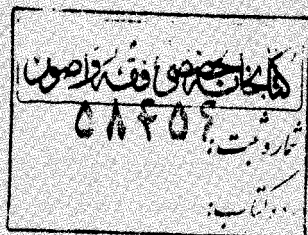

به نام خداوند بخشنده مهربان

بسمه تعالی
قنای نقل شده در کتاب مورد تأیید است.

دفتر
حضرت آية الله العظمى محمد باقر
بخش استفسارات

آداب واحكام اصناف مطابق فتاویٰ حضرت آیت الله خامنه ای

آرایش گزلان مردانه و زنان

عنوان و نام پدیدآور: آرایشگران مردانه و زنانه: آداب و احکام اصناف مطابق فتاوی مقام معظم رهبری (علیه السلام) / به کوشش جمعی از پژوهشگران پژوهشکده باقرالعلوم (علیه السلام). مشخصات نشر: تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۹۹. شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۴۷۹۸-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیبا - ۱۲۸ص.

یادداشت: چاپ قبلی: سازمان تبلیغات اسلامی، پژوهشکده باقرالعلوم (علیه السلام)، ۱۳۹۵.

عنوان دیگر: آداب و احکام اصناف مطابق فتاوی مقام معظم رهبری (علیه السلام).

موضوع: آرایش (فقه)

موضوع: Toilet preparations (Islamic law)*

موضوع: فقه جعفری -- رساله عملیه

موضوع: Islamic law, Ja'fari -- Handbooks, manuals, etc.*

موضوع: آرایشگران زنانه

موضوع: Beauty operators

موضوع: آرایشگران مردانه

موضوع: Barbers

رده بندی کنگره: BP۱۹۸/۶

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۷۹

شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۱۸۶۴۱

نام کتاب: آرایشگران مردانه و زنانه (آداب و احکام اصناف)

به کوشش: جمعی از پژوهشگران پژوهشکده باقرالعلوم (علیه السلام)

گردآورنده: علی رحیمی اقدم

مدیر هنری: مهیار سپهری

نوبت چاپ: اول؛ بهار ۱۳۹۹

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۴-۷۹۸-۶

لینتوگرافی، چاپ و صحافی: نوین

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۰,۰۰۰ تومان

شرکت چاپ و نشر بین الملل

دفتر مرکزی: تهران، میدان استقلال، سعدی جنوبی، پلاک ۲، طبقه ی سوم

تلفن: ۰۲۱-۳۳۹۲۲۹۵۹ • نمابر: ۳۳۱۱۸۶۰۲

فروشگاه مرکزی: میدان فلسطین، ضلع شمال شرق، پلاک ۴ و ۵

تلفن: ۰۲۱-۸۸۹۲۱۹۸۰ • نمابر: ۸۸۹۰۳۸۴۳

مرکز پخش قم: بلوار نیایش، جنب مصلی قدس، پژوهشکده باقرالعلوم (علیه السلام)

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۰۳۶۹ • www.rbo.ir

www.intlpub.ir • Email: intlpub@intlpub.ir

• همه حقوق محفوظ است.

ارزیابان و کارشناسان بخش احکام

حجج اسلام آقایان: علی رحیمی اقدم - علی قدسی

محسن محمدزاده - جابر سلیمانی - جلیل رضائی - هادی ناجی

ارزیابان و کارشناسان بخش آداب

حجج اسلام آقایان: کریم آزاد

مدیر اجرایی گروه فقه و احکام

حجت الاسلام والمسلمین علی اصغرراد حسینی

۱۳	-----	❖ مقدمه
۱۵	-----	❖ بخش اول: آداب آرایشگران مردانه و زنانه
۱۷		❖ فصل اول: آداب عمومی کسب و کار
۱۷		• تشویق به کسب و کار
۲۰		• یادگیری احکام کسب و کار
۲۱		• اعمال مستحب قبل از رفتن به بازار
۲۱		• اعمال مستحب هنگام رسیدن به بازار
۲۲		• دعای خرید کالا
۲۲		• استحباب ذکر خدا در بازار
۲۴		• کاسب محبوب در نزد خدا
۲۴		• روزی پاک و حلال
۲۷		• مستحبات کسب و کار
۲۷		• امور ناپسند در کسب و کار

❖ فصل دوم: آداب خاص آرایش و آرایشگری ۲۹

• جایگاه آراستگی در اسلام ۲۹

• آداب طهارت و پاکیزگی ۳۱

• تمیزی و نظافت مو ۳۳

• - روش پیامبر ﷺ ۳۴

• شانه زدن مو ۳۶

• تراشیدن و کوتاه کردن موی سر ۳۷

• موی سفید ۳۷

• موی نوزاد ۳۸

• زدودن موهای زائد بدن ۳۹

• گرفتن ناخن ۴۲

• نگاه در آینه ۴۵

• خوشبویی ۴۶

❖ فصل سوم: آداب ریش و سبیل ۴۹

• دستور به ریش گذاشتن ۵۰

• زیبا بودن ریش ۵۲

• اصلاح و تمیزی ریش ۵۳

• تراشیدن و کوتاه کردن سبیل ۵۴

❖ بخش دوم: احکام آرایشگران مردانه و زنانه ----- ۵۷

❖ فصل اول: احکام آرایش و آرایشگری ۵۹

• آموزش آرایشگری ۵۹

• آرایشگری در ایام سوگواری ۶۰

• شریک بودن در گناه مشتری ۶۰

• عکس گرفتن از مشتری ۶۰

❖ فصل دوم: احکام آرایش مردانه ۶۱

• احکام ریش ۶۱

- بلند کردن ریش ۶۱

- تراشیدن با تیغ ۶۱

- تراشیدن با ماشین ۶۳

- استفاده از کرم‌های موبر و مانند آن ۶۳

- ریش تراشی به خاطر اقتضای شغلی و اضطرار ۶۳

• احکام سیل ۶۴

- تراشیدن سیل ۶۴

- بلند کردن سیل ۶۴

• درآمد آرایش مردانه ۶۵

- درآمد حاصل از ریش تراشی ۶۵

- خرید و فروش و تعمیر لوازم ریش تراشی ۶۵

• آرایش و زینت مردان ۶۶

- آرایش مو و ناخن ۶۶

- استفاده از ابزارهای زنانه ۶۶

- رنگ کردن ۶۷

- بند انداختن ۶۷

- خالکوبی ۶۷

- آرایش کردن و ابرو برداشتن مردان ۶۸

- استفاده از طلا ۶۸

❖ فصل سوم: احکام آرایش زنانه ۶۹

• کاشت و پیوند ۶۹

• رنگ کردن ۷۱

• مدل‌های جدید آرایش ۷۱

• موی مصنوعی ۷۲

۷۲	• بند انداختن
۷۲	• ناتو کردن
۷۳	• خالکوبی زنان
۷۳	• آرایش دختران مجرد و کودکان
۷۴	• درآمد حاصل از آرایش زنان
۷۵	• فصل چهارم: احکام مشترک
۷۵	• طهارت و نجاست در آرایشگری
۷۵	• استفاده از اجزای حیوانات
۷۷	• مواد آرایشی الکلی دار
۷۸	• مواد آرایشی مشکوک
۷۸	• اطلاع نجاست به مشتری
۷۹	• فصل پنجم: احکام آرایش و زینت
۷۹	• زینت
۷۹	• - زینت از نظر شرعی
۸۱	• برجسته کردن مو
۸۱	• استفاده از عطر
۸۲	• زیباسازی ناخن و دندان
۸۲	• آرایش های رایج و طبیعی
۸۴	• آرایش زن در مجالس عروسی
۸۴	• رضایت شوهر در امر آرایش
۸۵	• پوشش
۸۵	• - لباس
۸۸	• - کفش
۸۹	• آرایش و نامحرم
۹۰	• اصلاح مو توسط نامحرم

❖ فصل ششم: احکام آرایش و تغییر قیافه ۹۳

• گریم و آرایش بازیگران ۹۳

• فریب در آرایش ۹۳

❖ فصل هفتم: احکام خرید و فروش مواد آرایشی ۹۵

• مواد آرایشی تاریخ گذشته ۹۵

• گران فروشی ۹۵

• تقلب ۹۵

• خارج از سیستم نظارتی ۹۶

• بسته بندی غیر مجاز ۹۶

❖ فصل هشتم: احکام آسیب رساندن هنگام آرایشگری ۹۷

• ایجاد بیماری ۹۷

• خون آلود شدن مشتری ۹۷

• استفاده از تیغ مشترک ۹۷

• آسیب به مو ۹۸

• آسیب توسط شاگرد ۹۸

• آسیب رساندن به شاگرد ۹۸

• استفاده از مواد آرایشی با وجود ضرر ۹۸

❖ فصل نهم: احکام آرایشگری و قانون ۱۰۱

• محاسبه نرخ آرایش ۱۰۱

• نارضایتی مشتری ۱۰۱

• مجوز کسب ۱۰۲

• قوانین در آرایش ۱۰۲

❖ فصل دهم: احکام عبادی رایج در آرایشگری ۱۰۵

• وضو و غسل ۱۰۵

• تیمم ۱۱۶

• احکام جبیره ۱۱۶

- وضوی جبیره‌ای ۱۱۷

- تیمم جبیره‌ای ۱۱۸

- غسل جبیره‌ای ۱۱۸

• نماز ۱۱۹

• روزه ۱۲۰

• خمس ۱۲۱

❖ فصل یازدهم: مسائل متفرقه و مرتبط با آرایشگری ۱۲۵

• امر به معروف و نهی از منکر ۱۲۵

• بد اخلاقی و بی انصافی در آرایش ۱۲۶

• وسایل جامانده در مغازه ۱۲۶

• موسیقی ۱۲۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ بِقَائِمِهِمْ
 وَالْعَن أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ

خداوند نعمت زیبایی را در اختیار همه بندگان قرار داده است. شیوه استفاده بهینه از آن را نیز توسط حجج الهی برای آن‌ها تبیین فرموده است. فقهای عظام برای بکارگیری دین در زندگی دست به تدوین احکام شرعی زده‌اند. فقه و دستورات شرعی در ساماندهی سبک زندگی اسلامی و جهت بخشی به زندگی توحیدباوران نقش بزرگ و کارآمدی را ایفا می‌نماید. با توجه به این که فقه تبیین برنامه زندگی براساس ثقلین است؛ فقهای شیعه برای بهینه‌سازی زیبایی در زندگی زنان و مردان مسلمان احکامی تدوین نموده‌اند که در ابواب مختلف فقهی انعکاس دارد. از طرف دیگر الحاد و شرک با ترویج فرهنگ تبرج یعنی نمایش زیبایی در منظر نامحرمان در صدد ارائه الگوی رقیب برای مدل متقن برنامه فقه است.

فقه دارای شمول گسترده‌ای در زوایای مختلف زندگی می‌باشد. دسته بندی و کاربردی سازی احکام فقهی منطبق با زندگی روزمره مردم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، چه آن که گاه ناآگاهی مومنین از احکام خاص مورد نیاز به غفلت از ادای تکلیف منجر می‌گردد. تدوین احکام اصناف یکی از بسته بندی های کاربردی فقه است که در ترویج و فرهنگ سازی سبک زندگی کمک شایانی می‌نماید.

آرایشگری درپچه‌ای برای نفوذ سبک زندگی الحادی است که از ابتدای اسلام مورد توجه فقهای شیعه قرار گرفته است. تدوین آداب و احکام صنف آرایشگران قدمی نو برای استفاده جدی تر از فقه در زندگی است که با تلاش مجدانه حجج اسلام آقایان: علی رحیمی اقدم، محسن محمد زاده، جابر سلیمانی، جلیل رضوانی، کریم آزاد، علی قدسی و علی اصغر راد حسینی (مستول واحد فقه پژوهشکده) تدوین شده است.

با توجه به ظرفیت و کارآرایی عظیم نقد سازنده، در اینجا از همه فرهیختگان ناقد درخواست می‌گردد که به منظور بالندگی و ارتقای متن حاضر، نقدهای سازنده خود را از این مجموعه، دریغ نفرمایند.

پژوهشکده باقر العلوم علیه السلام

بخش اول

آداب عمومی کسب و کار

خداوند متعال، انسان را طوری آفریده است که در دنیا نیازمند امور مادی است و بدون تأمین نیازهای مادی خود نمی‌تواند زندگی مناسبی داشته و در مسیر تکامل قدم بردارد.

این امر در احادیث هم مورد تأکید واقع شده و مسلمانان را نسبت به تلاش و فعالیت تشویق نموده‌اند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله زمانی که از کسی خوشش می‌آمد می‌پرسید: آیا شغلی دارد؟ اگر در جوابش می‌گفتند: بیکار است، می‌فرمود: از چشمم افتاد. شخصی علت این حرف را از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله پرسید و ایشان فرمودند: مؤمن اگر کاری نداشته باشد دین خود را اسباب معیشت قرار می‌دهد.^۱

* تشویق به کسب و کار

انسان مومن با وجود اینکه در کسب روزی، به خدا توکل می‌کند، باید خودش هم تلاش کند تا بتواند مخارج زندگی خویش را تأمین نماید؛ اعتماد به خدا نباید زمینه‌ای برای تنبلی انسان در امور زندگی باشد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در

۱. رَوَى ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله إِذَا نَظَرَ إِلَى الرَّجُلِ فَأَعْجَبَهُ فَقَالَ هَلْ لَهُ حِرْفَةٌ فَإِنْ قَالُوا لَا قَالَ سَقَطَ مِنْ عَيْنِي قَبْلَ وَكَيْفَ ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لِأَنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهُ حِرْفَةٌ يَبْعِثُ بِدِينِهِ. (بحار الأنوار (ط - بيروت)، ج ۱۰۰، ص ۹).

روایتی، از چند نفر اسامی می‌برد که دعایشان قبول نمی‌شود. یکی از آن‌ها مردی است که در خانه خود نشسته و می‌گوید: خدایا به من روزی بده! ولی خودش دنبال روزی نرفته و از خانه‌اش خارج نمی‌شود.^۱

حضرت علی علیه السلام در این مورد می‌فرماید: به کسب و تجارت بپردازید که باعث استقلال شما و بی‌نیاز شدن از مال دیگران خواهد بود.^۲ و اگر کسی، با این نیت سراغ کسب و کار برود که محتاج دیگران نباشد طبق فرمایش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هنگامی که در قیامت، خدا را ملاقات می‌کند صورتش مثل ماه شب چهارده می‌درخشد.^۳

بیکاری علاوه بر اینکه باعث فقر و بی‌پولی می‌شود، آرامش انسان را سلب نموده و به ورطه هلاکت می‌کشاند. امیرالمؤمنین علی علیه السلام بارها به اصحاب خود توصیه می‌فرمودند که به کسب و کار بپردازید، اگرچه فقیر یا ثروتمند باشید.^۴

کسب و کار مایه عزت انسان بوده و باعث رشد مادی و معنوی انسان می‌شود و هر شغلی با هرگونه منزلت اجتماعی، در جامعه لازم بوده و باعث سربلندی خود شخص و کشورش خواهد بود. از امام صادق علیه السلام روایت شده: هر کسی که از طلب روزی شرم نداشته باشد و به دنبال کسب و کار برود تأمین هزینه‌های زندگی برایش آسان شده و به آرامش خاطر دست می‌یابد و اهل و عیالش در رفاه و آسایش زندگی خواهند کرد.^۵ و هر کسی

۱. إِنَّ أَصْنَافًا مِنْ أُمَّتِي لَا يَسْتَجَابُ لَهُمْ دُعَاؤُهُمْ... وَ رَجُلٌ يَقْعُدُ فِي بَيْتِهِ، وَ يَقُولُ: رَبِّ ارْزُقْنِي، وَ لَا يَخْرُجُ، وَ لَا يَطْلُبُ الرِّزْقَ، ... (کافی (ط - دارالحدیث)، ج ۹، ص ۵۱۵ - ۵۱۴).

۲. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ تَعَرَّضُوا لِلتِّجَارَةِ فَإِنَّ فِيهَا غَنًى لَكُمْ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ. (الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۵، ص ۱۲۹).

۳. عَنْ النَّبِيِّ مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا اسْتَفْتَاءَ عَنِ النَّاسِ وَ تَعَطَّفًا عَلَى الْجَارِ لَقِيَ اللَّهَ وَ وَجَّهَهُ كَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ (جامع احادیث الشیعة (للبروجردی)، ج ۲۲، ص ۲۲۶؛ بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۱۰۰، ص ۸).

۴. كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام يُوصِي أَصْحَابَهُ يَقُولُ أَوْصِيكُمْ بِالْخَشْيَةِ... وَ الْاِكْتِسَابِ فِي الْفَقْرِ وَ الْغِنَى. (بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۷۵، ص ۳۰۵).

۵. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ: مَنْ لَمْ يَسْتَحْ مِنْ طَلَبِ الْمَعَاشِ خَفَّتْ مَوْتُهُ وَ رَخِيَ بَالُهُ وَ نِعِمَّ عِيَالُهُ. (بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۱۰۰، ص ۷).

که برای تأمین مخارج اهل و عیال خود به رنج و سختی بیفتد مانند کسی است که در راه خدا مجاهده می‌کند.^۱

تلاشی که انسان در راه کسب و کار انجام می‌دهد مایه خیر و برکت بوده و روزی انسان را پاکیزه می‌کند. از پیامبر اکرم ﷺ سوال شد: پاکیزه‌ترین کسب انسان چه چیزی است؟ فرمود: «کار کردن مرد با دست خود، و هر خرید و فروش مشروع».^۲ و در جایی دیگری نسبت به پاک بودن روزی توجه داده و فرموده: همانا بچه هایتان که به دنیا خواهد آمد از همین درآمدهایی است که کسب نموده اید.^۳

خود پیامبر ﷺ و ائمه معصومین ﷺ هم به کار کردن می‌پرداختند. هنگامی که مسجد قبا و مسجد النبی ساخته می‌شد، پیامبر اکرم ﷺ به همراه دیگر مسلمانان کار می‌کرد. آن حضرت سنگ‌های کوچک و بزرگ را برمی‌داشت و آن‌ها را به محل ساختن مسجد می‌برد. گاهی هم که مردی از اصحاب نزدش می‌آمد و اصرار می‌کرد که یا رسول الله! پدر و مادرم فدایت! اجازه بده سنگ و خاک را من ببرم و به جای شما کار کنم، حضرت می‌فرمودند: «نه، تو هم سنگ دیگری بردار».^۴

امیرالمؤمنین ﷺ زمانی که از جنگ و جهاد فارغ می‌شدند به تعلیم مردم و قضاوت بین آن‌ها می‌پرداختند و زمانی که فارغ می‌شدند در باغی که داشتند با دستان خودشان به کار کردن می‌پرداختند و همزمان با کار ذکر خدا را هم می‌گفتند.^۵

۱. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: الْكَادُّ عَلَى عِيَالِهِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. (الکافی - ط -

الإسلامية)، ج ۵، ص ۸۸.

۲. سئل النبي ﷺ: أَيُّ كَسْبٍ الرَّجُلِ أَطْيَبُ؟ قَالَ: «عَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهِ وَكُلُّ بَيْعٍ مَبْرُورٍ».

(الحياة، ترجمه احمد آرام، ج ۳، ص ۲۲۱).

۳. وَقَالَ ﷺ أَطْيَبُ مَا يَأْكُلُ الْمُؤْمِنُ مِنْ كَسْبِهِ وَإِنْ وَلَدَهُ مِنْ كَسْبِهِ؛ (عوالی النالی العزیزیه

فی الأحادیث الدینیة، ج ۲، ص ۱۱۳).

۴. معجم الکبیر، ج ۲۴، ص ۳۱۸.

۵. عَنْ سَيِّدِنَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهُ لَمَّا كَانَ يُفَرِّغُ مِنَ الْجِهَادِ يَتَفَرَّغُ لِتَعْلِيمِ النَّاسِ وَالْقَضَاءِ بَيْنَهُمْ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ ذَلِكَ اسْتَقَلَّ فِي حَائِطٍ لَهُ يَعْمَلُ فِيهِ بِيَدِهِ وَهُوَ مَعَ ذَلِكَ ذَاكِرُ اللَّهِ جَلَّ

راوی ذکر می کند روزی امام صادق علیه السلام را در یکی از باغ ها ملاقات کردم. آن حضرت لباس مخصوص کار پوشیده بود و بیل به دست گرفته، و در باغ خویش مشغول کشاورزی بود. و به شدت عرق کرده بود. گفتم: فدایت شوم! بیل را بدهید تا من کار کنم. فرمودند: دوست دارم آدمی برای کسب روزی حلال در برابر آفتاب آزرده شود.^۱

علی بن ابی حمزه از پدر خود نقل کرده: حضرت موسی بن جعفر علیه السلام را دیدم که در زمین خود مشغول کار بود و پاهایش به شدت عرق کرده بود، عرض کردم: آقا کارگرها کجا هستند؟ فرمود: کسانی با دست خود کار کرده اند که از من و پدرم بهتر بوده اند، گفتم: آن ها چه کسانی هستند؟ فرمود: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، امیرالمؤمنین علیه السلام و اجداد من همه با دست خود کار می کردند، کار کردن شیوه پیامبران و مرسلین و اوصیاء و صالحین است.^۲

* یادگیری احکام کسب و کار

روایت شده امیرالمؤمنین علیه السلام بالای منبر به بازاریان فرمود: ابتدا احکام خرید و فروش را یاد بگیرید سپس به کسب و کار بپردازید، احکام سپس تجارت، احکام سپس تجارت.^۳

جَلَّالُهُ . (بحارالانوار (ط - بیروت)، ج ۱۰۰، ص ۱۶، بحارالانوار، ج ۱۰۰، ص ۱۶).

۱. عَنْ أَبِي عَمْرِو الشَّيْبَانِيِّ قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام وَبِيَدِهِ مِسْحَاةٌ وَعَلَيْهِ إِزَارٌ غَلِيظٌ يَعْمَلُ فِي حَاطِطٍ لَهُ وَالْعَرَقُ يَتَصَابُ عَنْ ظَهْرِهِ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ أَعْطَيْتَنِي أَكْفِكَ فَقَالَ لِي ابْنِي أَحِبُّ أَنْ يَتَأَذَّى الرَّجُلُ بِحَرِّ الشَّمْسِ فِي طَلَبِ الْمَعِيشَةِ . (بحارالانوار (ط - بیروت)، ج ۴۷، ص ۵۷).

۲. عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ أَبَا الْحَسَنِ عليه السلام يَعْمَلُ فِي أَرْضٍ لَهُ قَدْ اسْتَنْقَعَتْ قَدَمَاهُ فِي الْعَرَقِ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ أَتَيْنَ الرَّجُلَ فَقَالَ يَا عَلِيُّ قَدْ عَمِلَ بِالْيَدِ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي فِي أَرْضِهِ وَمِنْ أَبِي فَقُلْتُ وَمَنْ هُوَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام وَ آبَائِي كُلُّهُمْ كَانُوا قَدْ عَمِلُوا بِأَيْدِيهِمْ وَ هُوَ مِنْ عَمَلِ النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ وَ الْأَوْصِيَاءِ وَ الصَّالِحِينَ . (بحارالانوار (ط - بیروت)، ج ۴۸، ص ۱۱۵).

۳. عَنْ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام يَقُولُ عَلَى الْمُسْتَبْرِيَا مَعَشَرَ الثُّجَّارِ الْفَقْهُ ثُمَّ الْمُتَجَرِّ الْفَقْهُ ثُمَّ الْمُتَجَرِّ الْفَقْهُ ثُمَّ الْمُتَجَرِّ . (الكافي (ط - الإسلامية)، ج ۵، ص ۱۵۰).

* اعمال مستحب قبل از رفتن به بازار

زمانی که کاسب به بازار می‌رود مستحب است دو رکعت نماز بخواند، در رکعت اول حمد و سوره توحید و در رکعت دوم حمد و سوره کافرون را بخواند و بعد از تمام شدن نماز این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ إِنِّي غَدَوْتُ أَلْتَمِسُ مِنْ فَضْلِكَ كَمَا أَمَرْتَنِي فَأَرْزُقْنِي مِنْ فَضْلِكَ رِزْقًا حَسَنًا وَاسِعًا حَلَالًا طَيِّبًا وَاعْظِنِي فِيمَا رَزَقْتَنِي الْعَافِيَةَ غَدَوْتُ بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتِهِ غَدَوْتُ بِغَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ وَلَكِنْ بِحَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ وَأَبْرَأُ إِلَيْكَ مِنَ الْحَوْلِ وَالْقُوَّةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بَرَكَةَ هَذَا الْيَوْمِ فَبَارِكْ لِي فِي جَمِيعِ أُمُورِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ^۱

خدایا اول صبح راهی شده‌ام تا روزی خود را از فضل تو درخواست نمایم و این کار را خودت دستور داده‌ای. پس از فضل خود روزی زیادی که حلال و طیب باشد به من بده و در چیزهایی که به من روزی کرده‌ای عافیت عطا کن. اول صبح راهی شده‌ام به حول و قوه الهی، راهی شده‌ام اما نه با توان و قدرت خودم بلکه با حول و قوه‌ی تو، خدایا! هیچ توان و قوه‌ای [بدون اذن تو] در من وجود ندارد. خدایا! من برکت داشتن این روز را از تو درخواست می‌کنم، در تمامی کارها، امور مرا با برکت بگردان ای رحم کننده‌ترین رحم کنندگان. و خدایا بر پیامبر و آل پاکیزه‌ی او درود بفرست.

* اعمال مستحب هنگام رسیدن به بازار

زمانی که به بازار رسید مستحب است این دعا را بخواند:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَيُمِيتُ وَيُحْيِي وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرِ أَهْلِهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ أَهْلِهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أُنْغَى

۱. مکارم الأخلاق. ص ۲۵۷.

أَوْ يُنْعَى عَلَيَّ أَوْ أَنْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلِمَ أَوْ أُعْتِدِيَ أَوْ يُعْتَدَى عَلَيَّ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ إِبْلِيسَ وَ جُنُودِهِ وَ فَسَقَةِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ^۱.

گواهی می‌دهم که خدایی جز خدای یگانه نیست، هیچ شریکی نداشته و فرمانروایی هستی مختص او بوده و حمد فقط شایسته‌ی اوست. به موجودات هستی داده و آن‌ها را می‌میراند و اوست که می‌میراند و بعد از آن می‌تواند زنده کند و او خداوند زنده‌ای است که هیچ وقت نمی‌میرد. تمای خیرها به دست اوست و او بر همه چیز تواناست. گواهی می‌دهم که حضرت محمد ﷺ بنده و فرستاده‌ی اوست.

خدایا، خیر بازار و خیر اهل بازار را از تو درخواست می‌کنم و از شر بازار و شر اهل بازار به تو پناه می‌برم. خدایا به تو پناه می‌برم که سرکشی کنم یا مورد سرکشی واقع شوم، ظلم کنم یا مظلوم واقع شوم، حقی را پایمال کنم یا حق من پایمال شود. و از شیطان و سربازانش و انسان‌های فاسق بین عرب و عجم به تو پناه می‌برم. خدایی که هیچ خدایی جز او نیست برای من کافی است، برا توکل می‌کنم و او پروردگار عرش عظیم است.

* دعای خرید کالا

مستحب است وقتی انسان می‌خواهد کالایی را بخرد این دعا را بخواند:

يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا دَائِمُ يَا رَزُوْفُ يَا رَحِيْمُ اَسْأَلُكَ بِعَوْنِكَ وَ قُدْرَتِكَ وَ مَا اَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ اَنْ تَقْسِمَ لِي مِنَ التِّجَارَةِ الْيَوْمَ اَعْظَمَهَا رِزْقًا وَ اَوْسَعَهَا فَضْلًا وَ خَيْرَهَا لِي عَاقِبَةً^۲.

* استحباب ذکر خدا در بازار

مستحب است انسان زمانی که به بازار می‌رود و همه در آن جا مشغول کار

۱. مکارم الأخلاق. ص ۲۵۷.

۲. همان.

خود هستند، ذکر خدا را زیاد بگویند که کفاره گناهان بوده و باعث می شود اعمال نیک انسان افزایش یافته و در زمره غافلین نوشته نشود.^۱ در روایت دیگری نقل شده: زمانی که مردم در بازار مشغول خود بوده و از یاد خدا غافل می شوند اگر کسی در آن وضعیت متوجه خدا شده و ذکر او را بگوید، خداوند هزار حسنه برای او می نویسد و در قیامت مغفرتی شامل حال او می شود که به فکر هیچ کس خطور نمی کرد.^۲

هر ذکری^۳ که در محل کسب و کار گفته شود مستحب بوده و در خود روایات هم ذکرهایی بیان شده است؛ در روایتی نقل شده اگر ذکر أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ در بازار گفته شود هزاران هزار حسنه نوشته خواهد شد.^۴

۱. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام أَكْثَرُوا ذِكْرَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ إِذَا دَخَلْتُمُ الْأَسْوَاقَ وَعِنْدَ اسْتِغَالِ النَّاسِ فَإِنَّهُ كَفَّارَةٌ لِلذَّنُوبِ وَزِيَادَةٌ فِي الْحَسَنَاتِ وَلَا تُكْتَبُوا فِي الْغَافِلِينَ. (الخصال، ج ۲، ص ۶۱۴).

۲. عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله مَنْ ذَكَرَ اللَّهَ فِي السُّوقِ مُخْلِصاً عِنْدَ غَفْلَةِ النَّاسِ وَشُغْلِهِمْ بِمَا فِيهِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ حَسَنَةٍ وَيَغْفِرَ اللَّهُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَغْفِرَةً لَمْ تَخْطُرْ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ. (بحار الأنوار ط - بيروت)، ج ۱۰۰، ص ۱۰۲؛ عدة الداعي ونجاح الساعي، ص ۲۵۷.

۳. ما دو نوع ذکر داریم: یک ذکر لفظی و زبانی مانند گفتن الله اکبر، گفتن سبحان الله، لا اله الا الله و دیگری ذکر قلبی، و آن به این معناست که آدمی با تمام وجودش به یاد خدا باشد چه در ظاهر و چه در باطن، و در همه اعمالی و رفتارش، رضای خدا را مد نظر داشته باشد و او را ناظر بر اعمال خویش ببیند و از انجام اعمالی که می داند مورد رضایت خداوند نیست، دوری کند. که این نوع ذکر بهتر از ذکر زبانی و لفظی است. چنان که رسول خدا صلى الله عليه وآله در ضمن وصیت های خویش به امیرالمؤمنین عليه السلام فرموده است: «و در هر حال به یاد خدا باش و یاد خدا تنها سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر نیست، بلکه یاد خدا آن است که شخص، هنگام روبرو شدن با حرام، از خدا بترسد و آن را ترک گوید.» (من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۳۵۸) پس اهل ذکر کسانی هستند که خود را در محضر خداوند متعال حاضر می بینند و به غیر خدا توجهی ندارند.

۴. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقُ عليه السلام مَنْ قَالَ فِي السُّوقِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ حَسَنَةٍ. (بحار الأنوار ط - بيروت)، ج ۱۰۰، ص ۹۷. در روایت دیگری دعا به این شکل نقل شده است: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الظُّلُمِ وَالْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ. (بحار الأنوار ط - بيروت)، ج ۷۳، ص ۱۷۳.

* کاسبِ محبوب در نزد خدا

از حضرت علی علیه السلام روایت شده: خداوند، شاغلِ امین را دوست دارد.^۱ و از امام صادق علیه السلام نقل شده که خدا سه گروه را بدون حساب وارد بهشت می‌کند که یکی از آن‌ها، کاسبِ راستگوست.^۲ و در مقابل، پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده: کاسبی که در حفظ دین خود، حرص و ولع نداشته باشد از بدترین مردم است.^۳

* روزی پاک و حلال

چرخ زندگی در طول تاریخ چرخیده و در هر برهه‌ای از زمان، عده‌ای به اوج قدرت و مقام رسیده‌اند در چنین وضعیتی است که انسان سخت‌ترین روزها را در امتحان الهی سپری می‌کند. یکی از مواردی که انسان همیشه و مخصوصاً در مواقع سخت باید به آن توجه داشته باشد درآمد حلال و شرعی است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: عبادت، هفتاد جزء است که بهترین آن، کسب حلال می‌باشد.^۴ و هم چنین از آن حضرت روایت شده که می‌فرمود: هر کسی که از دسترنج خود بخورد خداوند با نظر رحمت به او نگاه کرده و هیچ وقت او را عذاب نمی‌کند^۵ و با سرعت برق آسا از پل صراط عبور می‌کند^۶ و تمام درهای بهشت به روی او باز شده و از هردری که بخواهد می‌تواند وارد بهشت شود^۷ و در قیامت در شمار انبیاء بوده

۱. الإمام علی علیه السلام: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْتَزِفَ الْأَمِينَ. (الكافی (ط - الإسلامية)، ج ۵، ص ۱۱۳).

۲. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ: ثَلَاثَةٌ يُدْخِلُهُمُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ إِمَامٌ عَادِلٌ وَ تَاجِرٌ صَدُوقٌ وَ شَيْخٌ أَفْتَى عُمُرُهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ. (بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۱۰۰، ص ۹۹-۹۸).

۳. عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قَالَ: شِرَارُ النَّاسِ الزَّارِعُونَ وَ الثَّجَارُ إِلَّا مَنْ شَحَّ مِنْهُمْ عَلَى دِينِهِ:

(مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۳، ۲۵۱؛ بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۱۰۰، ص ۱۰۳).

۴. عَنِ الصَّادِقِ علیه السلام عَنْ آبَائِهِ علیهم السلام قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله الْعِبَادَةُ سَبْعُونَ جُزْءً وَ أَفْضَلُهَا جُزْءُ أَ طَلَبِ الْحَلَالِ (بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۱۰۰، ص ۷).

۵. وَ قَالَ صلی الله علیه و آله مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ بِالرَّحْمَةِ ثُمَّ لَا يُعَذِّبُهُ أَبَدًا. (مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۳، ص ۲۴؛ بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۱۰۰، ص ۹).

۶. قَالَ: مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ مَرَّ عَلَى الصِّرَاطِ كَالْبَرْقِ الْخَاطِفِ (مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۲۳).

۷. وَقَالَ مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ حَلَالًا فَتُحَّ لَهْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ (بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۱۰۰، ص ۱۰).

و ثواب پیامبران را خواهد برد.^۱ امام صادق علیه السلام می فرماید: نبرد کردن با شمشیر آسانتر از به دست آوردن مال حلال است.^۲ و همچنین از ایشان نقل شده: هر کس شب را خسته از طلب حلال به روز برساند، گناهانش بخشیده می شود.^۳ و در مقابل، مال حرام اثرات بدی به دنبال داشته و باعث شقاوت انسان در دنیا و آخرت خواهد شد. و اعمال خوب انسان را هم ضایع خواهد کرد.

پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید: اگر کسی، مالی را از راه حرام کسب کند خداوند او را به فقر و فلاکت خواهد کشاند.^۴ و نیز می فرماید: برای خداوند متعال فرشته ای است که هر شب ندا می کند هر کسی که مال حرام بخورد خداوند نمازهای واجبی و مستحبی او را قبول نمی کند.^۵ و همچنین از آن حضرت نقل شده است که می فرماید: کسی که مال حرام می خورد و عبادت می کند، مثل کسی است که روی ماسه (و به قولی روی آب)، ساختمان می سازد.^۶ امام علی علیه السلام می فرماید: از بزرگ ترین حسرت های روز قیامت، حسرت مردی است که مالی را از راه حرام کسب کرده و بعد از وفاتش، ورثه او، آن مال را در راه خدا انفاق کنند و وارد بهشت شوند ولی صاحب مال به خاطر کسب حرام وارد جهنم شود.^۷

۱. قَالَ: مَنْ أَكَلَ مِنْ كَيْدِهِ كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي عَذَابِ الْأَنْبِيَاءِ وَيَأْخُذُ ثَوَابَ الْأَنْبِيَاءِ

(بحار الأنوار - ط - بیروت)، ج ۱۰۰، ص ۱۰.

۲. الإمام الصادق علیه السلام ... مجالدة السيف أهون من طلب الحلال. (کافی، ج ۱۰، ص ۵۰).

۳. عَنِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ عليهم السلام قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله مَنْ بَاتَ كَأَلَا مِنْ طَلَبِ الْحَلَالِ بَاتَ مَغْفُورًا لَهُ. (بحار الأنوار - ط - بیروت)، ج ۱۰۰، ص ۲).

۴. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله مَنْ كَسَبَ مَالًا مِنْ غَيْرِ جِلْدِهِ أَفْقَرَهُ اللَّهُ. (الامالی (للطوسی)، النص، ص ۱۸۲).

۵. قَالَ عليه السلام فَإِنَّ لِلَّهِ مَلَكًا يُنَادِي عَلَى نَبْتِ الْمُقَدَّسِ كُلِّ لَيْلَةٍ مَنْ أَكَلَ حَرَامًا مَا لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا وَالصَّرْفُ النَّافِلَةُ وَالْعَدْلُ الْقَرِيبَةُ. (عدة الداعي ونجاح الساعي،

ص ۱۵۳؛ بحار الأنوار - ط - بیروت)، ج ۱۰۰، ص ۱۶).

۶. عَنِ النَّبِيِّ: الْعِبَادَةُ مَعَ أَكْلِ الْحَرَامِ كَالْبِنَاءِ عَلَى الرَّمْلِ وَقِيلَ عَلَى الْمَاءِ. (جامع أحاديث

الشيعة (للبروجردی)، ج ۲۲، ص ۱۰۸؛ عدة الداعي ونجاح الساعي، ص ۳۰۳).

۷. وَقَالَ عليه السلام إِنَّ أَغْظَمَ الْحَسَرَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَسْرَةُ رَجُلٍ كَسَبَ مَالًا فِي غَيْرِ طَاعَةِ اللَّهِ فَوُتِّقَهُ رَجُلًا فَأَنْفَقَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ فَدَخَلَ بِهِ الْجَنَّةَ وَدَخَلَ بِهِ الْأَوَّلُ النَّارَ. (جامع

أحاديث الشيعة (للبروجردی)، ج ۲۲، ص ۲۳۴؛ بحار الأنوار - ط - بیروت)، ج ۱۰۰، ص ۱۲).

امام هادی علیه السلام در مورد مال حرام می فرماید: مال حرام افزوده نمی شود و اگر افزایش یابد، برکتی در آن وجود ندارد و اگر در راه خدا هم صرف شود أجر و ثوابی نخواهد داشت. مال حرامی که بعد از وفات شخص باقی می ماند وسیله ای برای رفتن به جهنم خواهد بود.^۱

و اگر شخصی از درآمد حرام دست برداشته و بخواند جبران کند خداوند بخشنده و مهربان است. در روایتی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده که می فرماید: اگر انسان یک دانق^۲ حرام را به صاحبش برگرداند معادل با هفتاد هزار حج بدون گناه خواهد بود.^۳

از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت شده: هر کسی که مشغول به خوردن غذای حلال می شود، فرشته ای بالای سرش ایستاده و او استغفار می کند تا اینکه از خوردن فارغ شود. و اگر لقمه ای از حرام در شکم بنده ای قرار گیرد، تمام فرشتگان آسمان و زمین او را لعنت می کنند. و تا زمانی که لقمه حرام در شکم آن شخص باشد خدا به او توجهی نمی کند. کسی که لقمه حرام خورده به غضب الهی گرفتار می شود ولی اگر توبه کند خدا هم گناهش را عفو می کند و اگر بدون توبه بمیرد آتش جهنم سزاوار اوست.^۴

اگر انسان در تهیه غذای حلال تداوم داشته باشد کارش بسیار ارزشمند بوده و مورد عنایت خداوند متعال واقع می شود؛ پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید: هر کسی که چهل روز غذای حلال بخورد، خداوند قلبش را نورانی می کند.^۵

۱. قَالَ أَبُو الْحَسَنِ عليه السلام يَا دَاوُدُ إِنَّ الْحَرَامَ لَا يَنْمِي وَإِنْ نَمَى لَا يُبَارِكُ لَهُ فِيهِ وَمَا أَنْفَقَهُ لَمْ يُؤْجَرْ عَلَيْهِ وَمَا حَلَفَهُ كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ (الكافي - ط - الإسلامية)، ج ۵، ص ۱۲۵.

۲. سکه قدیمی که ارزش خیلی کمی داشته است.

۳. وَقَالَ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله لَرُبَّ دَانِقٍ مِنْ حَرَامٍ يَغْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ سَبْعِينَ أَلْفَ حِجَّةٍ مَبْرُورَةٍ. (جامع الأخبار (للشعیری)، ص ۱۵۷).

۴. وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله مَنْ أَكَلَ الْحَلَالَ قَامَ عَلَى رَأْسِهِ مَلَكٌ يَسْتَغْفِرُ لَهُ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْ أَكْلِهِ وَقَالَ صلی الله علیه و آله إِذَا وَقَعَتِ اللَّقْمَةُ مِنْ حَرَامٍ فِي جَوْفِ الْعَبْدِ لَعَنَهُ كُلُّ مَلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ وَمَا دَامَتِ اللَّقْمَةُ فِي جَوْفِهِ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَمَنْ أَكَلَ اللَّقْمَةَ مِنَ الْحَرَامِ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَإِنْ مَاتَ فَالنَّارُ أُولَى بِهِ. (مکام الأخلاق، ص ۱۵۰).

۵. عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله قَالَ: مَنْ أَكَلَ الْحَلَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا تَوَرَّاهُ اللَّهُ قَلْبُهُ. (بحار الأنوار - ط - بیروت)، ج ۱۰، ص ۱۶.

* مستحبات کسب و کار

با وجود توصیه‌های فراوان در مورد کسب و کار باید در کنار کار کردن به موازین شرعی هم توجه داشته باشیم خداوند متعال می‌فرماید:

رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ
مردانی که تجارت و خرید و فروش نمی‌تواند آن‌ها را از یاد خدا و اقامه
نماز و پرداخت زکات بازدارد.

طبق فرمایش امام صادق علیه السلام هر صاحب شغلی باید سه ویژگی اخلاقی داشته باشد تا کسب و کارش رواج یابد: در کار خود ماهر باشد. امانت را در کار خود رعایت کند. و نظر کسی را که کاری به او سپرده است را جلب نماید.^۱
مستحب است انسان بین مشتریان خود فرق نگذارد و با همه مشتریان به یک نحر رفتار کند و در نرخ جنس با همه آن‌ها، به انصاف رفتار کند.^۲
مستحب است انسان در کسب و کار اعتدال و میانه‌روی داشته باشد و در طلب مال و روزی نه کوتاهی کند و نه حریص باشد.^۳

* امور ناپسند در کسب و کار

در کسب و کار لازم است انسان خصلت‌های ناپسند را کنار بگذارد و نسبت به سخنان و رفتار خود احساس مسئولیت نشان دهد.
پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرماید: وای بر بازرگانان و کاسبان امت من از قسم خوردن و وای بر صنعتکاران امت من از «امروز و فردا کردن».^۴

۱. سورة النور: آیه ۳۷.

۲. الإمام الصادق علیه السلام: كُلُّ ذِي صِنَاعَةٍ مُضْطَرٌّ إِلَى ثَلَاثٍ خِلَالَ يَجْتَلِبُ بِهَا الْمَكْسَبَ، وَهُوَ: أَنْ يَكُونَ حَازِقًا بِعَمَلِهِ، مُؤَدِّيًا لِلْأَمَانَةِ فِيهِ، مُسْتَمِيلًا لِمَنْ اسْتَعْمَلَهُ. (بحار الأنوار - بيروت)، ج ۷۵، ص ۲۳۶.

۳. توضیح المسائل (محشی - امام خمینی رحمته الله علیه)، ج ۲، ص ۱۹۴: السرائر الحاوی لتحریر الفتاوی، ج ۲، ص ۲۳۲: تحریر الأحكام الشرعية على مذهب الإمامية (ط - الحديث)، ج ۲، ص ۲۵۰.

۴. همان.

۵. التَّبِيُّ علیه السلام: وَيْلٌ لِتِجَارِ أُمَّتِي مِنْ «لَا وَاللَّهِ» وَ«بَلَى وَاللَّهِ». وَوَيْلٌ لِصَنَاعِ أُمَّتِي مِنْ «الْيَوْمِ» وَ«غَدًا». (وسائل الشيعة، ج ۱۲، ص ۳۱۰).

یعنی انسان نباید در کسب و کار خود قسم بخورد چون قسم خوردن دروغ حرام است و قسم راست مکروه می باشد. و همچنین کاسب باید به تعهداتی که می دهد عمل کند و رعایت حال مشتری را نماید و از تأخیر در انجام کار خودداری کند.

مکروه است که انسان مومن و کاسب متدین، زودتر از همه به بازار برود و در برگشت از بازار دیرتر از همه به خانه برگردد.^۱

۱. تحریر الوسيلة، ج ۱، ص ۵۰۱.

* جایگاه آراستگی در اسلام

آراستگی محبوب انسان بوده و بشر در طول تاریخ برای دستیابی به این امر تلاش‌هایی کرده است. امروزه این امر به اوج خود رسیده و از ضروریات زندگی مردم محسوب می‌شود.

انسان‌ها، هماهنگ با نظم و زیبایی جهان، به امور خود نظم داده و زیبایی را در سخنان، رفتار، زندگی فردی و اجتماعی خود بروز داده است. ائمه بزرگوار ما هم در این امور نقشی تعیین کننده ایفاء نموده‌اند؛ زمانی که نظافت و تمیزی در بین انسان‌ها جایگاه چندانی نداشت، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با عرضه دین مقدس اسلام، مردم را به پاکیزگی و نظافت دعوت می‌نمود. روایات‌هایی که در این زمینه به دست ما رسیده است گویای این مطلب است.

در کتاب نهج الفصاحه از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده: «هر چه می‌توانید پاکیزه باشید زیرا خداوند اسلام را بر اساس پاکیزگی بنا نهاده و جز مردم پاکیزه کسی به بهشت نمی‌رود»^۱ و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در جای دیگری می‌فرماید: نظافت از ایمان است و کسی که ایمان دارد به همراه ایمانش وارد بهشت می‌شود.^۲

۱. تَنْظِفُوا بِكُلِّ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنَّ اللَّهَ بَنَى الْإِسْلَامَ عَلَى النَّظَافَةِ وَلَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا

كُلَّ نَظِيفٍ. (نهج الفصاحه) مجموعه کلمات قصار حضرت رسول صلی الله علیه و آله، ص ۳۹۱.

۲. النَّظَافَةُ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْإِيمَانُ مَعَ صَاحِبِهِ فِي الْجَنَّةِ. (طب النبی صلی الله علیه و آله، ص ۲۱؛ نهج الفصاحه

(مجموعه کلمات قصار حضرت رسول صلی الله علیه و آله، ص ۷۹۰ و ۳۸۰).

پیامبر اکرم ﷺ در روایتی که ویژگی‌های مومن را تبیین می‌کند می‌فرماید: مومن، آراسته است هرچند فقیر و تنگدست باشد.^۱ طبق روایتی که از امام صادق علیه السلام به دست ما رسیده است ایشان فرموده‌اند: خداوند زمانی که نعمتی را به بنده خود می‌دهد دوست دارد که اثر آن را در بنده خود مشاهده کند. سوال شد چگونه؟ امام فرمود: لباس خود را پاکیزه، خودش را خوش بو، خانه‌اش را سفید و گچ کاری و آستانه خانه‌اش را جارو کند.^۲

پیامبر و ائمه اطهار علیهم السلام علاوه بر بیان حقایق، اصحاب و شیعیان را به این امر ترغیب نموده‌اند. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: زمانی که امیرالمؤمنین علیه السلام، ابن عباس را به سوی خوارج فرستاد، او بهترین لباس خود را پوشید و عطر خوش بویی بر روی خود زده و بر بهترین مرکب خود سوار شده و به سوی خوارج رفت. خوارج با دیدن او گفتند: ابن عباس تو بهترین مردم هستی اما با پوشش شاهانه پیش ما آمده‌ای؟! ابن عباس این آیه را تلاوت کرد: «قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ»^۳

یعنی پیامبر بگو: چه کسی زینت‌های خدا را که برای بندگانش پدید آورده و روزی‌های پاکیزه را حرام نموده است؟! و در ادامه حدیث، راوی می‌گوید امام صادق علیه السلام به من فرمود: بپوش و خودت را آراسته کن چون خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد ولی باید از حلال باشد.^۴

۱. المؤمن له.... تجمل فی فاقه. (الكافی - الإسلامية)، ج ۲، ص ۲۳۱.

۲. قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ الْجَمَالَ وَالتَّجَمُّلَ وَيَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَالتَّبَوُّسَ وَ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً أَحَبَّ أَنْ يَبْرَى عَلَيْهِ أَثَرَهَا قَبِيلَ وَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ يُنْظَفُ ثَوْبُهُ وَيُطَيَّبُ رِيحُهُ وَيُجَيِّصُ دَارُهُ وَيَكْنُسُ أَفْنِيَّتُهُ حَتَّى إِذَا السَّرَاجُ قَبْلَ مَغِيبِ الشَّمْسِ يَنْفِي الْفَقْرَ وَيَزِيدُ فِي الرِّزْقِ الْأُمَالَى (للطوسي)، النص، ص ۲۷۵.

۳. سوره اعراف، آیه ۳۲.

۴. عَنْ يُونُسَ بْنِ إِسْرَاهِيمَ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ... قَالَ إِنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ لَمَّا بَعَثَهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى الْخَوَارِجِ فَوَاقَفَهُمْ لَبَسَ أَفْضَلَ ثِيَابِهِ وَ نَظَّيْبَ بِأَفْضَلِ طَبِيبِهِ وَ رَكِبَ أَفْضَلَ مَرَاقِبِهِ فَخَرَجَ فَوَاقَفَهُمْ فَقَالُوا يَا ابْنَ عَبَّاسِ بَيْنَا أَنْتَ أَفْضَلُ النَّاسِ إِذَا اتَيْنَا فِي لِبَاسِ الْجَبَابِرَةِ وَ مَرَاقِبِهِمْ فَتَلَا عَلَيْهِمْ هَذِهِ الْآيَةَ - قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَ الطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ فَالْتَمَسَ وَ تَجَمَّلَ فَإِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَ لِيَكُنْ مِنْ حَلَالٍ. (الكافی - الإسلامية)، ج ۶، ص ۴۴۲.

خداوند متعال هم در امر نظافت و پاکیزگی عنایت ویژه‌ای نشان داده است و مردم را به این امر واداشته است. امام صادق علیه السلام فرموده‌اند: مدتی وحی بر پیامبر صلی الله علیه و آله نازل شد، مردم پرسیدند یا رسول الله چرا وحی قطع شده است؟ پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: چرا قطع نشود در حالی که شما ناخن‌های خود را نمی‌گیرید و بوی بد را از خود دور نمی‌کنید.^۱

* آداب طهارت و پاکیزگی

نظافت و پاکیزگی انسان دارای دو بعد ظاهری و باطنی است. پاکیزگی ظاهری، همان چیزی است که اکثر انسان‌ها به آن توجه داشته و برای سلامت خود و اطرافیان به کار می‌گیرند.

سپری شدن زمان باعث می‌شود تا انسان‌ها به اطلاعات وسیع تری از مواد موجود در کره زمین دست یافته و بتوانند از نعمت‌های الهی استفاده کنند. و جنبه‌های مختلفی از بهداشت فردی و اجتماعی را کشف کرده و مشکلات زندگی را کمتر نمایند. و این امور مربوط به همه انسان‌های روی زمین بوده و تفاوتی بین مسلمان و غیرمسلمان نیست. هر گروهی که تلاش بیشتری نمایند، سهم زیادتری از این پیشرفت را مالک خواهند شد.

در طول تاریخ، پیامبر و ائمه معصومین علیهم السلام، مطالب ارزشمندی در مورد نظافت و پاکیزگی بیان کرده و خودشان هم مردم را نسبت به رعایت آن ترغیب نموده‌اند. از حضرت صادق علیه السلام روایت است که امیر مؤمنان علیه السلام فرمود: بوهای بد را بوسیله آب برطرف کنید که خداوند متعال از بندگان کثیف بدش می‌آید.^۲ و امام صادق علیه السلام می‌فرمودند: شستن لباس، اندوه را برطرف می‌کند و موجب پاکیزگی برای نماز است.^۳

۱. من کتاب المحاسن عن الصادق علیه السلام قال احتبس الوحي عن النبي صلی الله علیه و آله فقیل له احتبس الوحي عنک یا رسول الله قال و کیف لا یحتبس عنی وأنتم لا تقلمون أظفارکم ولا تنقون رائحکم. (مکارم الأخلاق، ص ۶۶).

۲. روی عن أبی عبدالله علیه السلام قال قال أمير المؤمنين علی بن أبی طالب علیه السلام تنظفوا بالماء من الرائحة المنتنة فإن الله تعالى یبغض من عباده القاذورة. (مکارم الأخلاق، ص ۴۰).

۳. وعنه علیه السلام قال غسل الثیاب یذهب الهم و هو طهور للصلاة. (مکارم الأخلاق، ص ۴۰).

اما نوع دیگری از پاکیزگی هم وجود دارد که انسان به خودی خود قادر به فهم آن نیست و باید خداوند متعال برای هدایت و تکامل بشران‌ها را در اختیار انسان‌ها قرار دهد. رشد معنوی و روحی انسان امری است که حتماً باید از منبع وحی الهی گرفته شود. برای واضح شدن عجز انسان در تشخیص امور معنوی و روحی می‌توان گفت: انسان‌ها حتی در مورد تشخیص نیازهای مادی و ظاهری بدن انسان که امری محسوس است، احاطه کامل نداشته و در موارد زیادی دچار اشتباه و خطا می‌شوند و این در حالی است که اثرات امور مادی در جسم انسان ظهور پیدا می‌کند. مثلاً انسانی که مریض بوده است وجود درد و مشکل را معمولاً در بدن حس کرده و در فرآیند معالجه، خود مریض می‌تواند رشد مریضی یا بهبودی آن را حس کند. اما با وجود همه این‌ها، نقص‌های بسیار زیادی در همین پیشرفت‌ها وجود دارد که برخی از آن‌ها با گذشت زمان کشف می‌شود.

روح انسان با وجود عظمتی که نسبت به بدن انسان دارد قابل حس نبوده و نمی‌توان، آسیب روحی و یا پیشرفت روح را به صورت قطعی و واقعی، تشخیص داد. خود خداوند هم در مورد روح انسان می‌فرماید:

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا^۱ از تو در مورد روح می‌پرسند. بگو: روح جزئی از امر پروردگار من

است و در این زمینه فقط علم اندک به شما داده شده است.

در این جاست که نیاز به پیامبر و ائمه علیهم‌السلام معلوم خواهد شد تا انسان بتواند در زمینه معنوی و روحی هم به تکامل برسد.

یکی از این مسائل معنوی، طهارت‌های باطنی است که در دین اسلام به صورت کامل بیان شده است. اعمالی مثل وضو، غسل علاوه بر اینکه باعث تمیزی و نظافت انسان بوده و آلودگی‌ها را از انسان دور می‌کند باعث طهارت معنوی انسان هم می‌شود و روح انسان را به تکامل می‌رساند. و به همین خاطر در احادیث مورد تأکید واقع شده‌اند.

پیامبر اکرم ﷺ به یکی از اصحاب فرمودند: تلاش کن تا اکثر اوقات با طهارت^۱ باشی که در این صورت خدا بر عمر تو می افزاید. و اگر می توانی شب و روز با طهارت باشی، حتماً این کار را انجام بده. اگر با طهارت از دنیا بروی همانند این است که شهید شده ای.^۲

* تمیزی و نظافت مو

یکی از مواردی که انسان باید به تمیزی و نظافت آن توجه داشته باشد نظافت موی سر و صورت است که در احادیث هم بیان شده است. پیامبر اکرم ﷺ فرموده است: موی زیبا یکی از کسوت های الهی است، پس آن را گرامی دارید.^۳ و امام صادق علیه السلام هم می فرماید: هر کس می خواهد موی سرش را بلند کند، باید از آن خوب نگهداری کند، و گرنه موهایش را اصلاح کرده و کوتاه نماید.^۴ بنابراین بلند کردن موباعث زیبایی آن خواهد بود، همان طوری که امام کاظم علیه السلام به این سخن تصریح کرده اند.^۵ ولی اگر فرصت کافی برای رسیدگی به موی سر نداشته باشیم و یا اینکه مشکلی در موها وجود داشته باشد باید کوتاه شوند. در روایات، شستن سر با سدر^۶ و خطمی^۷ مورد تأکید قرار گرفته است.

۱. منظور از طهارت، وضو و غسل می باشد.
۲. و قال النبی ﷺ لأُتْس یا أُتْس أكثر من الطهور یزد الله فی عمرک فإن استطعت أن تكون باللیل والنهار علی طهارة فافعل فإنک تكون إذا مت علی طهارة مت شهیداً. (مکرم الأخلاق، ص ۴۰).
۳. عنه ﷺ قال قال النبی ﷺ الشعر الحسن من کسوة الله فأکرموه. (مکرم الأخلاق، ص ۷۰).
۴. عن الصادق ﷺ قال من اتخذ شعراً فلیحسن ولایتیه أو لیجزه. (مکرم الأخلاق، ص ۷۰).
۵. و عن الکاظم ﷺ قال ألقوا الشعر عنکم فإنه یحسن. (مکرم الأخلاق، ص ۷۰).
۶. سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ ﷺ یَقُولُ: «غَسَّلُ الرَّأْسَ بِالسِّدْرِ یَجْلِبُ الرِّزْقَ جَلْبًا». (کافی ط - دارالحدیث)، ج ۱۳، ص ۱۷۶؛ عَنْ عَلِيٍّ ﷺ، قَالَ: «لَمَّا أَمَرَ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - رَسُولَهُ ﷺ بِإِظْهَارِ الْإِسْلَامِ وَظَهَرَ الْوَحْيُ، رَأَى قَلَّةً مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَكَثْرَةً مِنَ الْمُشْرِكِينَ، فَأَهْتَمَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَمًّا شَدِيدًا، فَبَعَثَ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - إِلَيْهِ جَبْرِئِيلَ ﷺ بِسِدْرٍ مِنْ سِدْرَةِ الْمُنتَهَى، فَغَسَلَ بِهِ رَأْسَهُ، فِجْلًا بِهِ هَمٌّ». (کافی ط - دارالحدیث)، ج ۱۳، ص ۱۷۶.
۷. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «غَسَّلُ الرَّأْسِ بِالْخَطْمِيِّ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ أَمَانٌ مِنَ الْبَرَصِ

✽ روش پیامبر ﷺ

پیامبر ﷺ سرش را مرتب شانه می‌کرد.^۱ ولی موهایش را زیاد بلند نمی‌کرد. از امام صادق (ع) سوال شد آیا پیامبر ﷺ در موهای سرش، فرق^۲ باز می‌نمود؟ فرمود که پیامبر اگر موی گذاشت حداکثر تا نرمی گوش می‌رسید.^۳

عمرو بن ثابت از امام صادق (ع) نقل می‌کند: مردم گمان می‌کنند، فرق باز کردن در موی سر، سنت است، درحالی‌که سنت نیست. راوی در ادامه به امام می‌گوید: مردم فکر می‌کنند که خود پیامبر ﷺ هم این کار را انجام می‌داده است. امام فرمودند: پیامبر فرق باز نمی‌کرد و روش همه پیامبران این بوده که موی سر را بلند نگه نمی‌داشتند.^۴

گفته شده افتخار کوتاه کردن موی سر پیامبر ﷺ نصیب سلمان فارسی هم شده است و به همین خاطر، بعداً به آرایشگران، سلمانی گفته شده است.^۵

وَالْجُنُونُ». (کافی - دارالحدیث)، ج ۱۳، ص ۱۷۴) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع، قَالَ: «قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: غَسَلَ الرَّأْسَ بِالْخِطْمِ يَذْهَبُ بِالذَّنِّ، وَ يَنْفَى الْأَقْدَاءَ». (کافی - ط - دارالحدیث)، ج ۱۳، ص ۱۷۴؛ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع، قَالَ: غَسَلَ الرَّأْسَ بِالْخِطْمِ نُشْرَةٌ. (کافی - ط - دارالحدیث)، ج ۱۳، ص ۱۷۵).

۱. وَ كَانَ ﷺ يَتَمَشَّطُ وَيُرْجِلُ رَأْسَهُ بِالْمِذْرَى. (مکام الأخلاق، ص ۳۳).

۲. وقتی موی سر زیاد باشد موها به سمت راست و چپ می‌ریزد و به علت زیادی مو، بیخ موهای راست و چپ به فشار کشیده شده و پوست سردر مابین آن‌ها دیده می‌شود به این حالت، فرق باز کردن می‌گویند.

۳. و من کتاب اللباس عن أيوب بن هارون قال سألت أبا عبد الله ع كان رسول الله ﷺ يفرق شعره قال لا وكان شعر رسول الله ﷺ إذا طال طال إلى شحمة أذنيه. (مکام الأخلاق، ص ۷۰).

۴. عن الصادق ع قال إنهم يروون أن الفرق من السنة و ما هو من السنة قلت يزعمون أن النبي ﷺ فرق قال و ما فرق النبي ﷺ و ما كانت الأنبياء تمسك الشعر. (مکام الأخلاق، ص ۷۱).

۵. سلمانی از نام «سلمان فارسی» صحابی ایرانی پیامبر اسلام برگرفته شده است. (فرهنگ معین) او بود که در آغاز اسلام موهای سر پیامبر را بهتر از دیگران کوتاه می‌کرد و همگی از این کار زیبای او خوششان آمد و نام سلمانی به معنای پیرایشگری در اصطلاح، آرایشگر مردانه جا افتاد. امروزه کمتر کسی این داستان را می‌داند ولی نام سلمانی همچنان به کار می‌رود. این حرف بدین معنی نیست که پیش از سلمان، عرب موی سر کوتاه نمی‌کرد. بلکه سلمان آنقدر هنرمندانه کار می‌کرد که معروف شد. ضمناً خود سلمان نیز نامش در اصل «روزبه» بود او از شاهزاده‌های ساسانی بود که با پذیرش اسلام توانست خدمات بی نظیری به دولت نوپای اسلامی بکند. (سایت

البته پیامبر یک بار از روی ناچاری سرخود را دراز کرده و فرق گذاشتند که امام صادق علیه السلام هم در روایتی به آن اشاره می‌کند. راوی می‌گوید از امام صادق علیه السلام پرسیدم آیا فرق گذاشتن از سنت پیامبر خداست فرمود: نه. به امام گفتم: آیا پیامبر فرق سرباز می‌کردند فرمود بلی. پرسیدم پیامبر فرق سرباز می‌کردند ولی سنت نبوده است؟! امام فرمود: اگر حادثه‌ای که برای پیامبر پیش آمد برای مردم پیش آید آن‌ها هم می‌توانند فرق سرباز کنند و گرنه این کار را نکنند. راوی می‌گوید: به امام گفتم: چه حادثه‌ای؟ فرمود: قبل از فتح مکه زمانی که پیامبر می‌خواست به حج برود مشرکین و کفار مانع این کار شدند، در حالی که پیامبر احرام بسته بود و قربانی با خود آورده بود؛ خدا در عالم رویا به پیامبر نشان داد که به زودی داخل مسجد الحرام خواهد شد و سرخود را تراشیده و یا کوتاه خواهد کرد. پیامبر فهمید که خواست خدا این است که باید صبر کرده و موی‌های سرش را کوتاه نکند. پس همین کار را انجام داد. و به خاطر همین موهایش بلند شد تا زمانی که توانستند وارد مکه شوند و سر مبارک خود را بتراشند. بعد از تراشیدن سرشان، هیچ وقت موهای خود را زیاد بلند نکرد. و همچنین قبل از آن هم این کار را نکرده بود.^۱

روایت شده، پیامبر صلی الله علیه و آله هنگام زدن ریش خود، می‌خواندند:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَّ اَلْسِنِيْ جَمَلًا فِیْ خَلْقِكَ وَ زِيْنَةً فِیْ عِبَادِكَ وَ حَسَنَ شَعْرِيْ وَ بَشْرِيْ وَ لَا تَبْتَلِنِيْ بِالتَّفَاقِ وَ ارْزُقْنِيْ الْمَهَابَةَ بَيْنَ بَرِيَّتِكَ وَ الرَّحْمَةِ مِنْ عِبَادِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ.^۲

خدایا! بر پیامبر و آل او صلوات و درود بفرست و مرا در بین مخلوقات، زیبا و در بین بندگان مایه زینت قرار بده و مو و پوست مرا نیکوگردان و مرا مبتلا به نفاق مگردان، هیبت در میان آفریدگانت و لطف و رحمت از سوی آنان را روزی ما بفرما. ای مهربانترین مهربانان.

نام شناسی و ریشه واژه‌ها)

۱. الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۴۸۶.

۲. مکالم الأخلاق، ص ۷۱.

* شانه زدن مو

در مورد شانه زدن مو، روایات زیادی از پیشوایان دین به ما رسیده است، به گونه‌ای که در برخی منابع روایی، فصلی با عنوان «شانه زدن» تنظیم شده که بیانگر اهمیت این موضوع است. از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده که می‌فرمود: شانه زدن ذهن را زیاد می‌کند و بلغم را قطع می‌کند.^۱ در مورد آیه شریفه «ای فرزندان آدم! زینت خود را به هنگام رفتن به مسجد، با خود بردارید!»^۲ از امام رضا علیه السلام سوال شد و ایشان فرمود: یکی از آن زینت‌ها شانه است.^۳ در مورد شانه کردن نکاتی هم در احادیث مورد توجه قرار گرفته است. ما خلاصه‌ای از آن‌ها را بیان می‌کنیم.

۱. شانه زدن در حالت نشسته توصیه شده و از شانه کردن در

حالت ایستاده نهی شده است.^۴

۲. شانه کردن ریش پس از هر وضو توصیه شده است.^۵

۳. از زیاده‌روی در شانه کردن مو و شاداب کردن آن نهی شده.^۶

۴. شانه کردن مودر حمام نهی شده چون بیخ مورا سست می‌کند.^۷

۵. در شانه کردن باید به جنس شانه هم توجه کرد. و جنس

مناسبی را انتخاب کرد. امام حسن عسکری علیه السلام شانه زدن با

شانه‌ای از جنس عاج را توصیه می‌فرمودند.^۸

۱. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام ... كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله ... وَيَقُولُ إِنَّهُ يَزِيدُ فِي الذِّهْنِ وَيَقْطَعُ الْبَلْغَمَ. (الخصال، ج ۱، ص ۲۶۸).

۲. يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ. (سوره اعراف: آیه ۳۱)

۳. عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام فِي قَوْلِ اللَّهِ وَلَا تُسْرِفُوا: «خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ» قَالَ «مِنْ ذَلِكَ التَّمَشُّطُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ». (کافی - ط - دارالحدیث)، ج ۱۳، ص ۱۳۳-۱۳۲.

۴. عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى عليه السلام قَالَ لَا تَمْتَشِطُ مِنْ قِيَامِ فَإِنَّهُ يُوْرِثُ الضَّعْفَ فِي الْقَلْبِ وَامْتَشِطْ وَأَنْتَ جَالِسٌ فَإِنَّهُ يَقْوِي الْقَلْبَ وَيَمْخِجُ الْجِلْدَةَ. (مکرم‌الآخلاق، ص ۷۲)؛ وَ التَّمَشُّطُ مِنْ قِيَامِ يُوْرِثُ الْفَقْرَ. (الخصال، ج ۲، ص ۵۰۵).

۵. وَقَالَ عليه السلام تَسْرِجُ اللَّحْيِ عَقِيبُ كُلِّ وَضْءٍ يَنْفِي الْفَقْرَ. (مکرم‌الآخلاق، ص ۷۲).

۶. عَنْهُ عليه السلام عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله أَنَّهُ نَهَى عَنِ التَّرَجْلِ مَرَّتَيْنِ فِي يَوْمٍ. (مکرم‌الآخلاق، ص ۶۹).

۷. عَنِ الصَّادِقِ عليه السلام لَا تَتَسَرَّجْ فِي الْحَمَامِ فَإِنَّهُ يَبْرُقُ الشَّعْرُ. (مکرم‌الآخلاق، ص ۷۱).

۸. مِنْ طَبِ الْأُئِمَّةِ رَوَى عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْعَسْكَرِيِّ عليه السلام أَنَّهُ قَالَ التَّسْرِجُ بِمَشْطِ الْعَاجِ

* تراشیدن و کوتاه کردن موی سر

همان طوری که قبلاً ذکر شده موی سر بر زیبایی انسان می افزاید و اما بعضی اوقات نیازمند کوتاه کردن و تراشیدن آن هستیم. از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله درباره تراشیدن سر پرسیدند؟ فرمود: خوب است.^۱ و از حضرت صادق علیه السلام درباره بلند نگهداشتن موی سر پرسیدند، فرمود: اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله موهای خود را کوتاه می کردند.^۲ روایت شده برای تراشیدن سر از جلوی سر (پیشانی) شروع کند و تا دو استخوان بناگوش ادامه دهد. و این دعا را بخواند:

«بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله اللَّهُمَّ أَغْنِنِي بِكُلِّ شَعْرَةٍ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^۳ یعنی کار خود را با نام خدا و استعانت از نام او و طبق آیین رسول خدا شروع می کنم. خدایا در برابر مویی [که می تراشم] در قیامت نوری به من عطا کن.

و پس از تمام شدن بگوید:

«اللَّهُمَّ زَيِّنِي بِالتَّقْوَى وَ جَنِّبْنِي الرَّذَى»^۴

خداوند مرا به تقوی زینت بخش، و از پستی نگهدار.

* موی سفید

پیدا شدن موی سفید در سرو صورت نشانگر سپری شدن ایام زیادی از عمر انسان می باشد. در بین مردم موی سفید جایگاه و اهمیت خاصی دارد. زمانی که شخص برای اولین بار مویش سفید می شود این سفیدی، توجه خود شخص و دیگران را به آن جلب می کند.

ينبت الشعر في الرأس و يطرد الدود من الدماغ و يطفئ المرار و ينقي اللثة و العمور (مكارم الأخلاق، ص ۷۲).

۱. عن الصادق عليه السلام قال تسريح الرأس يقطع البلغم و تسريح الحاجبين أمان من الجذام و تسريح العارضين يشد الأضراس و سئل عن حلق الرأس قال حسن. (مكارم الأخلاق، ص ۷۲).

۲. و سئل الصادق عليه السلام عن إطالة الشعر فقال كان أصحاب رسول الله صلی الله علیه و آله مقصرين يعني الطم. (مكارم الأخلاق، ص ۵۹).

۳. مكارم الأخلاق، ص ۵۹.

۴. همان.

در احادیث هم سفیدی مو مورد توجه قرار گرفته و مطالبی در مورد آن ذکر کرده‌اند. از امام صادق علیه السلام نقل شده: زمانی که حضرت ابراهیم (علی نبینا و آله و علیه السلام) موی سفیدی را در ریش خود دید خدا را شکر کرد که به این سن و سال رسیده‌ام ولی هنوز ذره‌ای گناه انجام نداده‌ام.^۱ و همچنین از امام صادق علیه السلام روایت شده: هر کسی موی خود را در راه اسلام سفید کند این موی سفید در قیامت نوری برای او خواهد بود.^۲

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: سفیدی مو، نور است، آن را نکنید.^۳ البته این دستور پیامبر الزامی نبوده و می‌خواهد بگوید کندن مو، خوب نیست. ولی به هر حال اگر کسی خواسته یا ناخواسته موی سفید را بکند اشکالی ندارد. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: می‌توانید موهای سفید سر را بکنید و یا کوتاه کنید اگرچه کوتاه کردن بهتر از کندن است.^۴

* موی نوزاد

در مورد موی نوزاد هم تراشیدن موی سر توصیه شده است. امام محمد باقر علیه السلام فرموده: پیغمبر صلی الله علیه و آله، امام حسن و امام حسین علیه السلام را در روز هفتم تولد ختنه کرد و سرشان را تراشید، و به اندازه وزن موها، طلا صدقه داد.^۵ امام صادق علیه السلام می‌فرماید: کودکی را پیش پیامبر آوردند تا برایش دعا کند، ولی چون موهایش را کامل نتراشیده بودند^۶ پیامبر صلی الله علیه و آله دعا نخواند و

۱. عن أبي جعفر عليه السلام قال: أصبح إبراهيم عليه السلام فرأى في لحيته شعرة بيضاء فقال الحمد لله رب العالمين الذي بلغني هذا المبلغ لم أعص الله طرفة عين. (الكافي (ط - الإسلامية)، ج ۸، ص ۳۹۲).

۲. قال الصادق عليه السلام من شاب شبيبة في الإسلام كانت له نوراً يوم القيامة. (من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۱۳۰).

۳. مکارم الأخلاق، ص ۶۸.

۴. همان.

۵. و عن الباقر عليه السلام قال ختن رسول الله صلی الله علیه و آله الحسن والحسين عليهما السلام لسبعة أيام وخلق رؤسهما وتصدق بزنة الشعر فضة و... (مکارم الأخلاق، ص ۵۹-۵۸).

۶. در این روایت و روایت بعدی کلمه قزع و قنازع (جمع قترعه) به کار رفته است در لغت عربی القزع: قطع من السحاب یعنی تکه‌های پراکنده آبر. و در بحث تراشیدن

دستور داد سرش را بتراشند.^۱ حضرت علی علیه السلام فرمود: نباید در اصلاح سر کودکان مقداری از موی سر را تراشید و مقداری را جا گذاشت.^۲

* زدودن موهای زائد بدن

یکی از مسایلی که رعایتش می‌تواند باعث تمیزی و نظافت بیشتر برای انسان شود زدودن موهای زائد بدن است. امام رضا علیه السلام بیان می‌کند زدودن موهای زائد از سنت پیامبران است.^۳

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: هر کسی که به خدا و قیامت ایمان دارد نباید زدودن موهای عانه (بالای عورت) را بیش از ۴۰ روز تأخیر بیندازد، و زنی که ایمان به خدا و قیامت دارد نباید زدودن موهای عانه خود را بیش از ۲۰ روز به تأخیر بیندازد.^۴ این روایت تأکید زیادی دارد که نباید زدودن مواز این مدت مذکور به تأخیر انداخته شود. البته اگر کسی، بیشتر از ۴۰ روز زدودن موی عانه را به تأخیر بیندازد کار ناپسندی انجام داده ولی حرام نیست.

و همچنین باید توجه داشت که چهل روز و بیست روزی که در روایت بیان شده است حداکثر زمانی است که شایسته است انسان به این کار اقدام نماید و زدودن موی عانه در فاصله‌ی زمانی کوتاه مناسب می‌باشد.

سر، منظور از قزع این است که برخی جاهای سر تراشیده شود و برخی از موها باقی بماند. این کار در روایت نهی شده است و کراهت دارد. (الصالح - تاج اللغة و صحاح

العربیة، ج ۵، ص ۱۸۱۲؛ النهایة فی غریب الحدیث والاثار، ج ۴، ص ۵۹، لسان العرب، ج ۸، ص ۲۷۱).

۱. و من تهذیب الأحکام عن أبی عبد الله علیه السلام قال أتى النبی صلی الله علیه و آله بصبی لیدعوله و له قنازع فأبی أن یدعوله و أمر بحلق رأسه و أمر رسول الله صلی الله علیه و آله بحلق شعر البطن قال النوفلی القزع أن تحلق موضعاً و تترك موضعاً. (مکرم الاخلاق، ص ۵۸).

۲. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام لَا تَخْلِقُوا الصَّبِيَّانَ الْقَرْعَ وَالْقَرْعَ أَنْ يَخْلُقَ مَوْضِعاً وَ يَدَعَ مَوْضِعاً. (الکافی - ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۴۰).

۳. عَنِ الرَّضَا علیه السلام ثَلَاثٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْتَلِينَ الْعِظَرُ وَ إِخْفَاءُ الشَّعْرِ وَ كَثْرَةُ الظَّرْوَقَةِ. (من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۲۸۳).

۴. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام، قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلَا يَشْرِكُ عَانَتَهُ فَوْقَ أَرْبَعِينَ يَوْماً، وَلَا يَجِلُّ لِامْرَأَةٍ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تَدَعَ ذَلِكَ مِنْهَا فَوْقَ عِشْرِينَ يَوْماً». (کافی - ط - دارالحدیث)، ج ۱۳، ص ۱۸۰).

مثلاً امام صادق علیه السلام تأکید دارند که زمان مناسب برای زدودن موی عانه حداکثر هفت روز بوده و نباید به تأخیر انداخته شود.^۱

بنابر این مستحب است که مردان تا ۴۰ روز و زنان تا ۲۰ روز به تأخیر نیندازند و مستحب موکد این است که زدودن موهای عانه در هر هفته و حتی زودتر از آن صورت بگیرد. در مورد برطرف کردن دیگر موهای زائد از قبیل موی زیر بغل هم توصیه شده است. حضرت علی علیه السلام فرمود: برطرف کردن موی زیر بغل، بوی آن را از بین می برد و موجب پاکیزگی است و سنتی که پیغمبر صلی الله علیه و آله به آن امر کرده است.^۲ و امام صادق علیه السلام می فرماید: چیدن موی دماغ چهره را زیبا می کند.^۳ در مورد از بین بردن موهای زائد روش های مختلفی وجود دارد که در احادیث، استفاده از نوره (داروی نظافت) توصیه شده است. حضرت علی علیه السلام می فرماید: نوره کشیدن باعث مصون ماندن از آفات و مرض هاست و بدن را پاکیزه می کند.^۴ و در جای دیگری می فرماید: دوست دارم که انسان مومن هر پانزده روز یک بار نوره بکشد.^۵ و امام صادق علیه السلام می فرماید اگر بیست روز سپری شد و تو پولی برای خرید نوره نداشتی به حساب خدا قرض بگیر.^۶ خود پیامبر صلی الله علیه و آله هم هر جمعه، موهای عانه و زیران هایشان را نوره می کشیدند^۷ و از امام صادق علیه السلام در

۱. وفی رواية عن الصادق علیه السلام قال من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فلا يترك عانته أكثر من أسبوع.... (مکرم الأخلاق، ص ۵۹).

۲. وقال علی علیه السلام تنف الإبط بنفی الرائحة المكروهة وهو ظهور سنة مما أمر به الطیب أبو القاسم علیه و علی آله السلام. (مکرم الأخلاق، ص ۶۰).

۳. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام أَخَذَ الشَّعْرَ مِنَ الْأَنْفِ يُحْتَسِنُ الْوَجْهَ. (الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۴۸۸؛ مکرم الأخلاق، ص ۵۹).

۴. أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام، قَالَ: «قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام: الثُّورَةُ نُشْرَةٌ وَظُهُورُ الْجَسَدِ» (کافی (ط - دارالحدیث)، ج ۱۳، ص ۱۷۸).

۵. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام أَحَبُّ لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَظْلِيَ فِي كُلِّ خَمْسَةِ عَشَرَ يَوْمًا. (الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۵۰۶).

۶. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ: الشُّنَّةُ فِي الثُّورَةِ فِي كُلِّ خَمْسَةِ عَشَرَ يَوْمًا فَإِنْ أَتَتْ عَلَيْكَ عَشْرُونَ يَوْمًا وَلَيْسَ عِنْدَكَ فَاسْتَقْرِضْ عَلَى اللَّهِ. (الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۵۰۶).

۷. سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله يَظْلِي الْعَانَةَ وَمَا تَحْتَ الْأُتَيْتَيْنِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ. (الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۵۰۷).

مورد مکروه بودن نوره در روز جمعه سوال شد. امام جواب داد: مکروه نبوده و تمیز کننده‌ای بهتر از نوره در روز جمعه وجود ندارد.^۱ در روایت دیگری امام صادق علیه السلام در مورد نوره کشیدن در فصل تابستان تأکید کرده و می‌گوید: یک بار نوره کشیدن در تابستان بهتر از ده بار نوره کشیدن در زمستان است.^۲ روایت‌هایی هم وجود دارد که توصیه می‌کنند بعد از نوره، حنا گذاشته شود.^۳ با وجود توصیه‌هایی که در مورد نوره کشیدن شده است، تراشیدن یا کندن موهای زائد بدن اشکالی ندارد. امام صادق علیه السلام در مورد موهای زیر بغل می‌فرماید: تراشیدن آن‌ها بهتر از کندن است و نوره کشیدن آن‌ها بهتر از تراشیدن است.^۴ و در روایت دیگری، امام صادق علیه السلام می‌فرماید: کندن موی زیر بغل باعث ضعیف و سست شدن شانه‌ها و ضعف بینایی می‌شود.^۵ مستحب است هنگام نوره کشیدن این دعا را که امام سجاده علیه السلام بیان کرده‌اند، خوانده شود:

«اللَّهُمَّ طَيِّبْ مَا طَهَّرْتَنِي وَ طَهِّرْ مَا طَابَ مِنِّي وَ أَبْدِنِي شِعْرًا طَاهِرًا لَا يَعْصِيكَ اللَّهُمَّ إِنِّي تَطَهَّرْتُ ابْتِغَاءَ سُنَّةِ الْمُرْسَلِينَ وَ ابْتِغَاءَ رِضْوَانِكَ وَ مَغْفِرَتِكَ فَحَرِّمْ شَعْرِي وَ بَشْرِي عَلَى النَّارِ وَ طَهِّرْ خَلْقِي وَ طَيِّبْ خُلُقِي وَ رَكِّ عَمَلِي وَ اجْعَلْنِي مِمَّنْ يَلْقَاكَ عَلَى الْخَفِيفَةِ السَّامَةِ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِكَ وَ دِينِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَبِيبِكَ وَ رَسُولِكَ عَامِلًا بِشَرَائِعِكَ تَابِعًا لِسُنَّةِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخِذْ بِهٖ مُتَأَدِّبًا بِحُسْنِ تَأْدِيبِكَ وَ تَأْدِيبِ رَسُولِكَ وَ

۱. عن أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: قِيلَ لَهُ يَزْعُمُ بَعْضُ النَّاسِ أَنَّ الثَّوْرَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مَكْرُوهَةٌ فَقَالَ لَيْسَ حَيْثُ ذَهَبَتْ أَيْ ظَهَرُوا أَظْهَرُوا مِنَ الثَّوْرَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ. (الكافي (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۵۰۶).
 ۲. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام طَلِيَّةٌ فِي الصَّيْفِ خَيْرٌ مِنْ عَشْرِ فِئْتَانٍ. (الكافي (ط - الإسلامية) ج ۶، ص ۵۰۶).

۳. وَقَالَ الصَّادِقُ عليه السلام الْجَنَاءُ عَلَى أَثَرِ الثَّوْرَةِ أَمَانٌ مِنَ الْجَذَامِ وَ الْبَرَصِ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيه ج: ۱، ص ۱۲۱؛ وَ رُويَ أَنَّ مَنْ أَطْلَى وَ تَذَلَّكَ بِالْجَنَاءِ مِنْ قَرْزِهِ إِلَى قَدَمِهِ نَفَى اللَّهُ عَنْهُ الْفَقْرَ. (من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۱۲۱).

۴. عن أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام ... حَلَقَهُ أَفْضَلُ مِنْ تَنْفِهِ وَ طَلِيَّةٍ أَفْضَلُ مِنْ حَلَقِهِ ... (الكافي (ط - الإسلامية)، ج ۴، ص ۳۲۷).

۵. من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۱۲۰.

تَأْدِيبِ أَوْلِيَائِكَ الَّذِينَ عَذَّبْتَهُمْ بِأَذْيِكَ وَزَرَعْتَ الْحِكْمَةَ فِي صُدُورِهِمْ
وَجَعَلْتَهُمْ مَعَادِنَ لِعِلْمِكَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ»^۱

امام سجاد علیه السلام می فرماید: هر کسی این دعا را بخواند، خداوند در دنیا او را از پلیدی و گناهان پاک کرده و دوباره در بدنش مویی می رویاند که گناه نکند و به جای هر مویی از بدنش یک فرشته ای قرار می دهد که خدا را تا قیامت تسبیح کند و همانا یک تسبیح فرشتگان، معادل با هزار تسبیح اهل زمین است.^۲

باید توجه داشت زمانی که خدا وعده می دهد انسان را کاملاً پاک کرده^۳ و او دیگر گناه نمی کند منظور این است که شرایط لازم و آسان برای پاک ماندن او مهیا شده است و می تواند به راحتی بندگی خدا نموده و از گناهان دوری گزیند اما با وجود این، تا زمانی که انسان زنده است اختیار داشته و ممکن است دچار اشتباه و گناه گردد.

و در مورد ثواب فرشتگان که به این شخص واگذار می شود، باید توجه داشته باشیم که این کار در برابر بخشندگی و لطف خدا چیز خیلی اندکی است که به بنده ارزانی می دارد همان طوری که در دنیا، نعمت های غیر قابل شماری به انسان ارزانی داشته است.

* گرفتن ناخن

یکی از سنت های مستحب، کوتاه کردن ناخن است؛^۴ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده اند: کوتاه کردن ناخن، جلوی مریضی های بزرگ را گرفته و باعث

۱. الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۵۰۷.

۲. مَنْ قَالَ ذَلِكَ طَهَّرَهُ اللَّهُ مِنَ الْإِنْسَانِ فِي الدُّنْيَا وَمِنَ الذُّنُوبِ وَأَبْدَلَهُ شَعْرًا لَا يَغْصِي اللَّهُ وَخَلَقَ اللَّهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ مِنْ جَسَدِهِ مَلَكًا يُسَبِّحُ لَهُ إِلَى أَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ وَإِنْ تَسْبِيحَةٌ مِنْ تَسْبِيحِهِمْ تَعْدِلُ بِأَلْفِ تَسْبِيحَةٍ مِنْ تَسْبِيحِ أَهْلِ الْأَرْضِ. (الکافی (ط الإسلامية)، ج ۶، ص ۵۰۷).

۳. باید توجه داشت اگر در روایتی خدا وعده می دهد که گناهان او بخشیده می شود شامل حق الناس نبوده و در مورد آن ها باید صاحبان حق را راضی نمود.

۴. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ: مِنَ السُّنَّةِ تَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ. (الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۴۹۰).

جلب روزی می شود.^۱ امام باقر علیه السلام هم فرموده اند: باید ناخن ها را گرفت که ناخن استراحتگاه شیطان بوده و باعث فراموشی می شود.^۲

روز مناسب برای ناخن گرفتن و سایر کارهای نظافتی، روز جمعه است که بین مردم هم رایج شده است. امام صادق علیه السلام فرموده اند: ناخن گرفتن در روز جمعه مانعی برای جذام، برص و کوری می شود اگر ناخن ها کوتاه باشند و نیازی به گرفتن آن ها نباشد، آن ها را بساب.^۳ ابوبصیر می گوید: از امام صادق علیه السلام پرسیدم کسی که هر جمعه سبیل و ناخن هایش را بگیرد چه ثوابی خواهد داشت؟ امام جواب داد: مثل کسی است که تا جمعه هفته بعد با طهارت باشد.^۴ و از امام محمد باقر علیه السلام نقل شده است که می فرمود: اگر کسی هنگام گرفتن ناخن و سبیل در روز جمعه، بگوید: «بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ عَلَى سُنَّةِ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ» در برابر هر ناخنی که گرفته می شود پاداش آزاد کردن برده به او داده می شود و تا زمان مردن، مریض نمی شود.^۵

در این روایت، گرفتن ناخن و سبیل علاوه بر ثوابی که دارد واسطه ای برای سلامتی بدن و دور شدن از مریضی ها شمرده شده است. در نگاه ابتدایی، شاید ارتباط بین گرفتن ناخن و سبیل با دور شدن از مریضی تا آخر عمر برای ما زیاد قابل درک نباشد اما اگر نگاهی به کتاب توحید مفضل داشته باشیم و علت این امر را از زبان امام صادق علیه السلام، بشنویم مساله واضح خواهد شد.

۱. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ يَمْنَعُ الدَّاءَ الْأَعْظَمَ وَ يُدِيرُ الرِّزْقَ. (وسائل الشیعة، ج: ۲، ص ۱۳۱، الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۴۹۰).

۲. وَ قَالَ الْبَاقِرُ علیه السلام إِنَّمَا قَصَّتِ الْأَظْفَارُ لِأَنَّهَا مَقِيلُ الشَّيْطَانِ وَ مِنْهُ يَكُونُ النِّسْيَانُ (مکرم الأخلاق، ص ۶۶).

۳. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ: تَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يُؤْمِنُ مِنَ الْجَدَامِ وَ الْبَرَصِ وَ الْقَعَى وَ إِنْ لَمْ تَخْنَعْ فَخَكَّهَا. (الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۴۹۰).

۴. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ: قُلْتُ لَهُ مَا ثَوَابٌ مَنْ أَخَذَ مِنْ شَارِبِهِ وَ قَلَّمَ أَظْفَارَهُ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ قَالَ لَا يَزَالُ مُطَهَّرًا إِلَى الْجُمُعَةِ الْآخِرَى. (الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۴۹۰).

۵. قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ علیه السلام مَنْ أَخَذَ مِنْ أَظْفَارِهِ وَ شَارِبِهِ كُلَّ جُمُعَةٍ وَ قَالَ حِينَ يَأْخُذُ - بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ عَلَى سُنَّةِ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَسْقُطْ مِنْهُ قَلَامَةٌ وَ لَا جُرْأَةٌ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا عِشْرَتَيْ نَسَمَةٍ وَ لَا يَمْرُضُ إِلَّا مَرَضَهُ الَّذِي يَمُوتُ فِيهِ. (الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۴۹۱).

در کتاب مذکور، جناب مفضل رضی الله عنه از امام صادق علیه السلام می پرسد: چرا خداوند متعال ناخن ها و موها را طوری خلق نکرده که اندازه ی ثابتی داشته باشند و بلند نشوند؟

حضرت فرمود: بلند شدن ناخن و کوتاه کردن آن ها نعمت هایی است که خدا آن ها را به انسان ارزانی داشته است. ولی اکثر مردم متوجه نبوده و قدر آن را نمی دانند. زمانی که موها از روزه های خود بیرون می آیند و ناخن ها رشد می کنند دردها و مرض های بدن همزمان از بدن بیرون می رود. و به خاطر همین است که به ما دستور داده اند هر هفته نوره بکشیم و سر را بتراشیم و ناخن ها را کوتاه کنیم تا رشد موها و ناخن ها زیاد شوند و با بیرون آمدن آن ها دردها بیرون می روند.^۱

بنابراین کوتاه کردن ناخن و مو وسیله ای برای خروج عفونت ها و مواد زائد از بدن می شود و زمینه ای مناسب برای سلامتی انسان ایجاد می کند. البته باید توجه داشت که رعایت این مورد در سلامتی انسان موثر است ولی در کنار این مورد موارد دیگری که در سلامتی انسان نقش دارند باید رعایت شود. یعنی کوتاه کردن ناخن و مو به اندازه خودشان می توانند سلامتی انسان را تضمین نمایند اما قطعاً علت تامه و سبب انحصاری برای سلامتی انسان نیستند.

در روایت های دیگر برای کوتاه کردن ناخن و مو در روز جمعه خاصیت های دیگری هم ذکر کرده اند. از جمله آن ها می توان به جلب روزی^۲ و برطرف کردن درد چشم^۳ اشاره نمود. و همچنین روایت شده گرفتن

۱. توحید المفضل، ص ۷۱.

۲. عَنْ أَبِي كَهْمَسٍ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَلَيْنِي شَيْئًا فِي الرِّزْقِ فَقَالَ الزَّمْ مُصْلَاكَ إِذَا صَلَّيْتَ الْفَجْرَ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ فَإِنَّهُ أَنْجَعُ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ مِنَ الضَّرْبِ فِي الْأَرْضِ فَأَخْبَرْتُ بِذَلِكَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام فَقَالَ أَلَا أَعْلَمُكَ فِي الرِّزْقِ مَا هُوَ أَنْفَعُ مِنْ ذَلِكَ قَالَ قُلْتُ بَلَى قَالَ خُذْ مِنْ شَارِبِكَ وَأُظْفَارِكَ كُلَّ جُمُعَةٍ. (الكافي (ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۴۹۱).

۳. عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَصْبَاطٍ عَنْ خَلْفٍ قَالَ: رَأَى أَبُو الْحَسَنِ عليه السلام بَخْرَاسَانَ وَأَنَا أَشْتَكِي عَيْنِي فَقَالَ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى شَيْءٍ إِنْ فَعَلْتَهُ لَمْ تَشْكِكْ عَيْنَكَ فَقُلْتُ بَلَى فَقَالَ خُذْ مِنْ أَظْفَارِكَ فِي كُلِّ حَمِيسٍ قَالَ فَقَعَلْتُ فَمَا

ناخن از انگشت کوچک دست چپ شروع شده و در انگشت کوچک دست راست تمام شود.^۱ و امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس پنجشنبه ناخن بگیرد و یک انگشت را برای روز جمعه نگهدارد خداوند فقر او را از بین می برد.^۲ و همچنین از امام صادق علیه السلام روایت شده که چون مو و ناخن را می چینید آن را دفن کنید که سنت است.^۳

کوتاه کردن ناخن با همه فوایدی که دارد برای زنان توصیه نشده است. پیامبر به زنان می فرماید: ناخن هایتان را نگیرید که زینت شما خواهد بود.^۴ البته همان طوری که خوانندگان می دانند، زیبایی ها و زینت های زن باید برای شوهر و محارم خود باشد.

* نگاه درآینه

امام رضا علیه السلام می فرماید: زمانی که به آینه نگاه کردی بگو:
«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَنِي بَشَرًا سَوِيًّا وَزَانِي وَ لَمْ يَشْنِي وَ فَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِنْ خَلْقِهِ وَ مَنْ عَلَى الْإِسْلَامِ وَ رَضِيَهُ لِي دِينًا»^۵
خدا را شکر می کنم که مرا بشری سالم و کامل آفرید و آراسته ساخت،
و مرا خوار نگردانید، و بر بسیاری از آفریدگان برتری داد، و دین مقدس اسلام را به من اعطاء کرد.

و زمانی که آینه را بدست گیرد، بگوید:

اللَّهُمَّ لَا تَغَيِّرْ مَا بَيْنَا مِنْ نِعْمَتِكَ وَ اجْعَلْنَا لِتُعْمِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ.^۶

اشْتَكَيْتُ عَيْنِي إِلَى يَوْمِ أَخْبَرْتُكَ. (الكافي - ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۴۹۱.

۱. فِي قِصَصِ الْأَنْفَاءِ: تَبْدَأُ بِخَنْصِرِ الْأَيْسَرِ، ثُمَّ تَخْتِمُ بِالْيَمِينِ. (كافي - ط - دارالحدیث)، ج ۱۳، ص ۱۴۱.

۲. قَالَ الصَّادِقُ علیه السلام مَنْ قَصَّ أَظْفَارَهُ يَوْمَ الْخَمِيسِ وَ تَرَكَ وَاحِدًا لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ نَفَى اللَّهُ عَنْهُ الْفَقْرَ. (من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۱۲۷).

۳. قَالَ الصَّادِقُ علیه السلام يَدْفَنُ الرَّجُلُ شَعْرَهُ وَأَظْفَارَهُ إِذَا أَخَذَ مِنْهَا وَهِيَ سَنَةٌ. (مكارم الأخلاق، ص ۶۶).

۴. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله لِلرِّجَالِ قُصُّوا أَظْفَارَكُمْ وَ لِلنِّسَاءِ أَثْرَبْنَ فَإِنَّهُ أَرْزَقَ لَكُمْ. (الكافي - ط - الإسلامية)، ج ۶، ص ۴۹۲.

۵. مكارم الأخلاق، ص ۶۹.

۶. مكارم الأخلاق، ص ۶۹.

خدایا نعمت‌هایی را که بمن داده‌ای تغییر مده و مرا نسبت به آن‌ها شاکر قرار بده.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در وصیت خود به علی علیه السلام این چنین می‌فرماید: زمانی که به آینه نگاه می‌کنی بگو:
«اللَّهُمَّ كَمَا حَسَّنْتَ خَلْقِي فَحَسِّنْ خُلُقِي وَرِزْقِي»^۱
خدایا همان‌طوری که ظاهر مرا نیکو ساختی، اخلاقم را نیز نیکو کن و روزیم را وسیع گردان.

* خوشبویی

همان‌طوری که ذکر شد، ائمه اطهار علیهم السلام، مسلمانان را در مورد نظافت و پاکیزگی تشویق و ترغیب نموده‌اند اما به همین بسنده نکرده‌اند و مطالب زیادی در مورد آراستگی بیشتر انسان بیان کرده‌اند. یکی از این آراستگی‌های ظاهری مساله عطرزدن است که در روایات بیان شده است. از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده است که فرمود: بوی خوش دل را محکم می‌کند.^۲ و پولی که برای خرید عطر مصرف شود اسراف نیست.^۳ در روایت دیگری پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: لازم است از عود هندی استفاده کنید که در آن هفت نوع شفا وجود دارد و بهترین عطر، مشک است.^۴ و خود پیامبر صلی الله علیه و آله مشکي داشت که پس از وضو بدست مبارک‌شان می‌مالیدند و هر زمانی از خانه بیرون می‌رفت مردم می‌فهمیدند که این پیغمبر است که می‌آید.^۵ پیامبر صلی الله علیه و آله در مورد عطر به امیرالمؤمنین علیه السلام توصیه می‌کرد و می‌فرمود: یا علی هر جمعه از عطر و بوهای خوش استفاده کن که این کار سنت من است

۱. مکالم الأخلاق، ص ۶۹.

۲. عن النبي صلی الله علیه و آله قال الرائحة الطيبة تشد القلب. (مکالم الأخلاق، ص ۴۱).

۳. و عنه علیه السلام قال ما أنفقت في الطيب فليس بسرف. (مکالم الأخلاق، ص ۴۱).

۴. من مسموعات السيد ناصح الدين أبي البركات قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله عليكم بهذا

العود الهندي فإن فيه سبعة أشفية وأطيب الطيب المسك. (مکالم الأخلاق، ص ۴۳).

۵. و عنه علیه السلام قال كانت للنبي صلی الله علیه و آله مسكة إذا هو يتوضأ أخذها بيده وهي رطبة فكان إذا

خرج عرفوا أنه رسول الله صلی الله علیه و آله. (مکالم الأخلاق، ص ۴۲).

و تا زمانی که از آن بویی استشمام می شود برای تو ثواب ها نوشته می شود.^۱
و امام صادق علیه السلام عطر زدن به سبیل را از اخلاق انبیاء و فرشتگان
شمرده^۲ و می فرمود: دو رکعت نماز با عطر بهتر است از هفتاد رکعت از
کسی که عطر نزده است.^۳ و نیز می فرمود: شایسته است که انسان هر روز
عطر استعمال نماید و اگر هر روز نتواند یک روز در میان و اگر این مقدار هم
توانایی ندارد در هر جمعه این عمل را حتما انجام دهد.^۴

امام رضا علیه السلام فرموده اند: عطر داروی علاج بخشش است^۵ و استفاده از عطر، یکی
از اخلاق انبیاء هم بوده است.^۶ و از ایشان نقل شده: جای حضرت صادق علیه السلام
در مسجد از بوی عطر و اثر سجده حضرت شناخته می شد.^۷ در مورد خود امام
رضا علیه السلام، راوی می گوید: هیچ گاه حضرت رضا علیه السلام را بخاطر نمی آورم، مگر
اینکه عود هندی بخور می کرد، و سپس مشک و گلاب به کار می برد.^۸

با وجود سفارش های فراوانی که در مورد استفاده از عطر وجود دارد اما
باید توجه کرد که زنان مسلمان نباید در جاهای عمومی و در حضور نامحرم
از عطر استفاده نمایند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: هر زنی که از عطر و بوی
خوش استفاده کرده و از خانه اش بیرون رود تا زمانی که به خانه برمی گردد
مورد لعن خدا قرار می گیرد.^۹

۱. و قال رسول الله صلی الله علیه و آله لعلی یا علی علیک بالطیب فی کل جمعة فإنه من سنتی و تکتب لک حسنة ما دام یوجد منک رائحته. (مکرم الأخلاق، ص ۴۳).

۲. وعنه علیه السلام قال الطیب فی الشارب من أخلاق الأنبیاء و کرامة الکاتبین. (مکرم الأخلاق، ص ۴۲).

۳. و قال الرضا علیه السلام من أخلاق الأنبیاء علیهم السلام التطیب. (مکرم الأخلاق، ص ۴۲).

۴. و عنه علیه السلام قال یبغی للرجل أن لا یدع أن یمس شینا من طیب فی کل یوم فإن لم یقدر فیوم و یوم لا فإن لم یقدر ففی کل جمعة لا یدع ذلک. (مکرم الأخلاق، ص ۳۲).

۵. عن علی علیه السلام قال التَّطِيبُ نُشْرَةٌ. (مکرم الأخلاق، ص ۴۲).

۶. و قال الرضا علیه السلام من أخلاق الأنبیاء علیهم السلام التطیب. (مکرم الأخلاق، ص ۴۲).

۷. عن الرضا علیه السلام کان یعرف موضع جعفر علیه السلام فی المسجد بطیب ریحه و موضع سجوده. (مکرم الأخلاق، ص ۴۲).

۸. کانت تسأل عن أمر الرضا علیه السلام کثیرا فتقول ما أذكر منه شینا إلا أنى کنت أراه یتبخر بالعود الهندی النیء و یستعمل بعده ماء ورد و مسکا تمام الخیر. (مکرم الأخلاق، ص ۴۲-۴۳).

۹. عن النبی صلی الله علیه و آله قال ایما امرأة تطیبت ثم خرجت من بیتها فهی تلعن حتی ترجع إلی بیتها متی ما رجعت. (کافی - ط - دارالحدیث)، ج ۱۱، ص ۱۹۰.

ریش و سبیل به عنوان یکی از جلوه‌های ظاهری مردان، از جهت دراز کردن، کوتاه کردن و تراشیدن آن در طول تاریخ فراز و نشیب زیادی داشته است.^۱

۱. ایرانیان هم از مساله استثناء نبوده و عملکرد مختلفی در طول تاریخ داشته‌اند. در کتیبه‌های باستانی و کنده کاری‌هایی که به دست ما رسیده است، مادها و پارس‌ها به شکل انسان‌های ریش دار بوده‌اند و تراشیدن ریش و سبیل برای مردان همانند بریدن گیسوی زنان فقط به عنوان یک تنبیه و مجازات انجام می‌شده است. و با گذشت زمان و با کاهش اهمیت ریش در دوران ساسانیان، سبیل رواج یافته و دارای رونق شد. با ظهور اسلام و کشیده شدن دامنه اسلام خواهی به ایران، مجدداً مردان به رسم مسلمانان به گذاشتن ریش روی آوردند. در همین زمان‌ها بود که کسری (شاه ایران) برای تهدید پیامبر و نفر را به سوی ایشان فرستاد، وقتی این دو نفر پیش پیامبر آمدند ریش خود را تراشیده و سبیل هایشان را دراز کرده بودند پیامبر فرمود وای بر شما، چه کسی به شما دستور داده این کار را انجام دهید؟ گفتند: کسری، پیامبر فرمود: خدای من به من دستور داده که ریش خود را دراز کرده و سبیل هایتان را کوتاه کنم. (بخارالانوار، ج ۲۰، ص ۳۹۰). در این دوره زمانی یعنی عصر پیامبر و ائمه علیهم‌السلام با گسترش مکتب اسلام، مسلمانان عربستان و کشورهای دیگر از قبیل ایران به ریش گذاشتن روی آوردند به طوری که بلند بودن ریش در بین افراد جزء فضائل شخصی محسوب می‌شده است. عمرو بن عاص از امام حسین علیه السلام پرسید: چرا ریش شما از ریش ما بیشتر است؟ و امام در جواب گفتند زمین طیب گیاهش با اذن خدا می‌روید اما در زمین ناپاک است که فقط گیاهان اندکی بیرون می‌آید. مَا بَالُ لِحَائِكُمْ أَؤْفَرُ مِنِّي لِحَائِنَا فَقَالَ ﷺ وَالْأَبْلَدُ الْأَطْيَبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبْتُ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكْدًا (بخارالانوار، ج ۴۴، ص ۲۰۹).

با گذشت زمان در دوره مغول‌ها، ریش موقتاً اعتبار خود را از دست داد و سبیل چنگیزی مد شد. و با قدرت یافتن شاه اسماعیل یکم در دوره صفویان سبیل‌های دراز رایج شد و آن‌ها، به داشتن سبیل‌های دراز افتخار می‌کردند و با نمایش سبیل‌های دراز، قدرت نمایی می‌کردند.

بعضاً مردم به دراز کردن ریش پرداخته و سبیل‌های خود را کوتاه می‌کرده‌اند. و در برهه‌ای از زمان، مردم سبیل‌های خود را دراز کرده و ریش خود را می‌تراشیده‌اند و بعضاً به تراشیدن ریش و سبیل خود اقدام کرده‌اند. برای فهم بهتر و دستیابی به روش مناسب در مساله ریش و سبیل چاره‌ای نداریم جز اینکه سخن حق را از زبان خداوند و فرستادگان برحقش بشنویم تا بتوانیم عملکرد صحیحی داشته باشیم.

* دستور به ریش گذاشتن

وجود ریش در مرد به خاطر حکمتی است که خداوند متعال به آن آگاهی دارد و برخی از فوائد آن در روایات بیان شده است. مثلاً در روایات بیان شده: اگر مرد دارای ریش است به خاطر این است که تفاوتی با بچه‌ها (نوجوانان بی‌ریش) و زنان داشته باشد. و اگر در صورت مرد ریش نمی‌رویید

شاه عباس کبیر نیز از برخورد مناسبی با ریش نداشت و بر اساس فرمانی که ابتدا در دربار خودش اجرا شد و سپس در سال ۱۰۰۷ هجری شمسی در سرتاسر کشور عمومی شد و همه مردان از جمله روحانیون مکلف به تراشیدن ریش خود شدند. علاقه شاه عباس به سبیل گذاشتن مردان به اندازه‌ای بوده است که حقوق و دستمزد سپاهیان، به اندازه سبیل آنان ارتباط داشت. و به خاطر همین، سبیل‌های بلند و خیلی دراز رونق یافت. و بعضاً، اضافه حقوق به خاطر سبیل، با دستور دربار، از مردم دریافت می‌شد که به «باغ سبیل» معروف شد.

با گذشت زمان در دوره افشاریه و زندیه، ریش اهمیت خود را بازیافت و پادشاهان ایران ریش داشتند، و در دوره قاجار سبیل مجدداً رایج شد.

در دوره سلطنت ناصرالدین شاه و حکومت کامران میرزا بر تهران، عساکر تهران سبیل‌هایی به اشکال مختلف داشتند. و بعداً با نفوذ فرهنگ غربی، برخی پادشاهان معاصر مانند احمدشاه و محمدرضا پهلوی ریش و یا سبیل نداشته‌اند. این خلاصه‌ای از تاریخچه ریش و سبیل است؛ البته افراد متدین همیشه اقدام به گذاشتن ریش نموده‌اند اما عده‌ای از مسلمانان به علت‌های مختلف از قبیل عدم اطلاع کافی از آموزه‌های دینی، تقلید از دیگران و... اقدام به تراشیدن ریش خود کرده‌اند؛ در عصر معاصر ما هم به همین شکل بوده است برخی از مردم، زمانی که تراشیدن ریش در بین مردم رایج شده آن را به بهانه‌های مختلف از قبیل تمیزی و بهداشت عمومی، کاری پسندیده تلقی کرده‌اند و اگر زمانی دراز کردن ریش رایج شده باشد، همین افراد، اقدام به گذاشتن ریش کرده‌اند.

وقار و اقتداری نداشت.^۱ ریش نداشتن زن هم امر اتفاقی نبوده بلکه به خاطر حکمتی است که خداوند متعال در زن لحاظ کرده است. یکی از آن حکمت‌ها این است که خدا خواسته تا زن، شادابی خود را حفظ نماید تا نسل بشر حفظ شود و ادامه یابد.^۲

خود پیامبر ﷺ هم در طول عمر شریفشان داری محاسنِ پرپشت بوده‌اند. و به این امر تأکید می‌کرده‌اند.

دلیل‌هایی وجود دارد که حرمت تراشیدن ریش را بیان می‌کند. ما برخی از آن‌ها که حرمت ریش تراشی را صراحتاً بیان می‌کنند در اینجا ذکر می‌کنیم.

۱. در روایتی پیامبر اکرم ﷺ، دراز کردن ریش و کوتاه کردن سبیل^۳ را دستوری از سوی خداوند معرفی می‌کند که نشانگر لزوم این کار می‌باشد.

۲. باز در روایت‌هایی که از طریق اهل بیت علیهم‌السلام از پیامبر ﷺ نقل شده، پیامبر ﷺ می‌فرماید: مجوس ریش هایشان را می‌گندند و سبیل هایشان را پرپشت و زیاد می‌گذاشتند؛ ما ریش‌ها را می‌گذاریم و شارب‌ها را می‌زنیم، و این عمل ما براساس فطرت می‌باشد.^۴

۳. باز پیامبر ﷺ در روایت دیگری می‌فرماید: حَلَقُ اللَّيْحَةِ مِنَ الْمُثَلَّةِ وَمَنْ مَثَلَ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ^۵ تراشیدن ریش، نوعی مُثله کردن (بریدن اعضای بدن میت)^۶ است و هر کسی که مُثله کند لعنت خدا شامل حال او می‌شود.

۱. فَإِذَا أَذْرَكَ وَكَانَ ذَكَرًا طَلَعَ الشَّعْرُ فِي وَجْهِهِ فَكَانَ ذَلِكَ عَلَامَةً الذِّكْرِ وَعَرَّ الرَّجُلُ الَّذِي يَخْرُجُ بِهِ مِنْ حَدِّ الصَّبَا وَشِبْهِ النِّسَاءِ وَإِنْ كَانَتْ أَثْنَى يَبْقَى وَجْهَهَا نَقِيًّا مِنَ الشَّعْرِ لَتَبْقَى لَهَا الْبُهْجَةُ وَالتَّضَارُّةُ الَّتِي تَحْرِكُ الرِّجَالَ لَمَّا فِيهِ دَوَامُ النَّسْلِ وَبَقَاؤُهُ (بحار الانوار، ج ۳، ص ۶۲) وَلَوْ لَمْ يَخْرُجِ الشَّعْرُ فِي وَجْهِهِ فِي وَفْتِهِ أَلَمْ يَكُنْ سَبَقَى فِي هَيْئَةِ الصَّبِيَّانِ وَ النِّسَاءِ فَلَا تَرَى لَهُ جَلَالَةً وَلَا وَقَارًا. (بحار الانوار، ج ۳، ص ۶۳).

۲. همان.

۳. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَكِنْ رَبِّي أَمَرَنِي بِإِعْفَاءِ لِحْيَتِي وَقَصِّ شَارِبِي. (بحار الانوار، ج ۲۰، ص ۳۹۰).

۴. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ الْمَجُوسَ جَزَّوْا لِحَاهُمْ وَفَرَّزُوا شَوَارِبَهُمْ وَ إِنَّا نَجْزُ الشَّوَارِبَ وَ نُغْفِي اللَّيْحَةَ وَ هِيَ الْفُظْرَةُ. (من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۱۳۰، ۱۳۱).

۵. الجمعريات (الأشعثيات)، ص ۱۵۷

۶. مثله، بریدن اعضای بدن میت می‌باشد که کفار و مشرکین در زمان پیامبر و قبل

این روایت نشان می‌دهد که ما اجازه تراشیدن ریش را نداریم. و اگر کسی اقدام به این کار بکند مثل این است که اقدام به جدا کردن اعضای بدن میت کرده است.

۵. حبابه والبیہ نقل می‌کند: دیدم امیرالمؤمنین علیه السلام در دستش شلاقی دارد و با آن فروشنندگان جری (ماهی بی فلس) و مار ماهی و زمار (نوعی از همان مار ماهی) را می‌زند و به آن‌ها می‌فرماید: ای کسانی که یهودی‌های مسخ شده و سربازان بنی مروان را می‌فروشید! فرات بن‌احنف خدمت آن حضرت ایستاد و پرسید: ای امیر مؤمنان! سربازان بنی مروان چه کسانی بودند؟ حضرت علی علیه السلام فرمود: سربازان و لشکریان بنی مروان، مردمی بودند که ریش‌ها را می‌تراشیدند و سبیل‌ها را تاب می‌دادند که مسخ شدند.^۱

* زیبا بودن ریش

در برخی از روایات، ریش را از زیبایی‌های مرد شمرده‌اند.

از امام رضا علیه السلام سوال شده که چرا زن به خلاف مرد ریش ندارد؟ امام جواب داد: خداوند ریش را برای زینت مردها قرار داده و به وسیله آن احتجاج خواهد کرد.^۲

از حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است: زمانی که خدا توبه حضرت

از او، بعد از کشتن طرف مقابل، اقدام به بریدن گوش، بینی و سایر اعضای میت می‌کردند ولی پیامبر به مسلمانان اجازه نداد حتی در مورد اجساد کفار و مشرکان چنین کاری انجام دهند.

۱. عَنْ حَبَابَةَ الْوَالِيَّةِ قَالَتْ رَأَيْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام فِي شُرْطَةِ الْخَمِيسِ وَمَعَهُ دُرَّةٌ لَهَا سَبَيَاتَانِ يَضْرِبُ بِهَا بَيِّنَايَ الْجَزِيِّ وَالْمَارَ مَاهِي وَالزَّيْمَارَ وَيَقُولُ لَهُمْ يَا بَيِّنَايَ مَسُوحٌ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَجُنْدُ بَنِي مَرْوَانَ فَقَامَ إِلَيْهِ فَرَاتُ بْنُ أَحْنَفٍ فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَمَا جُنْدُ بَنِي مَرْوَانَ قَالَ فَقَالَ لَهُ أَقْوَامٌ حَلَقُوا اللَّحَى وَفَتَلُوا الشَّوَارِبَ فَمَسَحُوا. (الكافي - ط - الإسلامية)، ج ۱، ص ۳۴۶.

۲. الْمَتَابِقُ، مِمَّا أَجَابَ الرَّضَا علیه السلام بِحَضْرَةِ الْمَأْمُونِ لِضَبَاعِ بْنِ نَصْرِ الْهَنْدِيِّ وَ عُمَرََانَ الصَّابِي عَنْ مَسْأَلِهِمَا قَالَا فَمَا بَأَلُ الرَّجُلِ يَلْتَحِي دُونَ الْمَرْأَةِ قَالَ علیه السلام زَيْنَ اللَّهِ الرَّجَالُ بِاللَّحَى وَجَعَلَهَا فَضلاً يُسْتَدَلُّ بِهَا عَلَى الرَّجَالِ وَالنِّسَاءِ. (بحار الانوار، ج ۵۸، ص ۳۱۶ حدیث ۲۲).

آدم را قبول کرد، حضرت آدم سر به سجده گذاشت و وقتی از سجده سر برداشت رو به آسمان کرد و گفت: پروردگارا بر زیبایی من بیفز! سپس حضرت آدم دید که ریش سیاهی بر صورتش روییده است؛ گفت پروردگارا این چیست؟ به او وحی رسید، که این ریش است که تورا و فرزندان مذکر تورا با آن زینت داده‌ام.^۱

* اصلاح و تمیزی ریش

پیغمبر ﷺ مردی را دید که ریش بلند و درهمی داشت، فرمود: اگر این مرد ریش خود را اصلاح می‌کرد چه ضرری برایش داشت! آن مرد شنید و ریش خود را به صورت مناسب اصلاح کرد و به نزد حضرت آمد. پیغمبر ﷺ چون او را دید، به اصحاب فرمود: این گونه باشید و به اصلاح ریش خود اقدام کنید.^۲

در روایت دیگری کوتاه کردن سبیل و دراز کردن ریش از پاکیزگی‌هایی است که خداوند، انجام آن را به حضرت ابراهیم (علی نبینا و آله و علیه السلام) بیان می‌کند.^۳ با وجود توصیه به دراز کردن ریش^۴، نباید در این امر هم افراط نمود. و حداکثر اندازه‌ای که از زبان مبارک امام صادق (ع) بیان شده این است که حضرت فرمودند: ریش‌های خود را با مشت بگیر، و اضافه را بچین.^۵

۱. عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَمَّا تَابَ اللَّهُ عَلَى آدَمَ... فَسَجَدَ آدَمُ ﷺ فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ وَقَالَ يَا رَبِّ زِدْنِي جَمَالًا فَأُصْبِحَ وَلَهُ لِحْيَةٌ سَوْدَاءُ كَالْحَمَمِ فَضَرَبَ بِيَدِهِ إِلَيْهَا فَقَالَ يَا رَبِّ مَا هَذِهِ فَقَالَ هَذِهِ اللَّحْيَةُ زَيَّنْتُكَ بِهَا أَنْتَ وَذُكُورُ وَلَدِكَ... (بحار الأنوار (ط - بيروت)، ج ۷۳، ص ۱۱۱).

۲. نظر النبي ﷺ إلى رجل طويل اللحية فقال ما ضر هذا لو هيأ من لحيته فبلغ الرجل ذلك فهيأ لحيته بين اللحيين ثم دخل على النبي ﷺ فلما رآه قال هكذا فافعلوا. (مكارم الأخلاق، ص ۶۷).

۳. أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ الْخَنِيْفِيَّةَ وَهِيَ الظَّهَارَةُ وَهِيَ عَشْرَةُ أَشْيَاءَ خَفَسَتْ فِي الرَّأْسِ وَخَفَسَتْ فِي النُّبْدَنِ وَأَمَّا الَّتِي فِي الرَّأْسِ فَأَخْذُ الشَّارِبِ وَإِغْفَاءُ اللَّحْيِ.... (بحار الأنوار (ط - بيروت)، ج ۷۳، ص ۶۸).

۴. قَالَ الصَّادِقُ (ع) يَتَعَبَّرُ عَقْلُ الرَّجُلِ فِي ثَلَاثٍ فِي طَوْلِ لِحْيَتِهِ... (وسائل الشيعة، ج: ۲، ص ۱۱۳، مكارم الأخلاق، ص ۶۸).

۵. قَالَ الصَّادِقُ (ع) تَقْبِضُ بِيَدِكَ عَلَى اللَّحْيَةِ وَتَجْزِمُهَا فَضْلًا. (مكارم الأخلاق، ص ۶۸).

در مورد نحوه اصلاح ریش هم روایتی نقل شده است. راوی می‌گوید: امام باقر علیه السلام را دیدم که ریش خود را اصلاح می‌کرد، و فرمود ریش خود را به صورت گرد اصلاح کنید.^۲

ریش بلند نیاز به مراقبت دارد؛ بنابراین لازم است از جهات بهداشتی و آراستگی، مومنین به ریش خود اهمیت بدهند. پیامبر صلی الله علیه و آله زیر ریش خود را چهل مرتبه و بالای آن را هفت مرتبه شانه می‌کرد^۳

* تراشیدن و کوتاه کردن سبیل

تراشیدن سبیل سنت بوده^۴ و در احادیث، دراز کردن سبیل مورد مذمت واقع شده است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: هیچ کس شارب خود را دراز نگذارد که استراحتگاه شیطان خواهد شد.^۵

دراز کردن سبیل اگر مورد مذمت قرار گرفته است شاید نوعی پیشگویی از طرف پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام بوده تا افرادی که از این طریق می‌خواهند مردم را از راه اصلی منحرف کنند به مردم شناسانده شود. البته تراشیدن سبیل یکی از مستحباتی است که شایسته است رعایت شود اما تراشیدن آن هم نباید دست آویزی برای افراد و گروه‌های منحرف شده تا با رعایت این امور ظاهری به قتل و کشتار مردم بپردازند.

۱. گرد (دایره‌ای) یعنی قسمت پایین ریش که دراز می‌شود خوب است به شکل نیم دایره اصلاح شود که این حالت بهتر از حالت‌های دیگر ریش است. در برهه ای از تاریخ، ریش‌ها را به شکل خاصی مانند توبی، دم کبوتری، مربع و مستطیل حالت و شکل می‌دادند.

۲. عن محمد بن مسلم قال رأيت الباقر عليه السلام يأخذ من لحيته فقال دوروها. (مكارم الأخلاق، ص ۶۸).

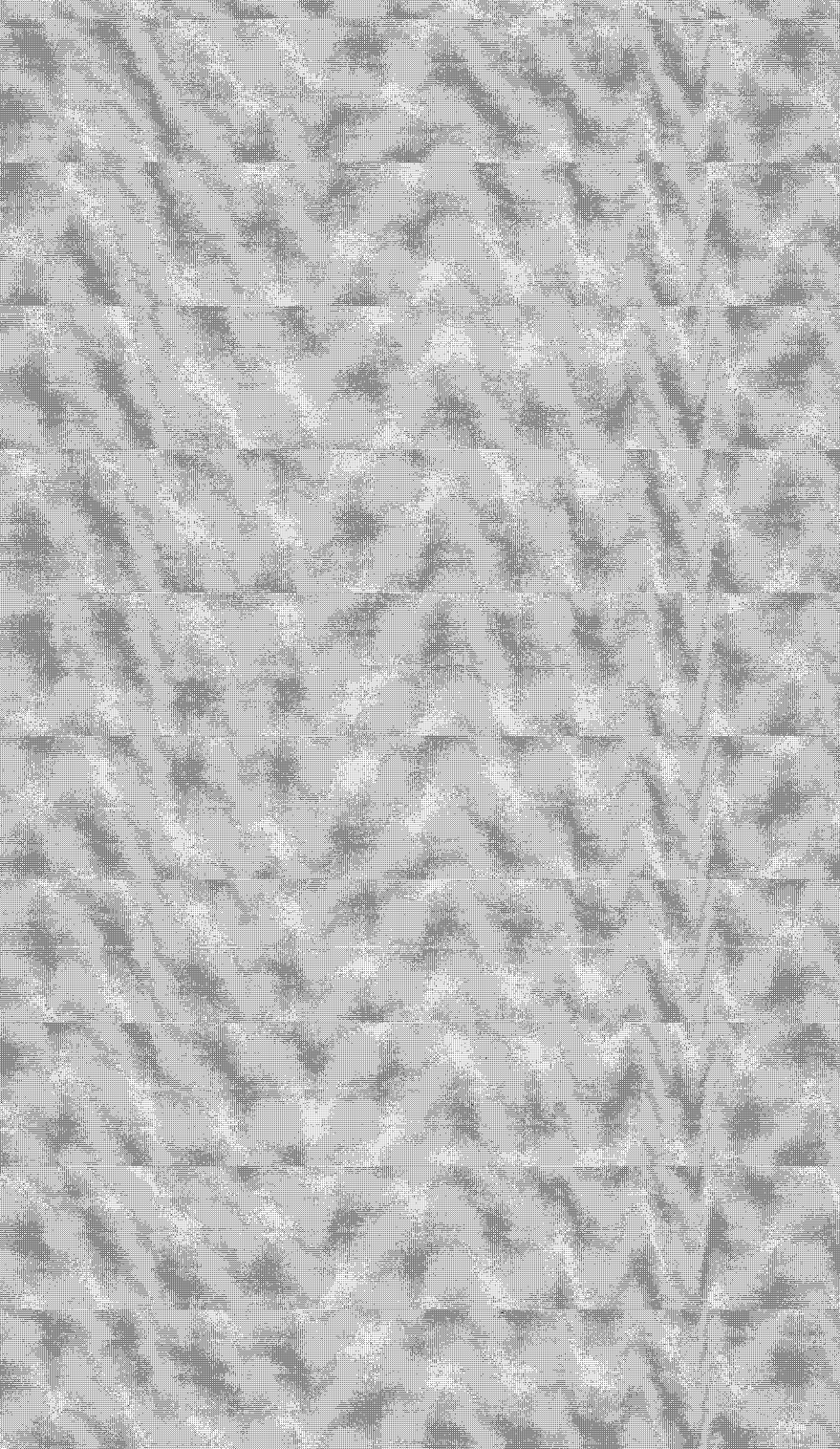
۳. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع... كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَسْرَحُ تَحْتَ لِحْيَتِهِ أَرْبَعِينَ مَرَّةً وَمِنْ فَوْقِهَا سِتِينَ مَرَّةً... (الخصال، ج ۱، ص ۲۶۸).

۴. من كتاب المحاسن عن الصادق عليه السلام قال حلق الشوارب من السنة. (مكارم الأخلاق، ص ۶۷).

۵. وقال النبي صلى الله عليه وآله لا يطولن أحدكم شاربته فإن الشيطان يتخذها مخاباً يستتر به. (مكارم الأخلاق، ص ۶۷).

همانطوری که قبلاً هم ذکر شده است روز جمعه زمان مناسبی برای کارهای نظافتی از قبیل کوتاه کردن سبیل می باشد. در روایت هم داریم که امام صادق علیه السلام فرمود: زدن سبیل در هر جمعه موجب امان از خوره است.^۱

۱. من کتاب من لا یحضره الفقیه قال الصادق علیه السلام أخذ الشارب من الجمعة إلى الجمعة أمان من الجذام. (مکرم الأخلاق، ص ۶۷).

بخش دوم

احکام

❖ آموزش آرایشگری

۱. آیا آموزش آرایشگری در مسجد اشکال دارد؟

ج: واضح است که مسجد جایگاه شرعی خاصی دارد؛ و از کارهایی که با جهت وقف و شأن و منزلت مسجد منافات داشته باشد باید پرهیز شود.

۲. آیا آرایشگر می‌تواند در وقت آموزش کارآموز، کار شخصی انجام دهد یا محل آموزش را ترک کند؟

ج: تابع توافق دو طرف است.

۳. انجام آرایش‌های جدید و آموزش‌های آن‌ها که توسط کانال‌های ماهواره‌ای

تبلیغ و ترویج می‌شود، توسط آرایشگران مردانه یا زنانه شرعاً چه حکمی دارد؟

ج: فی نفسه مانعی ندارد ولی چنانچه منجر به ترویج فرهنگ منحط و معاند غربی می‌شود، جایز نیست و همچنین اگر آرایشگر برای استفاده حرام او را آرایش کند عملش و اجرتی که می‌گیرد، حرام است. اما اگر برای استفاده حرام آرایش نکند، اشکال ندارد.

۴. آرایشگری که احتمال می‌دهد از کالا یا خدمات او عده‌ای سوءاستفاده کرده

و ممکن است کار حرامی انجام دهند، اشتغال او به آن شرعاً اشکال دارد؟

ج: با علم به اینکه مشتری از ابزاری که در اختیار او قرار داده می‌شود استفاده حرام می‌کند جایز نیست و کسب درآمد از این طریق نیز اشکال دارد ولی در صورت شک در اینکه مشتری از آن به صورت حرام استفاده می‌کند اشکال ندارد.

۵. آرایشگر چگونه می‌تواند از ضمانت‌های احتمالی که از عوارض استفاده‌ی برخی مواد آرایشی شیمیایی برای مشتری ایجاد می‌شود رها شود؟
ج: اگر مشتری هر چند قبل از شروع در عمل او را ابراء نماید، ضامن نیست.

* آرایشگری در ایام سوگواری

۶. آیا کار آرایشگری در ماه محرم و صفر و ایام شهادت اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام حرام است؟
ج: فی نفسه حرام نیست.
۷. آیا در ماه محرم و صفر اعمالی مثل بند انداختن و رنگ کردن موها و آرایش زن اشکال دارد؟
ج: اگر توأم با معصیت و یا هتک حرمت ایام عزاداری حضرت سیدالشهداء علیه‌السلام نباشد، اشکال ندارد.

* شریک بودن در گناه مشتری

۸. خانمی که شغل آرایشگری دارد، می‌تواند خانم‌هایی را آرایش کند که می‌داند به نامحرم نشان می‌دهند؟ آیا در گناه آن‌ها شریک است؟
ج: اگر عرفاً کمک به عمل حرام محسوب شود، حرام است. و همچنین اگر وظیفه‌اش نهی از منکر باشد، نباید این کار را انجام دهد.

* عکس گرفتن از مشتری

۹. عکس گرفتن آرایشگر زن از مدل اصلاح مشتری خود و معرفی و نشان دادن آن به مشتریان زن، بدون علم به رضایت همسر و خانواده‌ی آن‌ها چه حکمی دارد؟
ج: اگر با رضایت کسی که از او عکس می‌گیرند باشد، فی نفسه اشکال ندارد.

❖ احکام ریش

❖ بلند کردن ریش

۱۰. ریش از نظر کوتاهی و بلندی باید چه مقدار باشد؟

ج: حد معینی ندارد، بلکه معیار این است که عرفاً بر آن ریش صدق کند، (به قدری باشد که عرفاً بگویند ریش دارد.) و بلند بودن آن بیشتر از قبضه دست کراحت دارد.

❖ تراشیدن با تیغ

۱۱. تراشیدن صورت مشتری با تیغ چه حکمی دارد؟

ج: بنابر احتیاط واجب جایز نیست.

۱۲. تراشیدن گونه‌ها و گلو (بالا یا پایین ریش) و پشت گردن با تیغ چه حکمی دارد؟

ج: اشکالی ندارد.

۱۳. نگه داشتن ریش به صورت پرفسوری (نگه داشتن موهای چانه و تراشیدن موهای

بالای چانه) چه حکمی دارد؟

ج: بطور کلی تراشیدن ریش و ماشین کردنی که مانند تراشیدن باشد،

بنابر احتیاط واجب جایز نیست و تراشیدن مقداری از ریش حکم

تراشیدن تمام آن را دارد.

۱۴. معمولاً پسران در اوایل جوانی دارای ریش کم پشت هستند (بعضی از قسمتهای صورت خالی از موی باشد)؛ آیا تراشیدن صورت به این قصد که ریشها پرپشت شود حرام است؟

ج: به طور کلی تراشیدن آن مقدار از موی صورت که بر آن عنوان تراشیدن ریش صدق کند بنا بر احتیاط حرام است، ولی تراشیدن مقداری از آن که عنوان مزبور بر آن صدق نمی کند اشکال ندارد.

۱۵. اگر مرجع تقلید آرایشگر، اصلاح ریش به صورت پروفسوری را جایز بداند اما مرجع مشتری جایز نداند، باید نظر کدام مجتهد، مبنا و ملاک عمل آن ها قرار گیرد؟

ج: هر مقلدی باید به وظیفه خود بر اساس حکم مرجع تقلیدش عمل کند.

۱۶. آیا آرایشگر مجاز است در منطقه ای که اکثر مراجعین درخواست تراشیدن ریش می کنند و کار دیگری هم از او ساخته نیست به انجام این کار مبادرت کند؟
ج: عمل مذکور و کسب درآمد از آن بنا بر احتیاط جایز نیست.

۱۷. شخصی هر روز به صورتش تیغ می زند با این بیان که می گوید الان صورت من مویی ندارد تا صدق ریش تراشی بکند پس اشکالی ندارد، حال سوال این است: آیا زایل کردن ریش و موی صورت حرام است؟ یا نگهداشتن قدری از موی صورت به عنوان ریش (به اندازه ای که عرفاً صدق ریش بکند) واجب است؟
ج: بطور کلی تراشیدن ریش و ماشین کردنی که مانند تراشیدن باشد (به هر نحو که باشد)، بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.

۱۸. تراشیدن ریش کفار یا اشخاصی که اعتنایی به حرمت ریش تراشی ندارند، چه حکمی دارد؟ آیا دریافت دستمزد در قبال این کار جایز است؟
ج: بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.

۱۹. وظیفه آرایشگر در قبال کسی که اصرار دارد صورتش را با تیغ بتراشد، چیست؟
ج: بنا بر احتیاط واجب، باید از عمل مذکور خودداری کند.

۲۰. آیا مرد می تواند موی گونه های خود را با نخ یا موچین، اصلاح کند؟
ج: اصلاح موی گونه ها هر چند با تراشیدن، حرام نیست.

۲۱. آیا تراشیدن ریش باعث فسق شخص می‌شود؟

ج: تراشیدن ریش بنا بر احتیاط حرام است و احوط این است که احکام و آثار فسق بر آن مترتب می‌شود.

❖ تراشیدن با ماشین

۲۲. تراشیدن صورت با ماشین ریش تراشی چه حکمی دارد؟

ج: تراشیدن ریش و ماشین‌کردنی که مانند تراشیدن باشد، بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.

❖ استفاده از کرم‌های موبر و مانند آن

۲۳. اخیراً بعضی از مردان همانند زنان موهای صورت خود را توسط دستگاه برقی

می‌سوزانند، این کار شرعاً چه حکمی است؟

ج: بطور کلی تراشیدن ریش و از بین بردن آن برای مردان (به هر نحو که باشد)، بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.

❖ ریش تراشی به خاطر اقتضای شغلی و اضطرار

۲۴. کسی که شغلش آرایشگری است و از طرفی چون تراشیدن تمام صورت و

اجرتی که در مقابل آن می‌گیرد حرام است، با توجه به اینکه اگر آرایشگر صورت

مشتری را نتراشد مشتری برای اصلاح سر خود نیز مراجعه نمی‌کند در نتیجه امرار

معاش برای آرایشگر سخت می‌شود، با این حال تکلیف چیست؟

ج: بنا بر احتیاط واجب باید از تراشیدن ریش خودداری کند.

۲۵. تراشیدن ریش با تیغ یا ماشین ریش تراشی برای هنرمندی که کارش آن را اقتضا

می‌کند، چه حکمی دارد؟

ج: اگر عنوان تراشیدن ریش بر آن صدق کند بنا بر احتیاط حرام است،

ولی اگر کار هنری او نیاز ضروری جامعه اسلامی محسوب شود،

مبادرت به تراشیدن ریش به مقدار آن ضرورت، اشکال ندارد.

۲۶. من مسئول روابط عمومی یکی از شرکتهای تابع جمهوری اسلامی هستم و مجبور به خرید و ارائه لوازم اصلاح ریش به مهمان‌ها می‌باشم، آیا کار من از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: بنا بر احتیاط خرید و ارائه لوازم ریش‌تراشی به دیگران جایز نیست مگر در مقام ضرورت.

۲۷. در صورتی که گذاشتن ریش مستلزم اهانت باشد، تراشیدن آن چه حکمی دارد؟
ج: گذاشتن ریش برای مسلمانی که به دینش اهمیت می‌دهد باعث سرشکستگی نیست و بنا بر احتیاط، تراشیدن آن جایز نیست مگر در صورتی که گذاشتن ریش باعث ضرر یا حرج شود.

۲۸. در صورتی که گذاشتن ریش مانع از رسیدن انسان به اهداف مشروع خود شود، آیا تراشیدن آن جایز است؟

ج: بر مکلفین واجب است حکم خداوند را امتثال کنند مگر در مواردی که حرج یا ضرر قابل ملاحظه‌ای وجود داشته باشد.

۲۹. آیا آرایشگر می‌تواند فقط در شب عروسی که برای جوانان خیلی اهمیت دارد صورت داماد را با تیغ بتراشد؟

ج: در هر صورت بنا بر احتیاط واجب، جایز نیست و مجرد آنچه ذکر شده مجوز برای ارتکاب آن محسوب نمی‌شود.

* احکام سبیل

✽ تراشیدن سبیل

۳۰. تراشیدن سبیل چه حکمی دارد؟

ج: تراشیدن سبیل فی نفسه اشکال ندارد.

✽ بلند کردن سبیل

۳۱. بلند نمودن سبیل چه حکمی دارد؟

ج: باقی گذاشتن و بلند نمودن سبیل فی نفسه اشکال ندارد. بله، بلند نمودن آن به مقداری که هنگام خوردن و آشامیدن با غذا یا آب برخورد کند، مکروه است.

* درآمد آرایش مردانه

✧ درآمد حاصل از ریش تراشی

۳۲. آیا درآمد حاصل از ریش تراشی حرام است؟ و در صورت حرام بودن، اگر کسی

سال ها این کار را کرده باشد چگونه باید مال خود را پاک کند؟

ج: بنا بر احتیاط، گرفتن اجرت در برابر تراشیدن ریش، حرام است و اما در مورد مال مخلوط به حرام، اگر مقدار حرام و مالک آن را بشناسد واجب است آن را به او برگرداند و یا رضایت وی را جلب کند و اگر مالک آن را هر چند در تعداد محصورى نشناسد، واجب است آن را به فقیران صدقه بدهد و اگر مقدار مال حرام را نداند ولی مالک آن را بشناسد واجب است به نحوی رضایت او را به دست آورد و اگر مقدار آن را نداند و مالک را هم نشناسد واجب است خمس آن را بپردازد تا مالش از حرام پاک شود و در صورتی که مقدار باقی مانده بعد از پرداخت خمس، از مؤونه سال زیاد بیاید، پرداخت خمس آن به عنوان ادای خمس منفعت کسب، واجب است.

۳۳. اگر آرایشگر، ریش مشتری را بدون قصد دریافت اجرت بتراشد اما در مقابل اصلاح

سر، مقدار بیشتری اجرت بگیرد که آن را جبران کند و خود مشتری هم راضی باشد

آیا اجرت دریافتی (که فقط در مقابل اصلاح سر قرار گرفته)، حلال است؟

ج: در فرض سؤال از تراشیدن ریش و گرفتن اجرت بیشتر از اصلاح سر بنا بر احتیاط واجب پرهیز شود.

✧ خرید و فروش و تعمیر لوازم ریش تراشی

۳۴. آیا خرید و فروش و تولید خمیر اصلاح که کاربرد اصلی آن برای اصلاح ریش

است ولی گاهی برای اصلاح غیر از آن هم بکار می‌رود، جایز است؟
ج: اگر خمیر مذکور غیر از اصلاح ریش منافع حلال دیگری دارد، تولید و فروش آن بدین منظور اشکال ندارد.

۳۵. گاهی بعضی از مشتریان برای تعمیر ماشین اصلاح خود به من (آرایشگر) مراجعه می‌کنند، با توجه به اینکه ماشین را معمولاً برای تراشیدن ریش استفاده می‌کنند، آیا انجام تعمیر آن برای من جایز است؟

ج: از آنجا که وسیله مذکور غیر از تراشیدن ریش استفاده‌های دیگری هم دارد، بنا بر این اقدام به تعمیر آن و گرفتن اجرت در برابر آن در صورتی که به قصد استفاده از آن برای تراشیدن ریش نباشد، اشکال ندارد.

۳۶. خرید تیغ برای تراشیدن ریش مردان و درآمد حاصل از آن چه حکمی دارد؟
ج: بنا بر احتیاط جایز نیست.

* آرایش و زینت مردان

✽ آرایش مو و ناخن

۳۷. بلند کردن موی سرو و ناخن برای آقایان چه حکمی دارد؟ از پشت سر بستن و بافتن موی سر چه حکمی دارد؟

ج: فی نفسه مانعی ندارد ولی اگر تشبّه مرد به زن محسوب شود و یا مفسده‌انگیز باشد و یا ترویج فرهنگ مبتذل غرب به حساب آید، جایز نیست.

۳۸. کوتاه کردن موهای مردان به مدل زنانه چه حکمی دارد؟

ج: اگر به گونه‌ای است که تشبّه به زنان صدق می‌کند، جایز نیست.

۳۹. کوتاه کردن موهای پسران کم سن و سال به مدل دخترانه چه حکمی دارد؟
ج: فی نفسه اشکال ندارد.

✽ استفاده از ابزارهای زنانه

۴۰. استفاده از وسایل آرایشی که معمولاً خانم‌ها استفاده می‌کنند برای مردان به ویژه برای داماد چه حکمی دارد؟

ج: اگر تشبیه مرد به زن محسوب شود و یا مفسده انگیز باشد و یا ترویج فرهنگ مبتذل غرب به حساب آید، جایز نیست.

۴۱. گذاشتن ماسک صورت برای تقویت پوست و لطافت و زیبایی صورت برای آقایان چه حکمی دارد؟

ج: فی نفسه اشکال ندارد.

✽ رنگ کردن

۴۲. مِش کردن (نوعی رنگ کردن) موی مردان چه حکمی دارد؟

ج: در صورتی که ترویج فرهنگ مبتذل غرب به حساب آید و یا مفسده ای برای آن مترتب شود، جایز نیست.

۴۳. آیا رنگ کردن ریش اشکال دارد؟

ج: فی نفسه مانعی ندارد.

۴۴. حکم استفاده از موی زنان برای مردان به عنوان کلاه گیس یا در ترمیم مو و مانند آن چیست؟ آیا نظر و لمس کردن آن جایز است؟

ج: فی نفسه اشکال ندارد.

✽ بند انداختن

۴۵. بند انداختن صورت یا گونه ها برای مردان چه حکمی دارد؟ (منظور از بند انداختن صورت این است که تمام موهای صورت را زایل کنند.)

ج: بند انداختن ریش بنا بر احتیاط واجب جایز نیست ولی نسبت به گونه ها اشکال ندارد.

✽ خالکوبی

۴۶. خالکوبی چه حکمی دارد؟ و انجام آن توسط آرایشگر و درآمد حاصل از آن چه حکمی دارد؟

ج: فی نفسه مانعی ندارد.

توضیح: خالکوبی یا تاتو، دو گونه است:

تاتویا خالکوبی که رنگ در آن به زیر پوست تزریق می شود. (تاتوی دائم) - این مورد برای وضویا غسل اشکالی ایجاد نمی کند. چون چیزی روی پوست نیست که مانع رسیدن آب به پوست شود. تاتویا خالکوبی که در آن رنگ بر روی پوست مالیده می شود. (تاتوی موقت) - این مورد اگر مانع رسیدن آب به سطح پوست است، برای وضویا غسل باید آن را برطرف کرد.

❖ آرایش کردن و ابرو برداشتن مردان

۴۷. استفاده از رنگ مو، آرایش کردن و برداشتن ابرو برای مردان مخصوصاً جوانان و

نوجوانان و درآمد حاصل از آن چه حکمی دارد؟

ج: اگر تشبه مرد به زن محسوب شود و یا مفسده انگیز باشد و یا ترویج فرهنگ مبتذل غرب به حساب آید، جایز نیست و بنابراین کسب درآمد از این طریق جایز نیست و در غیر این صورت جایز است.

❖ استفاده از طلا

۴۸. آیا استفاده از زیورآلات طلا برای پسر بچه حرام است؟

ج: اگر بالغ نباشد، جایز است.

۴۹. آویختن زنجیر طلا به گردن و انگشتر طلا یا ساعت مچی طلا برای مرد اشکال

دارد؟ یا فقط در حال نماز اشکال دارد؟

ج: حرام است، چه در حال نماز و چه در غیر نماز؛ و بنا بر احتیاط واجب نماز با آن باطل است.

✱ کاشت و پیوند

۵۰. کاشت مژه به صورت یکدست (مژه مصنوعی) یا مژه‌های تک‌تک که بوسیله

یک چسب قوی به انتهای مژه و تقریباً روی پلک می‌چسبد برای وضو و غسل

چه حکمی دارد؟ (۲) آیا زینت حساب می‌شود؟

ج ۱) فی نفسه اشکال ندارد و اگر درآوردنش هنگام وضو و غسل برای او

ممکن بوده و حرج و مشقت نداشته باشد، وضو و غسل با وجود چنین

مانعی باطل است و اگر درآوردنش ممکن نباشد و یا همراه با حرج و

مشقت باشد، ایجاد چنین مانعی که موجب تبدل وظیفه وضو و غسل به

وضو و غسل جبیره‌ای می‌شود، چنانچه در غیر وقت نماز باشد، مانع ندارد

ولی در وقت نماز باید وضو یا غسل را انجام دهد سپس مبادرت به ایجاد

مانع نماید، و چنانچه نتواند در وقت وضو یا غسل آن مانع را برطرف کند

و یا برطرف کردن مانع حرج و مشقت داشته باشد، باید به وظیفه غسل

و وضوی جبیره‌ای عمل کند یعنی با دست مرطوب مانع را مسح نماید.

ج ۲) اگر به گونه‌ای باشد که عرفاً زینت و آرایش محسوب شود، باید از

نگاه نامحرم پوشانده شود.

۵۱. آیا آموزش و انجام اکستینژن مو (پیوند مو) توسط آرایشگر و درآمد حاصل از آن

شرعاً اشکال دارد؟ (این موها با ماده‌ای به موها می‌چسبند و دائمی هستند)

ج: فی نفسه مانعی ندارد.

توضیح: کاشت، پیوند و ترمیم موبه سه روش انجام می‌گیرد:

۱- پیوند موی طبیعی

در این روش موهای طبیعی فرد از پشت سر و جاهای پر موی بدن برداشته می‌شود و در جاهای مورد نظر سرگیرنده کاشته می‌شوند در این روش موهای کاشته شده توانایی رشد همراه با سایر موها را دارند. و به سه روش FUT و BHT و FIT (FUE) انجام می‌گیرد.

۲- کاشت موی مصنوعی

در این روش از تارهای مصنوعی مو استفاده می‌شود این تارها توسط وسیله‌ای از طرف گره خود زیر پوست مستقر می‌شوند. ولی در عین حال این تارها توانایی رشد همراه سایر موها و قابلیت رنگ شدن را ندارند.

۳- روش ترمیم مو

روشی که در آن از موی مصنوعی یا موی طبیعی سایر افراد با وسایل خاصی قطعه‌ای حاوی مو برای محل بدون مو چسبانده می‌شود و موهای زیر آن همواره باید کوتاه نگه داشته شوند.

تبصره: در روش اول، موی کاشته شده در حکم موی طبیعی است.

در روش دوم، موی کاشته شده، مصنوعی بوده و لازم نیست در غسل شسته شود و در وضو نمی‌توان روی این موهای مصنوعی مسح کرد. بلکه باید پوست سر را مسح کرد. و اگر امکان مسح بر پوست سر نباشد و برطرف کردن آن‌ها برای مسح موجب حرج و مشقت باشد در این صورت باید به وظیفه جبیره عمل نماید.

و در روش سوم، کاشت و ترمیم مومانع رسیدن آب به پوست سر خواهد بود و اگر برطرف کردن آن‌ها برای غسل یا مسح در وضو موجب حرج و مشقت باشد باید به وظیفه جبیره عمل نماید.

«سوالات بیشتر در این مورد در بحث وضو و غسل خواهد آمد.»

* رنگ کردن

۵۲. رنگ نمودن موها با رنگ های غیر متعارف در جامعه مثل رنگ صورتی، سبز، قرمز و غیره که میان مردم شایع نیست، چه حکمی دارد؟
ج: در صورتی که تشبه به کفار بوده و یا ترویج فرهنگ باطل غربی گردد، جایز نیست.

* مُدل های جدید آرایش

۵۳. سلیکون (حجم دهنده لب)، ساکشن (کوچک کننده پهلوی، سینه)، بوتاکس (تزریق ژل به صورت) و همچنین گونه گذاری با بوتاکس را خانم ها روی صورت انجام می دهند. آیا انجام این کارها برای مشتری اشکال دارد و برای آرایشگر گناه محسوب می شود؟

ج: اگر ضرر قابل توجهی نداشته باشد فی نفسه اشکال ندارد.
۵۴. آموزش دادن و اصلاح موهای سرو صورت به مدل های غربی و یا فُرق ضاله و شیطانی چه حکمی دارد؟
ج: جایز نیست.

۵۵. اصلاح موی زنان به مدل مردانه و موی مردان به مدل زنانه چه حکمی دارد؟
ج: اگر تشبه زن به مرد و تشبه مرد به زنان محسوب شود، جایز نیست.
۵۶. بعضی از مدل های مواز کشورهای غیر اسلامی وارد کشور ما شده است مانند تاج خروسی و یا مدل فشن کردن... آیا کوتاه نمودن موهای مشتری به این نوع مدل ها جایز می باشد؟

ج: اگر مفسده انگیز باشد و یا ترویج فرهنگ مبتذل غرب به حساب آید، جایز نیست.

۵۷. الف) گذاشتن حلقه در بینی و لب در آرایشگاه توسط آرایشگر که بعضی به تقلید از بیگانگان که در ماهواره تبلیغ می شود انجام می دهند، چه حکمی دارد؟ ب) درآمد حاصل از آن چه حکمی دارد؟

جواب الف و ب) اگر ترویج فرهنگ غربی معارض با فرهنگ اسلامی باشد، جایز نیست و درآمد حاصل از آن حرام است.
 ۵۸. آیا زنان می‌توانند موهای سر خود را بتراشند یا کوتاه کنند؟
 ج: فی نفسه اشکال ندارد.

* موی مصنوعی

۵۹. گذاشتن موی مصنوعی روی سر به گونه‌ای که موی اصلی را می‌پوشاند و حضور در میان نامحرم به این شکل چه حکمی دارد؟
 ج: بنا بر احتیاط واجب باید از نامحرم پوشانده شود.
 ۶۰. خرید و فروش موهای خانم‌ها برای ساخت موی مصنوعی چه حکمی دارد؟
 ج: فی نفسه مانعی ندارد.
 ۶۱. استفاده از موی کوتاه شده زنان برای عروس یا افراد دیگر (به عنوان آرایش یا موی مصنوعی و...) چه حکمی دارد؟
 ج: فی نفسه مانعی ندارد.

* بند انداختن

۶۲. آیا اپیلاسیون (از بین بردن موهای زائد بدن) برای آرایشگر همجنس جایز است؟
 ج: در مورد غیر عورت اشکال ندارد، لکن نگاه به عورت و دست زدن به آن جایز نیست.
 ۶۳. آیا استفاده از تیغ برای زن حرام است؟
 ج: استفاده از تیغ برای اصلاح خانم‌ها اشکال ندارد.

* تاتو کردن

۶۴. تاتو کردن چه حکمی دارد؟ و انجام آن توسط آرایشگر و درآمد حاصل از آن چه حکمی دارد؟

ج: برزن انجام آن برای زنان و اجرت گرفتن در برابر آن فی نفسه اشکال ندارد به شرطی که به منظور نشان دادن به نامحرم نباشد.

۶۵. اگر تاتوی دائم کردن برای غسل و وضوی خانم‌ها مانع ایجاد کند، آیا این کار شرعاً جایز است و درآمد حاصل در این صورت چه حکمی دارد؟

ج: اگر برطرف کردن آن هنگام وضو و غسل برای او ممکن بوده و حرج و مشقت نداشته باشد، وضو و غسل با وجود چنین مانعی باطل است و اگر برطرف کردن آن ممکن نباشد و یا همراه با حرج و مشقت باشد، ایجاد چنین مانعی که موجب تبدل وظیفه وضو و غسل به وضو و غسل جبیره‌ای می‌شود، چنانچه در غیر وقت نماز باشد، مانع ندارد ولی در وقت نماز باید وضوی غسل را انجام دهد سپس مبادرت به ایجاد مانع نماید، و چنانچه نتواند در وقت وضوی غسل آن مانع را برطرف کند و یا برطرف کردن مانع حرج و مشقت داشته باشد، باید به وظیفه غسل و وضوی جبیره‌ای عمل کند یعنی با دست مرطوب مانع را مسح نماید.

* خالکوبی زنان

۶۶. خالکوبی برای زنان چه حکمی دارد؟

ج: فی نفسه منعی ندارد؛ ولی اگر عرفاً زینت محسوب می‌شود، باید از نامحرم پوشانده شود؛ و اگر مانع رسیدن آب به محل وضوی غسل باشد، باید آن را برطرف کرد، مگر اینکه خالکوبی زیر پوست باشد که در این صورت اشکال ندارد.

* آرایش دختران مجرد و کودکان

۶۷. آیا اصلاح صورت و ابروهای دخترانی که ازدواج نکرده‌اند، اشکال دارد؟

ج: فی نفسه اشکال ندارد.

۶۸. با توجه به اینکه در عرف برخی مناطق آرایش و اصلاح ابرو و صورت دختران مجرد

را شایسته نمی‌دانند، در صورت مبادرت به این کار، حکم شرعی مساله چیست؟
ج: فی نفسه مانع ندارد ولی اگر براین کار مفسده‌ای مترتب شود و یا در معرض دید نامحرم باشند، جایز نیست.

۶۹. آرایش کودکان نابالغ چه حکمی دارد؟

ج: اگر به حدی رسیده‌اند که موجب تحریک جنسی دیگران می‌شود، حکم آرایش کردن افراد بالغ را دارد.

* درآمد حاصل از آرایش زنان

۷۰. اگر آرایشگری بداند وقتی که خانم‌ها را آرایش می‌کند آنان خودشان را به نامحرم

نشان می‌دهند، با توجه به آن، آیا اشتغال به این کار شرعاً اشکال دارد؟

ج: اگر عرفاً کمک به عمل حرام محسوب شود، عملش و اجرتی که می‌گیرد، حرام است. و همچنین اگر وظیفه‌اش نهی از منکر باشد، نباید این کار را انجام دهد.

۷۱. پولی که آرایشگر در قبال آرایش عروسی که خود را در جشن عروسی در معرض

دید نامحرم قرار می‌دهد، اخذ می‌کند، حلال است؟

ج: بر زن آرایش کردن زنان فی نفسه و اجرت گرفتن در برابر آن اشکال ندارد به شرطی که به منظور نشان دادن به نامحرم نباشد.

✱ طهارت و نجاست در آرایشگری

۷۲. در هنگام بند انداختن و از بین بردن موهای زائد بدن (اپیلاسیون) موها همراه با سوزش و پیاز مو (ریشه) کنده می شوند، آیا ریشه ی مو و محل آن نجس است؟
ج: موی کنده شده و محل آن پاک است مگر اینکه چیزی از پوست یا گوشت همراه آن باشد.

✱ استفاده از اجزای حیوانات

۷۳. گفته می شود بعضی از لوازم آرایشی خارجی را از ناف جنین که هنگام تولد از او جدا می شود یا از جفت جنین سقط شده و یا از خود جنین مرده می سازند، خرید و فروش و استفاده از این وسایل در آرایشگری چه حکمی دارد؟
ج: اشکال ندارد و تا زمانی که یقین نداشته باشید، پاک است.
۷۴. آیا ژلاتین های تهیه شده از اجزای حیوانات حلال گوشت که ذبح شرعی نشده اند، پاک و حلال است؟

ج: ژلاتین های تهیه شده از استخوان حیوان های حلال گوشت که ذبح شرعی نشده اند، چنانچه ظاهر استخوان را قبل از تبدیل به ژلاتین تطهیر کنند پاک و حلال اند، اما ژلاتین های تهیه شده از پوست حیوانات حلال گوشت که ذبح شرعی نشده اند، نجس و حرام است مگر این که یقین حاصل شود که استحاله شده است.

۷۵. ژلاتین تهیه شده از اجزای حیوانات حرام گوشت، به دلیل چندین بار تغییر و تحول کلی، آیا استحاله بر این صدق می‌کند تا باعث طهارت ژلاتین شود؟
ج: تحقق استحاله محرز نیست، لذا ژلاتین‌های تهیه شده از اجزاء حیوانات حرام گوشت نجس و حرام‌اند.

۷۶. آیا روغن مار نجس است؟ (روغن ماری که برای جلوگیری از ریزش مو، مالیده می‌شود).
ج: پاک است ولی خوردن آن جایز نیست.

۷۷. استفاده از روغنی که از حیوانات حرام گوشت ساخته می‌شود، در لوازم آرایشی اشکال دارد؟

ج: استفاده از روغن حیوانات حرام گوشت در لوازم آرایشی اشکالی ندارد ولی در صورت نجس بودن، برای نماز باید بدن تطهیر شود و در هر صورت اگر عین باقی است باید برطرف شود.^۱

۷۸. استفاده از مواد آرایشی که در ترکیبات آن‌ها از اجزای حیوان استفاده شده است، در صورتی که ندانیم از اجزای حیوان حلال گوشت است یا حرام گوشت؟ و ذبح شرعی آن هم محرز نباشد، حکم مسئله چیست؟
ج: اگر یقین ندارید که از حیوان نجس تهیه شده یا نه محکوم به طهارت است و استفاده فی نفسه مانعی ندارد.

۷۹. تولید، خرید و فروش و استفاده از صابون‌ها و کرم‌ها و هر نوع مواد آرایشی که در ترکیبات آن‌ها، از حیوانات دریایی، مانند: خرچنگ، ستاره‌ی دریایی، نهنگ و... استفاده می‌شود، چه حکمی دارند؟

ج: در فرض مرقوم فی نفسه اشکال ندارد و لکن در هنگام نماز باید آن را برطرف نمایید.

۱. سگ و خوک به واسطه سربردن و شکار کردن پاک نمی‌شوند و خوردن گوشت آن‌ها هم حرام است ولی حیوان حرام گوشتی را که درنده و گوشتخوار است مانند گرگ و پلنگ، اگر به دستوری که در شرایط سربردن حیوان گفته می‌شود سربرند (ذبح شرعی کنند) یا با تیرو مانند آن شکار کنند، پاک است ولی گوشت آن حلال نمی‌شود. و در هر صورت باید برای نماز، بدن و لباس از آن اجزاء یا مواد تطهیر شود.
(توضیح المسائل حضرت امام خمینی (ره) سؤال ۲۵۸۸)

۸۰. اگر ماده آرایشی از منابع حرام و نجس تهیه شده باشد، (مثلاً از شراب یا روغن های حیوانی حرام گوشت و یا تذکیه نشده) ولی بر اثر فعل و انفعالات شیمیایی ماهیت آن منبع حرام تغییر کند حکم تولید، خرید و فروش و استفاده از آن چه حکمی دارد؟
ج: اگر منفعت حلال دارند فی نفسه اشکال ندارد.

۸۱. آیا بازار مسلمین، دلالت بر طهارت مواد آرایشی که در آن از اجزای حیوان استفاده شده و یا مواد استفاده شده در آن مشکوک است، اعم از تولید داخل یا وارداتی، می کند؟ (مانند انواع کرم ها، روغن ها و مانند آن)
ج: در فرض مرقوم اگر یقین به نجاست ندارد، احکام طهارت مترتب می شود.

* مواد آرایشی الکلی دار

۸۲. آیا الکلی سفید و صنعتی نجس است و خرید و فروش و استفاده از آن چه حکمی دارد؟

ج: اگر از الکلی باشد، که در اصل مایع نیست، هر چند مست کننده هم باشد، محکوم به طهارت است؛ ولی اگر از الکلی مایع بالاصالة، و بر حسب تشخیص اهل فن، مست کننده باشد، بنابر احتیاط واجب نجس است.

۸۳. استفاده از اسپری و ادکلن های خارجی که ممکن است الکلی در آن وجود داشته باشد چه حکمی دارد؟

ج: اگر الکلی به کار رفته در آن، الکلی مست کننده ای باشد که در اصل مایع بوده، بنابر احتیاط نجس است و نمی توان با لباسی که به آن آغشته شده نماز خواند و در صورت شک محکوم به طهارت است.

۸۴. الکلی در ضد عفونی و آرایش کارایی دارد و بعد از ضد عفونی جذب پوست بدن می شود و با توجه به اینکه در روایتی استفاده از سرمه ای که در ساخت آن از خمر استفاده شده است پلید و بمنزله مردار معرفی شده است استفاده از الکلی و مواد الکلی دار در موارد ذکر شده چه حکمی دارد؟

ج: اگر الکحل بکار رفته در آن الکحل مست کننده ای باشد که در اصل مایع بوده، بنابراین احتیاط نجس است و از آن اجتناب شود.

۸۵. آیا همه ی انواع الکحل، نجس می باشد؟

ج: خیر، ملاک نجاست الکحل، این است که مست کننده، و در اصل مایع باشد؛ که در این صورت بنابراین احتیاط واجب نجس است.

* مواد آرایشی مشکوک

۸۶. استفاده از مواد آرایشی خارجی توسط آرایشگر به جهت اینکه نمی داند پاک است یا نجس، چه حکمی دارد؟

ج: فی نفسه اشکالی ندارد و محکوم به طهارت است.

۸۷. آیا ماده ی آبتون که برای پاک کردن لاک ناخن استفاده می شود نجس است؟

ج: تا زمانی که یقین به نجاست آن ندارید محکوم به طهارت است.

* اطلاع نجاست به مشتری

۸۸. اگر در هنگام کار، بدن یا لباس مشتری و یا کالای او نجس شود آیا لازم است آرایشگر و مانند آن به مشتری بگوید؟

ج: لازم نیست.

۸۹. آن عده از مواد آرایشی که از مواد نجس تهیه می شود و در غیر خوردن و تزریق استعمال می شود آیا در هنگام فروش، باید خریدار را به نجاست آن مطلع کرد؟

ج: لازم نیست.

* زینت

✧ زینت از نظر شرعی

۹۰. منظور از زینت چیست که خانم‌ها باید از نامحرم بپوشانند؟

ج: به زینت‌هایی گفته می‌شود که جزء بدن شخص به شمار نمی‌رود، (مانند انواع زیورهای طلا و جواهر)، و هم به آرایش‌هایی گفته می‌شود که به بدن شخص متصل بوده و گویی جزئی از اوست؛ (همانند سرمه و رنگ مو). علاوه بر این، خود زیبایی‌های طبیعی بدن (اندام و زیبایی‌های بدن) نیز زینت به شمار می‌رود، و در کل هر چیزی که عرفاً زینت محسوب گردد بانوان باید آن‌ها را در برابر مرد نامحرم بپوشانند. البته صورت و دست‌ها تا مچ بدون زینت از این حکم مستثنی می‌باشند.

۹۱. آیا ملاک در حرمت آرایش، لذت بردن نامحرم است؟

ج: خیر، آرایش در برابر نامحرم جایز نیست، چه او لذت ببرد یا نبرد.
۹۲. اگر گوشواره از روسری بیرون باشد در صورتی که هیچ قسمتی از گردن و گوش بیرون نباشد، اشکال دارد؟

ج: بنابر احتیاط واجب جایز نیست.

۹۳. حنا گذاشتن برای انگشتان دست و پا زینت حساب می‌شود و باید از نامحرم پوشانده شود؟

ج: تشخیص آن موکول به نظر عرف است.

۹۴. آیا استفاده از بعضی مواد آرایشی که رنگ آن دیده نمی شود (مانند ژل) در حضور نامحرم جایز است؟

ج: به هر حال اگر به گونه ای باشد که عرفاً زینت محسوب شود، و یا باعث جلب توجه نامحرم می گردد، لازم است از نگاه نامحرم پوشانده شود.

۹۵. استفاده بانوان از سرمه و لاک ناخن در بیرون از منزل چه حکمی دارد؟ (اگر بانوان سرمه را نه برای زینت بلکه به خاطر فوایدی که دارد استفاده کنند در این صورت باز هم در مقابل نامحرم باید آن را بپوشانند.)

ج: فی نفسه مانعی ندارد ولی اگر عرفاً زینت محسوب شود، باید از نگاه نامحرم پوشانده شود. (و تشخیص موضوع و تشخیص این که زینت است یا نه؟ بر عهده شخص مکلف است.)

۹۶. آیا هر نوع انگشتری (طلا، عقیق، بدلیجات و...)، ساعت و عینک طبعی زیبا برای زنان زینت محسوب می شود که باید از نامحرم بپوشانند؟

ج: تشخیص اینگونه امور به عهده عرف می باشد و اگر عرفاً زینت محسوب شود، برای زنان لازم است از نگاه نامحرم بپوشانند.

۹۷. آیا فرقی بین آرایش کردن هست یعنی اگر کسی بسیار بد زینت کند مثلاً مطابق رسومات خودشان به آن زینت بگویند و حال آنکه برای عده ای دیگر نه فقط زینت نیست بلکه برای آن ها زشت هم هست آیا اینگونه زینت ها نیز باید از نامحرم پوشیده شود؟

ج: زینت کردن، به زشتی و زیبایی نیست و هر چه که عرفاً بدان زینت بگویند باید از نامحرم پوشیده شود.

{توضیح: در مسئله پوشش وجه و کفین، در صورت داشتن زینت باید از نامحرم پوشانده شود و فرقی بین نامحرم ها نیست چه فامیل نزدیک باشند و چه غریبه. در نتیجه خانم ها باید در مجالس و میهمانی های فامیلی و غیره، وجه و کفین زینت شده ی خود را از نامحرم بپوشانند و یا از زینت کردن آن ها پرهیز کنند.}

۹۸. اگر از کرم روشن کننده پوست به مقدار کم که فقط لکه های پوست را بپوشاند (نه برای زیبایی بلکه برای پوشاندن عیب) استفاده کنیم اشکال دارد؟
ج: اگر آرایش و زینت حساب شود باید از نامحرم پوشانده شود و کم و زیادش در حکم تأثیری ندارد.

* برجسته کردن مو

۹۹. آیا گل سر بزرگ (کلیپس) که پشت سر بسته می شود و از زیر روسری و چادر به صورت برجستگی دیده می شود در حضور نامحرم اشکال دارد؟
ج: در صورتی که باعث جلب توجه نامحرم بشود اجتناب کنید.
۱۰۰. اگر موها را طوری ببندیم که به صورت دم اسبی باشد یعنی از پشت سر موها بر جسته شوند و این برجستگی از روی چادر یا روسری در مواجهه با نامحرم دیده شود در حالی که در عرف جا افتاده شده است اشکال دارد؟
ج: در صورتی که باعث جلب توجه نامحرم بشود اجتناب کنید.

* استفاده از عطر

۱۰۱. عطر زدن بانوان در بیرون از منزل (کوچه و خیابان) چه حکمی دارد؟
ج: اگر باعث جلب توجه نامحرم نگردد، مانعی ندارد.
۱۰۲. استفاده از کرم های ضد آفتاب در فصل گرما با توجه به بوی آن ها چه حکمی دارد؟ و همچنین عطر زدن در این فصل برای جلوگیری از بوی عرق بدن چه حکمی دارد؟
ج: فی نفسه مانع ندارد و می توان استفاده کرد ولی اگر جلب توجه نامحرم می کند باید اجتناب کند.
۱۰۳. استشمام بوی عطر نامحرم یا بوی طبیعی بدن یا بوی لباس های نامحرم (اعم از این که استشمام کننده زن باشد یا مرد)، چه حکمی دارد؟
ج: اگر موجب خوف ارتکاب گناه یا مستلزم مفسده شود، جایز نیست.

* زیباسازی ناخن و دندان

۱۰۴. آیا آویز ناخن (آویز فلزی) که تنها به یک ناخن انگشت بند است، اشکال

شرعی دارد؟ (در حضور نامحرم)

ج: به طور کلی زن باید زینت و آرایش خود را از نگاه نامحرم بپوشاند.

۱۰۵. بلند کردن ناخن برای بانوان چه حکمی دارد؟ و آیا باید از نامحرم پوشانده شود؟

ج: فی نفسه مانعی ندارد، ولی اگر عرفاً زینت محسوب شود، باید از نگاه

نامحرم پوشانده شود. (و تشخیص موضوع و تشخیص این که زینت است یا نه؟ بر

عهده شخص مکلف است.) ولی باید آن را برای وضو و غسل تمیز نگه دارند.

۱۰۶. طرح‌های گوناگونی روی دندان‌ها انجام می‌دهند یا طراحی روی ناخن و...

تبلیغ و انجام این نوع آرایش‌ها و درآمد حاصل از آن چه حکمی دارد؟

ج: طراحی و آرایش کردن زنان فی نفسه و اجرت گرفتن در برابر آن اشکال

ندارد به شرطی که به منظور نشان دادن به نامحرم نباشد.

۱۰۷. نگین روی دندان یا منگوله‌هایی که از ناخن یا لب آویزان می‌کنند، چه حکمی دارد؟

ج: فی نفسه مانعی ندارد ولی اگر عرفاً زینت محسوب شود، باید از نگاه

نامحرم پوشانده شود.

۱۰۸. آیا سوراخ نمودن ناخن‌های بلند خانم‌ها و وصل نمودن حلقه به آن اشکال دارد؟

ج: فی نفسه مانعی ندارد ولی اگر عرفاً زینت محسوب شود، لازم است از

نگاه نامحرم پوشانده شود.

۱۰۹. کاشت ناخن مصنوعی برای بانوان چه حکمی دارد؟

ج: کاشت ناخن فی نفسه اشکال ندارد و با فرض صدق زینت، باید از

نامحرم پوشانده شود.

* آرایش‌های رایج و طبیعی

۱۱۰. آیا تاتو کردن ابرو به گونه‌ای که به شکل طبیعی خود ابرو باشد و زیاد جلب

توجه نکند در مقابل نامحرم اشکال دارد؟

ج: در هر صورت اگر عرفاً زینت محسوب شود، باید از نامحرم پوشانده شود.
۱۱۱. اخیراً برخی از بانوان نسبت به ابرو یا دور لب عملیات تاتو انجام می دهند که طبیعتاً زینت تلقی می شود، آیا پوشاندن آن از نامحرم واجب می باشد؟

ج: استفاده زنان از زیورآلات و زینت و آرایش نمودن خود، اشکال ندارد، لکن باید از نامحرم پوشانده شود.

۱۱۲. آرایش ملایم به طوری که باعث جلب توجه نامحرم نشود، چه حکمی دارد؟
ج: هرآنچه در عرف زینت محسوب شود باید پوشانده شود. (پس آرایش خفیف را اگر عرف زینت به حساب آورد پوشاندن آن واجب است والا لازم نیست).
۱۱۳. اگر گردی صورت زن زیبا باشد، باید آن را هم از نامحرم بپوشاند؟
ج: فی نفسه لازم نیست.

۱۱۴. زنی که صورت خود را با جراحی پلاستیک زیبا ساخته است، آیا حکم زینت پیدا کرده و باید آن را از نامحرم بپوشاند؟
ج: اگر جلب توجه نامحرم می کند، باید بپوشاند و زینت بودن به صدق عرفی است.

۱۱۵. آیا استفاده از موی مصنوعی و دیده شدن مقداری از آن (موی مصنوعی) از زیر روسری در محل حضور نامحرمان حرام است؟

ج: بنا بر احتیاط واجب باید از نامحرم پوشانده شود.

۱۱۶. استفاده از لنز برای تغییر رنگ چشم چه حکمی دارد؟

ج: فی نفسه مانعی ندارد. و در هر حال اگر استفاده از لنز زینت نباشد و موجب جلب توجه نامحرم نباشد، اشکال ندارد. و گرنه باید از نامحرم پوشیده شود.

۱۱۷. آیا آرایش کردن زنان در محل کار در حالی که نامحرم حضور دارد جایز است؟
ج: در فرض سؤال جایز نیست.

۱۱۸. اگر خانمی با حجاب کامل اسلامی ولی آرایش کرده و بدون داشتن قصد بد از منزل خارج شود آیا مرتکب گناه شده است یا خیر؟

ج: خانم‌ها باید صورت آرایش کرده خود را از نامحرم بپوشانند و جایز نیست با این حالت در بین نامحرمان رفت و آمد نمایند.

۱۱۹. بنده خانم جوانی هستم که فکر می‌کنم موی ساده و بی‌آرایش و سیاه رنگ

جاذبه خاصی ندارد آیا با این وجود لازم است موهای خود را از نامحرم بپوشانم؟

ج: بر همه خانم‌ها اعم از جوان و غیره واجب است تمام بدن و سرو موهای خود را از نامحرم بپوشانند و فقط آشکار بودن گردی صورت و دست‌ها تا مچ اگر خالی از زینت و آرایش باشد، اشکال ندارد. و فرقی بین اینکه جاذبه داشته باشد یا نداشته باشد؛ نیست، بلی زن‌های فرتوت که سنتی از آن‌ها گذشته در بعضی موارد استثناء شده‌اند.

* آرایش زن در مجالس عروسی

۱۲۰. آرایش نمودن زن برای غیر همسر در بعضی مجالس زنانه مثل عروسی یا

میهمانی زنانه چه حکمی دارد؟

ج: در صورتی که نامحرم او را نبیند و مفسده‌ای هم نباشد، اشکال ندارد.

* رضایت شوهر در امر آرایش

۱۲۱. اگر شوهر پوشیدن لباس و یا آرایش خاصی را از همسرش درخواست کند، آیا

اطاعت او بر زن واجب است؟ (البته این درخواست برای داخل منزل است)

ج: اگر این درخواست در راستای استمتاع باشد و یا ترک آن باعث

نفرت شوهر گردد، بر زن واجب است اطاعت کند. در غیر این صورت،

واجب نیست.

۱۲۲. آیا زن برای هر کاری مانند کوتاه کردن مو، واجب است از شوهرش اجازه بگیرد؟

ج: به طور کلی اطاعت زن از شوهر، در برابر استمتاع^۱ متعارف

درخواست شده از جانب شوهر، بدون عذر شرعی و نیز در خروج از

۱. به معنای لذت بردن جنسی که بین زن و شوهر وجود دارد.

منزل بدون عذر شرعی لازم است مگر آنکه خروج از منزل در ضمن عقد شرط شده باشد و نسبت به سایر موارد اطاعت واجب نیست.

۱۲۳. اگر زنی به توصیه دکتر مجبور به کوتاه کردن موی سرش شود ولی شوهرش اجازه ندهد تکلیف این خانم چیست؟

ج: اگر کوتاه کردن مو به گونه‌ای باشد که موجب تنفر شوهر می‌شود، جایز نیست. مگر اینکه ضرورت داشته باشد.

۱۲۴. شوهری که رضایت ندارد زنش آرایش کند، اگر علی‌رغم عدم رضایت شوهر، در حضور او و برای او آرایش کند اشکال دارد؟

ج: اگر از لوازم آرایشی که ملک شوهر است استفاده نکند و موجب تنفر وی نشود، اشکال ندارد.

۱۲۵. اگر خانمی درآمد کار خود را به شوهرش اطلاع ندهد و آن را خرج اقوام خود مانند پدر و مادر یا خواهر و برادر کند، آیا اشکال دارد؟

ج: اشکال ندارد.

۱۲۶. آیا زن می‌تواند بدون اجازه شوهر کار کند؟

ج: در هر حال خروج زن از خانه بدون عذر شرعی باید با اجازه شوهر باشد مگر آنکه در ضمن عقد، خروج از منزل شرط شده باشد.

۱۲۷. زنی که شاغل است و درآمدی که به دست می‌آورد می‌تواند هر کاری با آن انجام دهد مثلاً نذر کند یا اینکه باید از شوهرش اجازه بگیرد؟

ج: درآمد زن مال خود اوست و می‌تواند در هر مورد حلالی که بخواهد مصرف کند، اما نذر زن در صورت حضور شوهر باید بنا بر احتیاط واجب با اجازه شوهر باشد.

* پوشش

∴ لباس

۱۲۸. معیار لباس شهرت چیست؟

ج: لباس شهرت لباسی است که پوشیدن آن برای شخص، به خاطر

رنگ یا کیفیت دوخت یا مندرس بودن آن و علل دیگر مناسب نیست، به طوری که اگر آن را در برابر مردم بپوشد توجه آنان را به خود جلب نموده و انگشت نما می شود.

۱۲۹. اگر زنی پوشیه و نقاب بر صورت خود بزند و در عرف آن شهر و منطقه مایه شگفتی و جلب توجه شود، آیا لباس شهرت تلقی می گردد؟

ج: پوشیه لباس عفاف است و لباس شهرت محسوب نمی شود.
۱۳۰. آیا دختران می توانند لباس های رنگی مانند لباسی که رنگ آن مایل به آبی پررنگ است بپوشند؟

ج: فی نفسه اشکال ندارد به شرطی که منجر به جلب توجه نامحرم یا انگشت نما شدن و ترتب مفسده نشود.

۱۳۱. آیا برای زنان پوشیدن لباس های تنگی که برجستگیهای بدن آنان را نشان می دهد و یا پوشیدن لباس های بدن نما و نیمه عریان در عروسیها و مانند آن جایز است؟

ج: اگر از نگاه مردان اجنبی و ترتب مفسده در امان و محفوظ باشند، اشکال ندارد در غیر این صورت جایز نیست.

۱۳۲. آیا بر زنان واجب است در لباس مانند مقنعه، شلوار و پیراهن فقط رنگ سیاه را انتخاب کنند؟

ج: حکم لباس زن از جهت رنگ و شکل و کیفیت دوخت مانند کفش است. (احکام کفش در بخش بعدی بیان شده)

۱۳۳. آیا جایز است حجاب و لباس زن به گونه ای باشد که توجه دیگران را بخود جلب کند و یا باعث تهییج شهوت شود مثلاً طوری چادر سر کند که توجه دیگران را به خود جلب کند و یا پارچه و رنگ جوراب را به گونه ای انتخاب کند که شهوت برانگیز باشد؟

ج: پوشیدن چیزی که از جهت رنگ یا شکل و یا نحوه پوشیدن باعث جلب توجه اجنبی شود و موجب فساد و ارتکاب حرام گردد، جایز نیست.

۱۳۴. آیا پوشیدن دستکش توری برای خانم‌ها زینت محسوب می‌شود؟

ج: در صورتی که موجب جلب توجه نامحرم گردد و عرفاً زینت محسوب شود، جایز نیست.

۱۳۵. اگر زن با پوشش کامل و با کت و دامن در معرض دید نامحرم قرار بگیرد، اشکال دارد؟

ج: در حجاب و پوشش واجب، لباس معینی شرط نیست، و هر لباسی که تمامی بدن زن (بجز صورت و دست‌ها تا مچ که استثناء شده) را بپوشاند و توجه نامحرم را جلب نکند، کفایت می‌کند. البته پوشیدن چادر به عنوان حجاب برتر اسلامی بهتر است.

۱۳۶. آیا بافندگی و خرید و فروش جوراب نازک شرعاً جایز است؟

ج: اگر تولید و خرید و فروش آن به قصد پوشیدن زنان در برابر مردان اجنبی نباشد، اشکال ندارد.

۱۳۷. پوشیدن جوراب نازک و بدن نما برای خانم‌ها در بیرون از منزل و در حضور نامحرم چه حکمی دارد؟

ج: پوشیدن بدن از نامحرم بر زن واجب است و چنین جورابهایی برای حجاب شرعی واجب کفایت نمی‌کند.

۱۳۸. آیا پوشیدن جورابی که ساتراست اما پا را برجسته نشان می‌دهد، یا جورابی که به رنگ پوست است و ساق پا را زیباتر نشان می‌دهد، جایز است؟

ج: اگر عرفاً زینت محسوب شود یا موجب جلب توجه نامحرم گردد، باید از نامحرم بپوشاند.

۱۳۹. در عرف مرسوم است که بانوان بعد از ازدواج خود را به اموری از قبیل برداشتن زیرابرو و زائل کردن موهای صورت (اصلاح ابرو و صورت) و مانند آن زینت می‌کنند. آیا پوشاندن صورت در این حالت از نامحرم لازم است؟

ج: اگر به گونه‌ای باشد که عرفاً زینت و آرایش محسوب شود، باید از نگاه نامحرم پوشانده شود.

۱۴۰. پوشیدن لباس زنانه توسط مردان و برعکس، برای بازی در تئاتر و سینما چه حکمی دارد؟ تقلید صدای مردان توسط زنان و برعکس چه حکمی دارد؟
ج: پوشیدن لباس جنس مخالف و تقلید صدای او هنگام بازیگری و بیان خصوصیات یک شخص حقیقی، اگر سبب فساد نگردد، بعید نیست که جایز باشد.

۱۴۱. آیا پوشیدن چیزی که مخصوص زنان است توسط مردان و برعکس، در خانه بدون قصد تشبّه به جنس مخالف، جایز است؟
ج: تا زمانی که آن را به عنوان لباس برای خود انتخاب نکرده باشند، اشکال ندارد.

✽ کفش

۱۴۲. صدایی که هنگام راه رفتن زنان از برخورد کفش آنان با زمین ایجاد می شود، چه حکمی دارد؟
ج: تا زمانی که باعث جلب توجه و ترتّب مفسده نشده است، فی نفسه اشکال ندارد.

۱۴۳. آیا پوشیدن کفش سیاه براق توسط زن مؤمن جایز است؟
ج: اشکال ندارد مگر آن که رنگ و شکل آن باعث جلب توجه نامحرم و یا انگشت نما شدن او شود.

۱۴۴. پوشیدن کفش روشن در صورتی که در معرض دید نامحرم قرار بگیرد، برای زنان چه حکمی دارد؟

ج: در صورتی که موجب جلب توجه نامحرم گردد، جایز نیست.
۱۴۵. پوشیدن کفش پاشنه بلند و یا کفشی که رنگ و مدل خاصی دارد که باعث جلب توجه نامحرم می شود و یا کفشی که موقع راه رفتن صدا می دهد برای زنان چه حکمی دارد؟
ج: در فرض سؤال جایز نیست.

* آرایش و نامحرم

۱۴۶. نگاه‌های ممنوع و حرام کدام اند؟

ج: ۱- نگاه به بدن زن نامحرم (به جز صورت و دست‌ها تا مچ). ۲- نگاه به دست و چهره آرایش شده‌ی زن نامحرم. ۳- نگاه به زیورآلاتی که زن پوشیده بدون این که محل زیور دیده شود،^۱ بنابر احتیاط واجب. ۴- نگاه مرد نامحرم به عکس بی‌حجاب زن آشنایی که مُتَهَتِّک^۲ نیست. ۵- نگاه با ریبه (ترس افتادن به حرام). ۶- نگاه زن به بدن مرد نامحرم (به جز صورت و دست‌ها و پاها به مقداری که معمولاً نمی‌پوشانند). ۷- نگاه هوس‌آلود (هرچند به صورت و دست‌ها و یا به بدن هم جنس).

۱۴۷. اگر زنی سر خود را کچل کند نگاه کردن به سر بدون موی او چه حکمی دارد؟
ج: جایز نیست.

۱۴۸. اگر نامحرم موهای کوتاه شده زنی را که به زمین ریخته شده را ببیند در فرضی که صاحب مورا بشناسد، چه حکمی دارد؟

ج: ظاهراً اشکال ندارد، هرچند احتیاط مستحب است که لمس نکند.
۱۴۹. گاهی فرد نامحرمی به علتی داخل آموزشگاه آرایشگری یا مغازه مخصوص بانوان می‌شود، داخل مغازه تصاویر زنان نیمه لخت وجود دارد. آیا آرایشگر باید تصاویر را بردارد یا آن‌ها نباید نگاه کنند؟

ج: نگاه به تصاویر حکم نگاه کردن به اجنبی را ندارد و در صورتی که از روی شهوت و ریبه نباشد و مفسده‌ای هم بر آن مترتب نشود، اشکال ندارد.

۱۵۰. مشاوره دادن مشتری مرد توسط فروشنده زن و یا زن توسط مرد در مواردی مثل اینکه چه رنگی به موهای من مناسب است یا نحوه رُز لب زدن چطور باشد

۱. نگاه کردن به زیورآلات زن نامحرمی که زیورآلات خود را از روی لباس پوشیده، مثل گردنبد و انگویا زیورآلات خود را بیرون گذاشته مثل گوشواره، بدون اینکه گوش یا گردنش دیده شود، بنابر احتیاط واجب جایز نیست. و بر زنان هم واجب است زینت و زیورآلات خود را از دید مرد نامحرم پنهان کنند.

۲. به شخص بی‌بند و بار و لایبالی، مُتَهَتِّک گفته می‌شود. نگاه کردن مرد نامحرم به عکس بی‌حجاب زن آشنایی که متَهَتِّک و لایبالی است، بدون قصد شهوت اشکال ندارد.

یا انتخاب شماره کرم‌های روشن‌کننده یا لباس‌های زیر، چه حکمی دارد؟
ج: چنانچه خوف ارتکاب گناه - مانند نگاه حرام - در میان باشد و یا مفسده انگیز باشد، جایز نیست.

۱۵۱. اختلاط زن و مرد در آرایشگاه جهت آموزش چه حکمی دارد؟

ج: در هر صورت بر زنان و دختران حفظ حجاب واجب است و بر مردان هم واجب است از نگاه حرام خودداری نموده و همچنین از اختلاط که موجب خوف فتنه و فساد است اجتناب نمایند.

۱۵۲. فروش مواد آرایشی و لباس‌های مخصوص زنانه توسط فروشندگان مرد چه حکمی دارد؟

ج: اگر موجب ترتب مفاسد اخلاقی و اجتماعی نباشد، اشکال ندارد.
۱۵۳. آیا جایز است افرادی که ازدواج نکرده‌اند با رعایت موازین شرعی و آداب اخلاقی، در فروشگاه‌های تولید و فروش لباس‌های زنانه و وسایل آرایشی کار کنند؟

ج: جواز کارکردن و کسب درآمد حلال شرعاً مختص گروه خاصی از مردم نیست، بلکه هر کس که موازین و آداب اسلامی را رعایت کند حق آن را دارد، ولی اگر برای دادن پروانه تجاری یا اجازه کار از طرف ادارات و نهادهای مسئول به خاطر رعایت مصالح عمومی برای بعضی از مشاغل شرایط خاصی وضع شده باشد، باید مراعات شود.

* اصلاح مو توسط نامحرم

۱۵۴. اصلاح و یا رنگ کردن موی مردان توسط آرایشگر زن و یا بالعکس، چه حکمی دارد؟

ج: اصلاح موی زن توسط آرایشگر مرد نامحرم جایز نیست و اصلاح موی مرد توسط زن نامحرم در صورتی که مستلزم لمس باشد یا مفسده داشته باشد، جایز نیست.

۱۵۵. بعضی اوقات دختران ۹ یا ۱۰ ساله را به آرایشگاه مردانه می‌آورند که موهایشان را کوتاه کنند. آیا اصلاح موی آن‌ها با وجود اینکه به سن تکلیف رسیده‌اند برای مردان شرعاً اشکال دارد؟
ج: در فرض مذکور، جایز نیست.

* گریم و آرایش بازیگران

۱۵۶. استفاده زنان بازیگر از انواع کرم و لوازم آرایشی برای بازی در تئاتر یا فیلمی که

توسط مردان هم دیده می‌شوند، جایز است؟

ج: اگر آرایش توسط خود آنان یا زنان و یا یکی از محارم ایشان صورت بگیرد و فسادى هم بر آن مترتب نشود، اشکال ندارد و در غیر این صورت جایز نیست. البته صورت آرایش شده باید از نامحرم پوشانده شود.

۱۵۷. گریم کردن مردان توسط زنان و بالعکس، جهت بازی در تئاتر یا فیلم، جایز است؟

ج: جایز نیست.

* فریب در آرایش

۱۵۸. اگر به خاطر مراسم خواستگاری مشتری از آرایشگر بخواهد او را گریم نماید

به گونه‌ای که مشکلات ظاهری پوستش دیده نشود، آیا این کار شرعاً اشکال

دارد؟ پول دریافتی آرایشگر در مقابل این کار، چه حکمی دارد؟

ج: چنانچه به قصد تدلیس و فریب دیگران باشد، جایز نیست.

۱۵۹. معنای تدلیس و مکرو فریب در اصناف و صنف آرایشگری چیست؟

ج: تدلیس به معنای خدعه و فریب است. البته نه هر خدعه‌ای، بلکه مقصود پوشاندن عیب یا اظهار کمال در شیء یا کسی است که آن کمال را ندارد، یا اظهار نشان دادن وصفی که انسان به آن راغب است در حالی که واقعاً آن وصف وجود ندارد؛ یا مخفی کردن وصفی که رغبتی به آن نیست. مثلاً زن یا مرد پیری را طوری آرایش کنند که مثل زن یا مرد ۲۵ ساله شود.

۱۶۰. معیار تشخیص تدلیس در آرایشگری و مانند آن چیست؟

ج: معیار تشخیص تدلیس آن است که عرف آن را تدلیس بدانند.

۱۶۱. آیا خانم‌های مجرد می‌توانند با آرایش و با استفاده از کلاه‌گیس و یا پوشیدن لباس‌های شیک در مجالس ویژه بانوان حاضر شوند و قصدشان این باشد که با جلب توجه قرار دادن دیگران برای خود خواستگار پیدا کنند؟

ج: فی نفسه مانعی ندارد.

۱۶۲. رنگ کردن همه و یا قسمتی از مو به نیت جلب توجه دیگران در مجالس بانوان برای ازدواج، جایز است؟

ج: فی نفسه مانعی ندارد.

۱۶۳. آیا انجام هرگونه آرایشی در مواردی مانند خواستگاری، تدلیس است یا آرایش‌های معمولی و متعارف، تدلیس به حساب نمی‌آید؟ به طور کلی، چه نوع آرایشی، پوشاندن واقعیت به حساب می‌آید و اصولاً تشخیص آن به عهده کیست؟

ج: تدلیس یعنی پنهان نمودن عیب یا چیزی را برخلاف یا بهتر از واقع نشان دادن به قصد فریب دادن دیگری است و صرف آرایش تدلیس محسوب نمی‌شود و تشخیص اینگونه امور به عهده عرف می‌باشد.

✱ مواد آرایشی تاریخ گذشته

۱۶۴. حکم خرید و فروش مواد آرایشی تاریخ گذشته چیست؟ و اگر این مواد تاریخ گذشته قابل استفاده بوده و عوارضی نداشته باشد، حکمش چیست؟
ج: اگر موجب غش^۱ در معامله نشود، فی نفسه اشکال ندارد.

✱ گران فروشی

۱۶۵. فروش مواد آرایشی و لوازم بهداشتی، به قیمتی بیش از آن چه روی آن نوشته شده، چه حکمی دارد؟
ج: اگر خلاف مقررات مربوطه است، جایز نیست.

✱ تقلب

۱۶۶. بعضی از شرکت‌های آرایشی و لوازم بهداشتی غیر مشهور، بسته‌بندی و حتی نام کالاهای خود را طوری شبیه یک کالای شرکت مشهور می‌کنند که در مواردی، برای خریدار مشتبه شده، و در نتیجه، فروش بیشتر و سود بیشتری به دست می‌آورند، الف) اصل این کار چه حکمی دارد؟ ب) تکلیف فروشنده در این مورد چیست؟
ج: الف و ب) اگر موجب غش در معامله می‌شود اصل کار و فروش آن حرام است.

۱. غش به معنای گول زدن و فریب دادن است.

۱۶۷. عرضه و فروش مواد آرایشی با کیفیت بسیار پایین چه حکمی دارد؟

ج: اگر موجب غش در معامله شود، جایز نیست.

۱۶۸. فروش مواد آرایشی نامرغوب، به جای مواد مرغوب چه حکمی دارد؟

ج: اگر موجب غش در معامله است، جایز نیست.

* خارج از سیستم نظارتی

۱۶۹. حکم خرید و فروش مواد آرایشی که از نظر وزارت بهداشت ممنوع است،

چیست؟ درآمد حاصل از فروش آنها، چه حکمی دارد؟

ج: تخلف از قوانین و مقررات مربوط جایز نیست.

* بسته بندی غیرمجاز

۱۷۰. فروش بعضی از مواد آرایشی و کالاهای بهداشتی که بر روی آنها تصاویر

غیرمتعارف و یا تصویر زن آرایش کرده و بدحجاب بوده و دارای آثار منفی

می باشد، شرعاً چه حکمی دارد؟ در صورت وجود این تصاویر به خصوص در

کالاهای وارداتی وظیفه فروشنده چیست؟

ج: اگر موجب ترویج باطل و فساد باشد، جایز نیست.

❖ ایجاد بیماری

۱۷۱. اگر آرایشگر با همان تیغی که برای مشتری اول استفاده کرده و اشتباهاً به خون او آلوده شده، با همان تیغ صورت مشتری دوم را اصلاح نماید و اتفاقاً خراشی هم در صورت مشتری دوم ایجاد شود و با این کار، فرد دوم به بیماری ایدز و یا هر بیماری دیگری آلوده شود، آیا آرایشگر ضامن است؟
ج: اگر آلوده و بیمار شدن او مستند به آرایشگر باشد، ضامن است.

❖ خون آلود شدن مشتری

۱۷۲. اگر در حین آرایشگری، صورت یا گردن و یا بدن مشتری آسیب ببیند، آیا آرایشگر ضامن می باشد؟
ج: ضامن است.

❖ استفاده از تیغ مشترک

۱۷۳. آیا استفاده از یک تیغ برای دو نفر اشکال دارد با توجه به اینکه متعارف در آرایشگری استفاده از یک تیغ برای یک نفر می باشد؟
ج: برای حلال بودن اجرت باید به نحو متعارف به آرایشگری پردازد.

* آسیب به مو

۱۷۴. اگر در حینِ مش یا رنگ کردن مو توسط آرایشگر ناگهان موی مشتری بسوزد یا آسیب ببیند و آرایشگر به مشتری نگوید، آیا ضامن است؟
ج: ضامن است.

۱۷۵. آرایشگری که از ضعف موی مشتری آگاه نیست و پس از رنگ و مش کردن متوجه ضعف موی مشتری و در نتیجه سوختن و آسیب رساندن به موی مشتری شود، آیا ضامن است؟
ج: در فرض سؤال ضامن نیست.

* آسیب توسط شاگرد

۱۷۶. اگر کار خاصی را به فردی که تخصص آن کار را دارد، واگذار کنند که طبق تجربه و تخصصش آن کار را انجام دهد ولی او به شخص تازه کار دیگری که تجربه کاری کافی ندارد واگذار کند، آیا این کار اشکال دارد و اگر خسارتی وارد شد بر عهده ی چه کسی است؟
ج: تخلف از قرارداد جایز نیست و در فرض سؤال موجب ضمان است.

* آسیب رساندن به شاگرد

۱۷۷. اگر استاد یا صاحب کار در حین کار عصبانی شود و کارگر را کتک بزند یا چیزی مثل شانه یا سنجاق به نشانه عصبانیت پرتاب کند و باعث زخمی شدن یا سیاه یا سرخ یا کبود شدن او شود، آیا ضامن دیه ی او می باشد؟
ج: در فرض سؤال مستلزم دیه می گردد.

* استفاده از مواد آرایشی با وجود ضرر

۱۷۸. اگر رنگ و مش کردن موی مشتری توسط آرایشگر برای او ضرر داشته باشد با فرض درخواست مشتری، آیا انجام این کار جایز است؟
ج: اگر ضرر قابل توجهی نداشته باشد، فی نفسه مانعی ندارد.

۱۷۹. اگر رنگ گذاشتن به موی سرو صورت مضر باشد، آیا شرعاً اشکال دارد؟

ج: اگر ضرر قابل توجه داشته باشد، اشکال دارد.

۱۸۰. تولید و فروش و استفاده از لوازم و مواد آرایشی که برای پوست و مو عوارض و

ضررهایی دارد، چه حکمی دارد؟

ج: اگر ضرر قابل توجهی برای بدن داشته باشد، جایز نیست.

۱۸۱. تبلیغ لوازم آرایشی یا محصولاتى که برای تبلیغ به آرایشگاه آورده می شود در

صورت داشتن عوارض چه حکمی دارد؟

ج: اگر ضرر قابل توجهی برای بدن داشته باشد، جایز نیست.

* محاسبه نرخ آرایش

۱۸۲. قیمت‌هایی که اتحادیه می‌دهد معمولاً مورد رضایت مشتری‌ها نیست و خیلی گران است و مشتری ناراضی می‌شود؛ آیا پولی که مشتری به اجبار و با چانه زدن و ناراحتی می‌دهد حلال است؟

ج: اگر خلاف مقررات نبوده و اجحاف در حق مشتری نباشد اشکال ندارد.
۱۸۳. آرایشگر نرخ اصلاح سرو صورت و ابرو را طبق نرخ اتحادیه از مشتری می‌گیرد ولی همیشه اصلاح برای خانمی که بار اولش است (تازه عروس‌ها) و یا برای مجلس عروسی می‌خواهد برود، یا اصلاح سرو صورت داماد توسط آرایشگر مرد، قیمت ۲ الی ۳ برابر است، آیا این نوع قیمت‌گذاری جایز است؟
ج: تابع مقررات و قوانین مربوطه است.

* ناراضایتی مشتری

۱۸۴. اگر مشتری بعد از رنگ کردن مویش توسط آرایشگر، از رنگ موی خود ناراضی شود در حالی که رنگ مو را خودش انتخاب کرده بود، هزینه رنگ مو و حق الزحمه آرایشگر بر عهده چه کسی است اگر رنگ مو را آرایشگر انتخاب کرده باشد چطور؟
ج: اگر با رضایت مشتری بوده، به عهده مشتری است.

۱۸۵. شاگردی برای یادگیری به آموزشگاه آمده؛ او دوره سه ماهه را خیلی سریع و کامل یادگرفت، مثلاً یک ماه و نیم. آیا پولی که آموزشگاه بابت یادگیری ۳ ماهه با او قرارداد بسته بود را می‌تواند کامل بگیرد یا باید نصف آن را دریافت کند؟
ج: تابع قرارداد بین دو طرف است، مگر آنکه در این زمینه مقرراتی باشد که باید مراعات شود.

۱۸۶. اگر آرایشگری در کارش دچار اشتباه شود و کار مشتری را درست انجام ندهد، دستمزدش چه حکمی دارد؟

ج: اگر طبق قرارداد انجام ندهد، مستحق اجرت قراردادی نمی‌باشد.
۱۸۷. آیا آرایشگری می‌تواند در قبال دستمزدی که به او می‌دهند کار خود را کم یا زیاد ارائه دهد؟

ج: اگر در قبال کار دستمزد می‌گیرد باید آن را به طور متعارف انجام دهد.

* مجوز کسب

۱۸۸. اگر کسی تجربه و توان آرایشگری داشته باشد می‌تواند بدون مجوز قانونی آرایشگری نماید؟

ج: در هر صورت تخلف از قوانین و مقررات جایز نیست.

۱۸۹. اگر کسی مجوز صنف خاصی را از دولت گرفته باشد، آیا می‌تواند در مغازه علاوه بر آن کار، کار دیگری نیز انجام دهد؟
ج: اگر مخالف قوانین نباشد اشکال ندارد.

* قوانین در آرایش

۱۹۰. با توجه به منع قانونی پیلینگ (لایه برداری پوست) توسط آرایشگران، آیا انجام آن جایز است؟

ج: در هر صورت تخلف از قوانین و مقررات جایز نیست و اگر به خاطر عدم تخصص کافی موجب ضرر شود ضامن است.

۱۹۱. آیا آرایشگران مجازند لیپوساکشن را که عملی کاملاً تخصصی و پزشکی است برای مشتری انجام دهند؟ (لیپوساکشن: خارج کردن چربیها برای کوچک کردن سینه و شکم و...) ج: در هر صورت تخلف از قوانین و مقررات جایز نیست و اگر به خاطر

عدم تخصص کافی موجب ضرر شود ضامن است. ۱۹۲. فروش لوازم آرایشی و بهداشتی در آرایشگاه‌ها طبق قانون اتحادیه خلاف قانون می‌باشد، در صورت درخواست مشتری، اگر آرایشگر وسیله‌ای را برای او تهیه کند آیا اشکالی دارد؟ و نیز سودی که از این راه کسب می‌شود حلال است؟ ج: اگر خلاف مقررات نباشد، اشکال ندارد.

۱۹۳. به کارگیری لیزرنگی برای تغییر رنگ چشم (با توجه به منع قانونی انجام آن توسط آرایشگران) چه حکمی دارد؟

ج: در هر صورت تخلف از قوانین و مقررات جایز نیست و اگر به خاطر عدم تخصص کافی موجب ضرر شود ضامن است.

✱ وضو و غسل

۱۹۴. منظور از نیت در غسل و وضو چیست؟

ج: نیت یعنی اینکه انسان بداند چه کاری انجام می‌دهد و آن را برای اطاعت از دستور خداوند بجای آورد و به زبان آوردن نیت لازم نیست.

۱۹۵. آیا ناخن‌های بلند بانوان به وضو و غسل اشکال می‌رساند؟

ج: اگر ناخن بیش از حد معمول بلند نباشد و زیر ناخن چرک باشد، وضو اشکال ندارد. ولی اگر ناخن را بگیرند، باید برای غسل و وضو آن چرک را برطرف کنند. و نیز اگر ناخن بیشتر از حد معمول بلند باشد، باید چرک مقداری از زیر ناخن که از حد معمول بلندتر است را برطرف نمایند.

۱۹۶. وقتی از سرمه یا مداد ابرو استفاده می‌کنیم بعد از پاک کردن هاله‌ای از رنگ آن باقی می‌ماند به گونه‌ای که اگر پارچه سفیدی را روی آن محکم بکشیم کمی سیاه می‌شود، تکلیف وضو و غسل چیست؟

ج: اگر صرفاً رنگ باشد و دارای جرمی نباشد که مانع از رسیدن آب به مو و پوست شود، وضو و غسل صحیح است. ولی اگر جرم داشته باشد باید برطرف شود.

۱۹۷. بافت مو که با رینگ^۱ و نگین انجام می‌شود آیا اشکال برای وضو یا غسل دارد؟
ج: در هر صورت اگر مانع رسیدن آب به مو گردد، باید برای غسل برطرف گردد و نسبت به وضو اگر به اندازه‌ای نباشد که مانع مسح سر به بن مو و یا کف سر باشد، اشکال ندارد.

۱۹۸. آیا چربی طبیعی بدن در اعضای وضو مانع محسوب می‌شود؟
ج: چربی‌هایی که به طور طبیعی در مو و صورت به وجود می‌آید مانع محسوب نمی‌شود مگر آن که به حدی باشد که مانع از رسیدن آب به پوست و مو گردد، و تشخیص آن به عهده شخص مکلف می‌باشد.
۱۹۹. اگر کسی وضو یا غسل واجب داشته باشد وضو و غسل خود را انجام دهد ولی بعد از چند روز متوجه ذره‌ای لاک بر روی گوشه ناخن خود شود، آیا باید دوباره غسل کند؟ و نمازهایی که در این چند روز خوانده را باید قضا نماید؟
ج: اگر بداند که هنگام غسل یا وضو چنین مانعی بوده، غسل یا وضو باطل است و باید همه نمازهایی که با این حالت خوانده شده، اعاده کند.
۲۰۰. اگر بعد از پاک نمودن آرایش، شک کنیم که چیزی روی پوست مانده یا نه،

می‌توانیم وضو بگیریم؟

ج: باید مطمئن شوید آب به پوست می‌رسد، مگر این که مبتلا به وسواس باشید که نباید به شک اعتنا کنید.

۲۰۱. آیا رنگ مو که آقایان و بانوان برای موهای خود استفاده می‌کنند، برای وضو و غسل اشکال می‌رساند؟

ج: صرف رنگ اگر جرم نداشته باشد، مانع محسوب نمی‌شود.

۲۰۲. رنگ‌های تیره که بر روی پوست صورت یا بدن زده می‌شود بعد از پاک کردن

اثرش همچنان باقی می‌ماند. آیا با وجود آن می‌توان وضو و غسل کرد؟

ج: اگر صرف رنگ باشد و جرم ندارد، مانعی ندارد و ضرری به صحت وضو وارد نمی‌کند.

۱. به اضافه کردن مولابه لای موهای طبیعی را، رینگ یا اکستنشن می‌گویند.

۲۰۳. حنا گذاشتن بر روی بدن و مو و همچنین استفاده از انواع رنگ های مو در حال جنابت و حیض کراهت دارد؟

ج: خضاب کردن به حنا و غیر آن برای شخص جنب و حیاض مکروه است.
۲۰۴. آیا بافتن مو به صورت آفریقائی توسط آرایشگر در صورتی که مانع صحت غسل و وضو باشد، شرعاً اشکال دارد و درآمد حاصل از آن چه حکمی دارد؟
ج: فی نفسه اشکال ندارد.

۲۰۵. حکم استفاده از ناخن مصنوعی برای مدت طولانی چیست؟ (ناخن مصنوعی بوسیله چسب قطره ای خیلی قوی به ناخن اصلی می چسبد و مانع از نفوذ آب می شود) تکلیف وضو و غسل چیست؟

ج: اگر در آوردنش هنگام وضو و غسل برای او ممکن بوده و حرج و مشقت نداشته باشد وضو و غسل با وجود چنین مانعی باطل است؛ و اگر در آوردنش ممکن نباشد و یا همراه با حرج و مشقت باشد، ایجاد چنین مانعی که موجب تبدل وظیفه وضو و غسل به وضو و غسل جبیره ای می شود چنانچه در غیر وقت نماز باشد مانع ندارد، ولی در وقت نماز باید وضو یا غسل را انجام دهد سپس مبادرت به ایجاد مانع نماید؛ و چنانچه نتواند در وقت وضو یا غسل آن مانع را بر طرف کند و یا بر طرف کردن مانع حرج و مشقت داشته باشد، باید به وظیفه غسل و وضوی جبیره ای عمل کند، یعنی با دست مرطوب مانع را مسح نماید. اما در صورتی که امکان بر طرف کردن آن - ولو در روزهای بعد - باشد و بر طرف نکند، وضو و غسل جبیره باطل خواهد بود.

۲۰۶. بعضی از زن ها ادعا می کنند که وجود رنگ روی ناخن مانع وضو نیست و مسح روی جوراب نازک هم جایز است نظر شریف جناب عالی در این باره چیست؟
ج: در صورتی که رنگ دارای جرم باشد، مانع از رسیدن آب به ناخن می باشد و وضو باطل است و مسح بر جوراب هر قدر هم نازک باشد، صحیح نیست.

۲۰۷. اگر در محل مسح، پارچه‌ی نازکی قرار گرفته باشد که مانع رسیدن دست به موی سر باشد، آیا مسح بر آن صحیح است؟
ج: صحیح نیست.

۲۰۸. امروزه رایج است که برای ترمیم موی سر و ابرو، از جاهای دیگر بدن، موی طبیعی را برداشته و در محل مورد نظر کاشته می‌شود در این روش موهای کاشته شده توانایی رشد همراه با سایر موها را دارند، آیا این کار مشکلی برای وضو و غسل ایجاد می‌کند؟

ج: در فرض سوال موی کاشته شده در حکم موی طبیعی است. یعنی در غسل باید شسته شود و در وضو، مسح بر روی آن اشکالی ندارد.
تبصره: در غسل شستن موهای کوتاه که جزء بدن محسوب می‌شود واجب است و موهای بلند هم بنا بر احتیاط واجب باید شسته شوند.^۱
۲۰۹. یکی از روش‌های ترمیم موی سر و ابرو، کاشتن موهای مصنوعی زیر پوست می‌باشد (در این روش تارها توسط وسیله‌ای از طرف گره خود زیر پوست قرار می‌گیرد) آیا مشکلی برای وضو و غسل ایجاد می‌کند؟

ج: اگر موی کاشته شده به طور طبیعی مانعی برای رسیدن آب به پوست سر و ابرو نمی‌باشد، اشکالی ندارد. ولی در غسل لازم نیست این موها شسته شود و در وضو نمی‌توان روی این موها مسح کشید بلکه باید پوست سر را مسح کرد، و اگر امکان آن نباشد و برطرف کردن آن‌ها موجب حرج و مشقت باشد باید به وظیفه جبیره عمل نماید.

۲۱۰. یکی از روش‌های ترمیم مو، روشی است که موی مصنوعی یا طبیعی بوسیله چسب به پوست سر یا ابرو چسبانده می‌شود (الف) آیا این کار مشکلی برای وضو و غسل ایجاد می‌کند؟ (ب) انجام این عمل توسط مکلف و درآمد آرایشگر آیا اشکالی دارد؟

۱. در مسأله‌ای که احتیاط واجب است می‌توان به فتوای مجتهد فالاعلم (اعلم بعدی، یعنی مجتهد دیگری که علمش از مرجع تقلید خودش کمتر و از مراجع دیگر بیشتر باشد) ... رجوع کرد به شرطی که ایشان در آن مسأله فتوا داده باشند.

ج: الف) ایجاد چنین مانعی که موجب تبدل وظیفه وضو و غسل به وضو و غسل جبیره‌ای می‌شود چنانچه در غیر وقت نماز باشد مانع ندارد، ولی در وقت نماز باید وضو یا غسل را انجام دهد سپس مبادرت به ایجاد مانع نماید؛ و چنانچه نتواند در وقت وضو یا غسل آن مانع را برطرف کند و یا برطرف کردن مانع حرج و مشقت داشته باشد، باید به وظیفه غسل و وضوی جبیره‌ای عمل کند، یعنی با دست مرطوب مانع را مسح نماید. ب) فی نفسه اشکال ندارد.

۲۱۱. بعد از استفاده از ریمیل، هنگام شست و شو باید تمامی مواد روی مژه پاک شود یا نه؟ اگر بعد از شستن زیر چشم رنگ گرفته باشد و کمی سیاه شده باشد، ولی هیچ جرمی نداشته باشد این سیاهی مانع وضو است یا نه؟

ج: همه مواد روی مژه اگر جرم داشته باشد باید برطرف شود و بعد از شستن آنچه باقی می‌ماند اگر صرف رنگ باشد و جرم نداشته باشد، مانعی ندارد و برطرف کردن آن لازم نیست.

۲۱۲. مواد آرایشی از قبیل کرم را که آرایشگر برای مشتری استفاده می‌نماید، آیا وظیفه دارد که به او توضیح دهد که برای وضو و غسل شما اشکال دارد؟ ج: وظیفه‌ای ندارد.

۲۱۳. آیا استفاده از تافت (حالت دهنده مو)، چسب مو، مواد نگه دارنده و حالت دهنده مو برای وضو و غسل اشکال دارد؟

ج: اگر دارای جرمی نباشد که مانع از رسیدن آب به مو شود، وضو و غسل صحیح است و تشخیص این موضوع بر عهده مکلف می‌باشد.

۲۱۴. آیا کرم مو، تافت، چسب مو، مواد نگهدارنده و حالت دهنده مو برای مسح در وضو مانع محسوب می‌شود؟

ج: اگر جرمی داشته باشد که مانع رسیدن آب به مو و بیخ مو یا پوست سر گردد، لازم است برطرف گردد و مسح با آن صحیح نیست. ولی اگر این مواد فقط مانع رسیدن آب به موی سر باشد در موقع مسح سراگر

موها را کنار زده و بریخ مویا پوست سر مسح بکشد وضویش صحیح است و در این صورت استفاده از تافت و مواد نگه دارنده برای وضو مانع محسوب نمی شود.

۲۱۵. اگر مواد آرایشی به دست آرایشگر بچسبد در صورتی که با شستن نیز پاک نشود، برای وضو و غسل چه باید کرد؟

ج: باید موانع را برطرف نماید و اگر برطرف کردن آن مشقت داشته باشد، باید به وظیفه جبیره عمل کند.

۲۱۶. حکم لاک زدن انگشتان پا و دست برای نماز چیست؟

ج: وجود لاک بر روی ناخن های دست، مانع از رسیدن آب است و وضو را باطل می کند. بلی در مسح پاها اگر یکی از انگشت ها لاک نخورده باشد، اگر از سر انگشت لاک نخورده تا مفصل پا را مسح کند، وضویش صحیح است. اما در غسل لاک روی ناخن دست یا پا موجب بطلان است. و اگر بعد از وضو و غسل متوجه شوند باید بعد از برطرف کردن آن لاک دوباره وضو و غسل را تکمیل کند و عباداتی که با وضو و غسل باطل به جا آورده اند در وقت اعاده یا اگر خارج وقت است قضا نمایند. لازم به توضیح است اگر کسی بعد از وضو و یا غسل لاک بزند و مادامی که وضویش باطل نشده می تواند نماز بخواند و نماز خواندن با لاک در این صورت اشکال ندارد. اما در صورتی که وضویش باطل شود باید لاک را برطرف کند تا مانع از رسیدن آب برای وضو یا غسل در اعضا وجود نداشته باشد.

۲۱۷. اثر بعضی از لاک ها به حالت براقیت یا ذره های اکلیل گاهی روی ناخن تا چند روز می ماند. با وجود اینکه ناخن بوسیله آستن (نوعی خلّال برای پاک کردن لاک ناخن) پاک شده، این اثرهای خیلی کم اکلیل باز هم مانع وضو است؟

ج: تشخیص مانع بودن به عهده خود مکلف است.

۲۱۸. در بعضی رنگ های مو، آرایشگر مجبور است از ماسک تقویتی مو استفاده کند، آیا برای وضو اشکال دارد؟

ج: در صورتی که دارای جرم باشد، و مانع از رسیدن آب به محل وضو گردد، باید برطرف کند، و سپس وضو انجام دهد.
۲۱۹. مویی که دارای زل یا روغن و یا واکس مو است، آیا برای مسح در وضو اشکال دارد یا نه؟

ج: اگر جرمی داشته باشد که مانع رسیدن آب به محل وضو می شود، وضو با آن صحیح نیست و تشخیص آن به عهده مکلف است.
۲۲۰. در صورتی که ناخن پا بلند باشد، چگونه مسح پا انجام می شود؟
ج: به هر حال باید از نوک انگشتان پا، روی پا را تا مفصل مسح نماید.
۲۲۱. اگر شخص موهای قسمت های دیگر را در جلوی سرش جمع کند، مسح بر آن چه حکمی دارد؟

ج: در فرض سؤال مسح بر آن کافی نیست و باید فرق سر را باز کرده پوست یا بن موها را مسح کند.
۲۲۲. کسی که موهای سرش زیاد است برای اینکه در وضو بیخ موها یا پوست سر را مسح کند، موها را کنار می زند و موهایش ترمی شود، آیا این تری برای مسح اشکالی ایجاد می کند؟

ج: محل مسح باید خشک باشد و اگر به قدری تر باشد که رطوبت کف دست هنگام مسح بر آن غلبه کند، اشکالی ندارد. (یعنی طوری باشد که رطوبتی که بعد از مسح در آن دیده می شود بگویند فقط از تری کف دست است).
۲۲۳. آیا رنگ ها، مانند رنگ خودکار و خودنویس و حنا و رنگ پوست میوه و مانند آن مانع وضو هستند؟

ج: اگر دارای جرم باشند و مجرد رنگ نباشند، مانع محسوب می شوند و تشخیص آن به عهده مکلف است.
۲۲۴. آیا اثر گچ یا صابون که بعد از شستن در اطراف ناخن ها یا شیارهای پوست دیده می شود، مانع وضو به حساب می آید؟
ج: صرف وجود اثر گچ یا صابون که بعد از خشک شدن اعضا ظاهر

می‌شود، ضرری به وضو یا غسل نمی‌رساند، مگر این‌که دارای جرمی باشد که مانع از رسیدن آب به بشره (ظاهر پوست) یا ناخن شود.

۲۲۵. آیا تأتو کردن یا خالکوبی مانع رسیدن آب در وضو یا غسل می‌باشد؟

ج: تأتو کردن یا خالکوبی بدن اگر مجرد رنگ باشد و یا در زیر پوست بوده و بر ظاهر پوست چیزی که مانع از رسیدن آب به آن شود، وجود نداشته باشد وضو، غسل و نماز صحیح است.

۲۲۶. آیا لازم است قبل از وضو، اعضای وضو واری شود که مانعی نباشد؟

ج: واری واجب نیست. مگر آنکه احتمال دهد به اعضای وضو چیزی چسبیده و احتمالش نزد مردم به جا باشد که در این صورت واری واجب است تا به نبودن مانع مطمئن شود. و همچنین در صورتی که قبلاً مانع وجود داشته واری واجب است.

۲۲۷. آیا در اثنای وضو می‌توان مانع را برطرف کرد یا قبل از وضو باید برطرف شود؟

ج: در صورتی که موالات وضو به هم نخورد اشکال ندارد.

۲۲۸. آیا چرک زیر ناخن در وضو یا غسل مانع محسوب می‌شود؟

ج: اگر ناخن از حدّ معمول بلندتر باشد و زیر آن مقداری که از حدّ معمول بلندتر است چرکی باشد که مانع رسیدن آب به ناخن است، باید برطرف کند و اگر ناخن بلند نباشد، چرک زیر آن مانعی ندارد.

۲۲۹. کسی که یکی از اعضای وضویش، جراحی پلاستیک شده است، آیا این

جراحی، مانع به حساب می‌آید؟ (جراحی به سبب زیبایی و یا به خاطر اضطرار در حکم تاثیر دارد؟)

ج: اگر ظاهر بدن را پوشانده مانع محسوب می‌شود و لکن اگر برداشتن آن حرج و مشقت دارد باید وضو یا غسل جبیره‌ای انجام دهد.

۲۳۰. اگر مواد روغنی روی اعضا باشد و مواد پاک‌کننده در اختیار نباشد، وظیفه چیست؟

ج: اگر مانع محسوب می‌شود باید برطرف نماید. و اگر تا آخر وقت نتواند برطرف کند یا مشقت زیاد داشته باشد، باید به وظیفه جبیره عمل کند.

۲۳۱. اگر از روی فراموشی مانع را از اعضای وضو برطرف نکند و با آن وضو بگیرد، چه حکمی دارد؟

ج: در فرض مرقوم وضو باطل است.

۲۳۲. اگر بدون عذر، با وجود مانع در اعضاء، وضو بگیرد، چه حکمی دارد؟ ج: وضویش باطل است.

۲۳۳. اگر مانعی در اعضای وضو باشد که گاهی آب به عضو می‌رسد و گاهی نمی‌رسد و در حال وضو توجهی به این نداشته، وضویش چه حکمی دارد؟ ج: چنانچه بداند موقع وضو ملتفت رسیدن آب به زیر آن نبوده باید دوباره وضو بگیرد.

۲۳۴. اگر قبل از وضو شک کند که مانعی در اعضای وضو وجود دارد یا نه، چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: اگر شک کند به اعضای وضو چیزی که مانع از رسیدن آب است، چسبیده یا نه، چنانچه احتمال آن در نظر مردم به جا باشد - مثل آن که بعد از گل‌کاری احتمال بدهد که گِل به دست او چسبیده - باید واریسی کند یا به قدری دست بمالد که اطمینان پیدا کند که اگر بوده بر طرف شده یا آب به زیر آن رسیده است.

۲۳۵. اگر بعد از انجام وضو شک کند که هنگام وضو مانعی در اعضای وضویش بوده یا نه، چه حکمی دارد؟

ج: به شک خود اعتناء نمی‌کند. و وضو صحیح است.

۲۳۶. اگر قبل از وضو اعضای وضو را بررسی کند و مانعی نبیند و وضو بگیرد و بعد از وضو مانعی در اعضاء ببیند، حال وظیفه مکلف در:

الف) شک کند که در هنگام وضو بوده یا نه؟

ج: اگر احتمال می‌دهید آن مانع بعد از وضو گرفتن واقع شده است، وضوهای گذشته صحیح است.

۲۳۷. ب) یقین کند که در هنگام وضو بوده؟

ج: اگر بدانید مانع حین وضو بوده است، وضو و نمازی که با آن خوانده‌اید، باطل بوده است.

۲۳۸. اگر کسی یقین دارد که قبل از وضو مانعی بر اعضا وضو بوده ولی شک دارد که آن را از بین برده یا نه، وضویش چه حکمی دارد؟

ج: اگر پیش از وضو بداند که در بعضی اعضای وضو مانعی از رسیدن آب وجود دارد، و بعد از وضو شک کند که آب را به آنجا رسانده یا نه، چنانچه احتمال بدهد که در حال وضو ملتفت به رساندن آب به زیر مانع بوده، وضو صحیح است.

۲۳۹. اگر کسی پیش از غسل مانع را برطرف نکند و پس از غسل، مانع برطرف شده باشد، آیا غسلش صحیح است؟

ج: در فرض سوال اگر می‌داند یا احتمال می‌دهد در هنگام غسل ملتفت بوده است، غسلش صحیح است.

۲۴۰. کسی که در جلوی سرش موی مصنوعی گذاشته است و در صورت نگذاشتن آن به مشقت می‌افتد، آیا مسح بر موی مصنوعی برای او جایز است؟ وظیفه او نسبت به غسل چیست؟

ج: موی مصنوعی اگر به نحو کلاه‌گیس باشد، واجب است برای مسح آن را بردارد، ولی اگر موی مصنوعی بر پوست سرکاشته شده باشد و برداشتن آن از جلوی سر باعث عسر و حرجی شود که عادتاً قابل تحمل نیست، مسح بر روی آن مجزی است. و غسل نیز همین حکم را دارد.

۲۴۱. شخصی وضو گرفته و در نماز متوجه می‌شود اکیلیل و یا هر چیزی که مانع رسیدن آب به پوست است بر صورتش می‌باشد حکم نمازش چیست؟ و اگر بعد از نماز متوجه شود حکم نمازش چیست؟ (چون قبل از نماز آرایش کرده بود) ج: اگر یقین دارد که مانع، هنگام وضو بوده است فرقی بین قبل از نماز و بعد از نماز نیست و در هر صورت باید مانع را برطرف کرده و مجدداً وضو بگیرد و نماز خوانده شده را هم اعاده کند.

توضیح: مواد آرایشی و هر چیزی که روی پوست است اگر جرم داشته باشد که مانع رسیدن آب به پوست شود باید برای وضو و غسل آن را برطرف کرد و مهم برطرف کردن جرم است و اگر آب از آن بگذرد و به پوست برسد برطرف کردن آن لازم نیست، بنابراین صرف باقی ماندن رنگ مواد بعد از برطرف کردن جرم آن‌ها اشکالی ایجاد نمی‌کند. همچنین در باب تیمم اگر در اجزای تیمم مانعی باشد باید قبل از تیمم برطرف شود.

۲۴۲. اگر به بعضی از اعضای وضو، مانع یا جبیره‌ای باشد که زایل کردن آن ممکن نباشد و یا با مشقت و سختی همراه باشد، وظیفه در غسل و وضو چیست؟

ج: در فرض سؤال باید به دستور جبیره عمل شود.

۲۴۳. وضو گرفتن زن در جایی که مرد نامحرم او را می‌بیند، چه حکمی دارد؟

ج: گناه کرده؛ ولی وضویش صحیح است.

۲۴۴. اگر زیر ناخن خونمردگی باشد، برای وضو چه وظیفه‌ای داریم؟

ج: خونی که به واسطه کوبیده شدن زیر ناخن یا زیر پوست می‌میرد، اگر طوری باشد که دیگر به آن خون نگویند، پاک است. اگر به آن خون گفته شود، در صورتی که ناخن، یا پوست سوراخ شود، اگر مشقت نداشت، باید برای وضو و غسل خون را بیرون آورند و در صورتی که مشقت داشت، باید اطراف آن را به طوری که نجاست زیاد نشود، بشویند و پارچه، یا چیزی مثل پارچه، بر آن بگذارند و روی پارچه دست تر بکشند. و اگر انسان نداند که خون در زیر پوست مرده است، یا گوشت در اثر کوبیده شدن به آن حالت درآمده، پاک است.

۲۴۵. آیا در وضو، لازم است بر پوست سر مسح شود یا مسح بر مو هم کافی است؟

ج: کسی که موی جلوی سر او زیاد بلند نباشد هم می‌تواند بر پوست سر و هم بر موی جلوی سر مسح کند ولی اگر موی جلوی سر او به قدری بلند باشد که به جاهای دیگر سرش می‌رسد یا باید بیخ موها را مسح کند و یا فرق سر را باز کرده، پوست سر را مسح نماید.

* تیمم^۱

۲۴۶. اگر از جهت تنگی وقت نماز، فرصت پاک کردن مواد آرایشی و... برای وضو

و غسل نباشد، وظیفه چیست؟

ج: اگر وقت نماز تنگ باشد و وضو و غسل موجب می شود که همه ی نماز یا قسمتی از آن در خارج وقت واقع شود باید بجای وضو و غسل تیمم کند.

۲۴۷. خانم هایی که برای مجلس عروسی و مانند آن آرایش می کنند؛ آیا جایز است

به جای وضو تیمم کنند؟

ج: خیر، باید موانع وضو را برطرف کنند و وضو بگیرند. مگر آنکه عمداً

تأخیر بیندازد تا وقت نماز تنگ شود در این صورت گرچه معصیت کرده ولی می تواند با تیمم نماز بخواند.

۲۴۸. اگر عروس در صورتش آرایش داشته باشد و نخواهد آرایش را موقع نماز پاک

کند و از طرفی با توجه به فرهنگ امروزه عروس خانم از صبح به آرایشگاه می رود

و تا آخر شب نیز باید آرایش بر روی صورتش باشد، معمولاً نیز نگه داشتن وضو

در این زمان طولانی بعید است؛ آیا می تواند تیمم کند؟ یا اینکه نماز را آنقدر به

تأخیر بیندازد که دیگر فرصت وضو نداشته باشد و تیمم نماید؟

ج: در فرض مذکور نمی تواند تیمم کند مگر آنکه عمداً تأخیر بیندازد تا

وقت نماز تنگ شود در این صورت گرچه معصیت کرده ولی می تواند

با تیمم نماز بخواند.

* احکام جبیره

۲۴۹. منظور از جبیره چیست؟

ج: دوائی که بر زخم می گذارند و چیزی که با آن زخم یا عضو شکسته را

می بندند جبیره نام دارد.

۱. باید توجه داشت که در محل تیمم نباید مانعی مانند: لاک، انگشتر، مواد آرایشی

که جرم دارند و... باشد چون باعث می شود دست با پوست محل تیمم تماس نداشته باشد.

۲۵۰. آیا مواد آرایشی، و هر چیزی که در آرایش زنانه و مردانه استفاده می شود و مانع محسوب می شود، جبیره بر آن اطلاق می شود؟

ج: بله اگر در اعضای وضو یا غسل مانعی باشد که برطرف کردن آن ممکن نباشد یا موجب عسر و حرج شود، حکم جبیره را دارد.

∴ وضوی جبیره ای

۲۵۱. منظور از وضوی جبیره ای چیست؟

اگر روی زخم بسته است، باید جاهایی را که می شود شست بشوید و روی زخم بند (جبیره) به جای شستن، دست تربکشد. به این وضو، «وضوی جبیره ای» می گویند.

۲۵۲. اگر وظیفه شخصی وضو یا غسل جبیره ای باشد و آن را انجام دهد سپس عذر وی در وقت نماز برطرف شود آیا اعاده نماز خوانده شده لازم است؟

ج: وقتی عذر صاحب جبیره برطرف می شود، اعاده نمازهایی که خوانده است واجب نیست.

۲۵۳. اگر وظیفه شخصی وضو یا غسل جبیره ای باشد و آن را انجام دهد سپس عذر وی برطرف شود آیا با همین وضو یا غسل می تواند نمازهای بعدی را بخواند؟

ج: ظاهر این است که می تواند با همان وضو و مانند آن (غسل جبیره ای) نمازهای بعدی را هم بخواند.

۲۵۴. آیا شخص صاحب جبیره باید نمازهای خود را به امید برطرف شدن عذر تا آخر وقت به تأخیر بیندازد؟

ج: صاحب جبیره ای که از برطرف شدن عذرش تا آخر وقت مأیوس است، می تواند اول وقت نماز بخواند و اگر مأیوس نباشد احتیاط واجب این است که نماز را تأخیر بیندازد.

۲۵۵. آیا می توان عمداً کاری کرد که وظیفه، وضو و غسل جبیره شود مانند کاشت ناخن یا جراحی بینی که صرفاً به خاطر زیبایی انجام می گیرد و ضرورتی

ندارد؟ اگر جایز نیست، افرادی که دارای شغل‌هایی هستند که سبب ایجاد مانع می‌شود و برطرف کردن آن برایشان مشقت دارد آیا در صورت امکان تغییر شغل، وظیفه دارند که آن را تغییر دهند؟ مانند نقاش‌ها که گاهی پشت بدنشان هم رنگی می‌شود و باید کسی این مانع را برایشان برطرف کند و یا رنگ بگونه‌ای است که به راحتی برطرف نمی‌شود.

ج) ایجاد مانعی که موجب تبدل وظیفه وضو و غسل به وضو و غسل جبیره‌ای می‌شود، چنانچه در غیر وقت نماز باشد، مانع ندارد ولی در وقت نماز باید وضو یا غسل را انجام دهد سپس مبادرت به ایجاد مانع نماید، و افراد مشغول به کارهایی که موجب ایجاد مانع می‌شود (مانند نقاشی، یا گچ‌کاری و امثال آن) چنانچه نتوانند در وقت وضو یا غسل آن مانع را برطرف کنند و یا برطرف کردن مانع برای آنان حرج و مشقت زیاد داشته باشد، به دستور جبیره عمل کنند.

❖ تیمم جبیره‌ای

۲۵۶. تیمم جبیره‌ای را چگونه انجام دهیم؟

ج: کسی که وظیفه اش تیمم است اگر محلی که باید بر روی آن مسح کند یا دستش که باید با آن مسح کند، به واسطه زخم و امثال آن بسته باشد، به همان ترتیب تیمم می‌کند یعنی محل زخم بندی شده را به جای پوست بدن قرار می‌دهد.

❖ غسل جبیره‌ای

۲۵۷. منظور از غسل جبیره‌ای چیست؟

ج: غسل جبیره‌ای هم مانند وضوی جبیره‌ای است. یعنی محل جبیره را با دست ترمسح می‌کند و نیاز به شستن نیست.

* نماز

۲۵۸. با توجه به این که پوشیدن بهترین لباس ها و زینت کردن در هنگام نماز سفارش شده است، حکم آرایش در موقع نماز (استفاده از لوازم آرایشی و عطر) برای خانم ها چیست؟

ج: پوشیدن لباس تمیز و روشن، آراستن ظاهر، خوش بو کردن خود با عطر و انداختن گردن بند برای خانم ها در هنگام نماز از مواردی است که به آن سفارش شده است؛ اما درباره آرایش چهره هنگام نماز توصیه ای نرسیده است. آری، اگر پس از وضو گرفتن و قبل از نماز، خانمی آرایش کرده باشد، نماز خواندن با آن اشکال ندارد؛ مگر آن که لوازم آرایشی مانع رسیدن پوست پیشانی به مهر شود.

۲۵۹. زنی که صورت خود را آرایش کرده یا زیرابروهایش را برداشته یا در صورت و دستانش زیورآلات هست، در نماز و غیرنماز:

۲۶۰. الف: نامحرم حضور دارد: ج: در صورتی که زینت محسوب شود، باید بپوشاند.

۲۶۱. ب: نامحرم حضور ندارد: ج: اشکال ندارد.

۲۶۲. با توجه به اینکه مستحب است زن وقت نماز بهترین زینت ها را به تن کند آیا وقت نماز می شود خود را آرایش کرد؟

ج: اگر در معرض دید نامحرم نباشد اشکال ندارد.

۲۶۳. با موی مصنوعی که خارجی است و نمی دانیم از چه موادی تهیه شده نماز خواندن چه حکمی دارد؟

ج: در صورت شک، مانعی ندارد و اگر شک در این باشد که موی طبیعی است یا مصنوعی، محکوم به طهارت است و نماز خواندن مانعی ندارد.

۲۶۴. اگر بعد از نماز مقدار بسیار کمی از مواد آرایشی و... در اعضای وضو دیده شود، نماز خوانده شده چه حکمی دارد؟

ج: اگر جرمی داشته باشد که مانع رسیدن آب به سطح پوست در اعضای وضو گردد، وضو باطل است و باید مجدداً نماز اعاده شود.

۲۶۵. آیا اشتغال به کار یا کثرت مراجعین می تواند مجوز ترک نماز باشد؟

ج: نماز از مهم ترین واجبات است و اشتغال هر چند مهم باشد مجوز برای ترک نماز نیست.

۲۶۶. اگر عروس در مراسم عروسی، وضو داشته باشد و با آرایش کامل و لباس عروس نماز بخواند آیا نمازش درست است؟

ج: اگر پوشش کافی برای نماز وجود دارد و سایر شرایط نماز را رعایت کند صحیح است.

۲۶۷. استفاده از ادکلن های خارجی که ممکن است الکل در آن وجود داشته باشد برای نماز چه حکمی دارد؟

ج: اگر الکل به کار رفته در آن، الکل مست کننده ای باشد که در اصل مایع بوده، بنابر احتیاط نجس است و نمی توان با لباسی که به آن آغشته شده نماز خواند و در صورت شک محکوم به طهارت است.

۲۶۸. اگر الکل به لباس یا به بدن مالیده شود بعد از چند دقیقه بخاطر بخار شدن اثری از آن نمی ماند باز هم لباس یا بدن نجس خواهد بود؟ و نماز خواندن با این حال چه حکمی دارد؟

ج: اگر الکلی باشد که نجاست آن ثابت شده باشد، مجرد بخار شدن آن موجب تطهیر بدن یا لباس نمی شود.

* روزه

۲۶۹. آرایشگر در حین کار از تافت یا چسب مو استفاده می کند و به طور اشتباهی اسپری به صورت او زده می شود و مواد از راه دهان یا بینی وارد حلق می شود، آیا روزه باطل می شود؟

ج: اگر عمدی نباشد، روزه صحیح است.

۲۷۰. آرایشگری برای اصلاح سربیمار یا دامادی به مسافت بیش از حد شرعی سفر می کند، وظیفه اش برای نماز و روزه چیست؟
ج: نمازش قصر و روزه اش صحیح نیست.

۲۷۱. آیا آرایش صورت و چشم در حال روزه گناه است و آیا روزه را باطل می‌کند؟
 ج: آرایش صورت، برای خانم‌ها در صورتی که در معرض دید نامحرم قرار گیرد جایز نیست، حال فرقی نمی‌کند که در حال روزه باشد یا خیر. اما در هر حال این کار جزو مبطلات روزه نیست. البته درباره سرمه، گفته می‌شود اگر مزه یا بوی آن به حلق برسد، برای روزه‌دار مکروه می‌باشد.
 ۲۷۲. سرمه کشیدن یا ریمل زدن در ماه رمضان و در حال روزه اشکال دارد؟
 ج: فی نفسه مانعی ندارد و ضرری به صحت روزه وارد نمی‌کند.

* خمس

۲۷۳. آرایشگری از مشتری‌های دائمی نسبت به دیگران دستمزد کمتری می‌گیرد، در صورت تعلق گرفتن خمس به درآمد آرایشگری آیا این کمترگرفتن دستمزد تاثیری در پرداخت خمس دارد؟
 ج: اگر درآمد حاصله هر چند به مقدار کم باشد، واجب است که سال خمسی تعیین نموده و درآمد سالانه خود را محاسبه کند تا در صورتی که چیزی از درآمد تا پایان سال باقی ماند، خمس آن راپردازد و ابتدای سال خمسی او هنگام حصول اولین درآمد است.
 ۲۷۴. آیا به دستمزد خانم‌های شاغلی که کمک خرج هستند خمس تعلق می‌گیرد؟
 ج: در فرض سؤال واجب است که سال خمسی تعیین نموده و درآمد سالانه خود را محاسبه کند تا در صورتی که چیزی از درآمد تا پایان سال باقی ماند، خمس آن راپردازد و ابتدای سال خمسی او هنگام حصول اولین درآمد است.
 ۲۷۵. پولی که آرایشگر در مقابل تراشیدن صورت با تیغ می‌گیرد با درآمدهای دیگر مثل اصلاح سرو یا درآمدهای حلال دیگر مخلوط می‌شود، آیا با دادن خمس مال او پاک و حلال می‌شود؟
 ج: بنا بر احتیاط، گرفتن اجرت در برابر تراشیدن ریش، حرام است و

اما در مورد مال مخلوط به حرام، اگر مقدار حرام و مالک آن را بشناسد واجب است آن را به او برگرداند و یارضایت وی را جلب کند. و اگر مالک آن را هر چند در تعداد محصورى نشناسد ولی مقدار معلوم باشد واجب است آن را به فقیر صدقه بدهد. و اگر مقدار مال حرام را نداند ولی مالک آن را بشناسد واجب است به نحوی رضایت او را به دست آورد. و اگر مقدار آن را نداند و مالک را هم نشناسد واجب است خمس آن را بپردازد تا مالش از حرام پاک شود و در صورتی که مقدار باقی مانده بعد از پرداخت خمس، از مؤونه سال زیاد بیاید، پرداخت خمس آن به عنوان ادای خمس منفعت کسب، واجب است.

۲۷۶. پولی که آرایشگر در مقابل تراشیدن صورت می گیرد با درآمدهای دیگر مثل اصلاح سر و یا درآمدهای حلال دیگر مخلوط می شود، وظیفه زن، بچه، میهمان و طلبکار چیست؟

ج: تا یقین به حرمت مالی که در اختیار آن ها می گذارد، ندارند تصرف اشکال ندارد.

۲۷۷. آیا به مغازه و وسایل و ابزار آرایشگری خمس تعلق می گیرد؟

ج: مغازه و ابزار و آلات کسب، حکم سرمایه را دارد که اگر از درآمد کسب تهیه شود، خمس دارد.

۲۷۸. حکم لوازم آرایشی و بهداشتی که قسمتی از آن ها استفاده شده ولی قسمتی از آن باقی مانده، سر سال خمسی، خمس به آن ها تعلق می گیرد؟

ج: اقلامی مانند صابون، شامپو، عطر و... که مصرف شده ی آن قابل ارزش گذاری نیست، خمس ندارد.

۲۷۹. اگر سر سال خمسی اشیایی از قبیل دارو و... در منزل مانده باشند خمس دارند؟

ج: داروها و مانند آن که از درآمد بین سال خریداری شده است و بدون فاسد شدن تا سر سال خمسی باقی مانده است اگر خرید آن ها جهت استفاده در مواقع نیاز باشد و در معرض احتیاج هم باشد جزء مؤونه است و خمس ندارد.

۲۸۰. زنی در یکی از اتاقهای منزل خود وسایل آرایشگری گذاشته و به اصلاح سرو خدمات دیگر آرایشی خانمها در ساعاتی از روز مشغول است؛

الف) اگر به خاطر تفریح و سرگرمی به این کار مشغول شده و دستمزدی هم می‌گیرد ولی زیاد به درآمد آن نیاز ندارد، آیا به درآمد و وسایل آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ب) اگر به خاطر نیاز مالی به این کار مشغول شده، آیا به درآمد و وسایل آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: الف و ب) اگر مقداری از آن را در نیازهای زندگی خرج کرده باشد، و سال از آن گذشته باشد تنها باید خمس باقی مانده را بدهد. و ابزار و آلات کسب، حکم سرمایه را دارد که اگر از درآمد کسب تهیه شود، خمس دارد.

✽ امر به معروف و نهی از منکر

۲۸۱. وقتی مشتری با چهره آرایش کرده از آرایشگاه خارج می شود آیا وظیفه ای بر

عهده ی آرایشگر است که به او تذکر بدهد که حجاب خود را رعایت کند؟

ج: اگر بداند که حجاب شرعی را رعایت نمی کند در صورتی که احتمال

بدهد، تاثیر دارد و شرایط دیگر امر به معروف و نهی از منکر فراهم باشد

امرو نهی زبانی بر او واجب است.

۲۸۲. هرگاه نهی از منکر باعث نگاه به زنان بی مبالا و آرایش کرده شود، آیا باز

هم واجب است؟

ج: نگاه اول اگر بدون قصد باشد، اشکال ندارد، ولی نگاه عمدی به

غیر از صورت و دست ها تا میچ به شرطی که بدون آرایش باشند، جایز

نیست، هر چند به قصد امر به معروف باشد.

۲۸۳. امر و نهی زبانی که حجاب کامل ندارند، چه حکمی دارد؟ در صورتی که

انسان هنگام نهی زبانی از تحریک شهوت خود بترسد، وظیفه اش چیست؟

ج: نهی از منکر متوقف بر نگاه با ریب به زن نامحرم نیست، و بر هر

مکلفی واجب است که از حرام اجتناب کند، به خصوص زمانی که

مبادرت به انجام فریضه نهی از منکر می کند.

* بد اخلاقی و بی انصافی در آرایش

۲۸۴. بعضی از همکاران صنفی با تعریف و تمجید از کار خود به قیمت جمع کردن و جلب مشتری برای خود، آرایشگران دیگر را تخریب می‌کنند، آیا این کار اشکال دارد؟

ج: تخریب دیگران جایز نیست.

۲۸۵. بعضی از کارآموزها در رشته آرایشگری مواد مصرفی خود را از مربی می‌خرند در مقابل این کار، مربی نظارت بیشتری بر کار آن‌ها نسبت به بقیه دارد. آیا این کار درست است؟

ج: فی نفسه اشکال ندارد ولی باید توجه داشت که اگر در قبال آموزش مزد دریافت می‌کند، نباید نسبت به بقیه کارآموزان کوتاهی کند.

۲۸۶. اگر به خاطر اضطراب و استرس دوره آموزشی، کسی با خانواده مثلاً همسرو فرزندان بد اخلاقی و بد رفتاری نماید شرعاً چه حکمی دارد؟

ج: اگر حقوق واجب آن‌ها را رعایت نکند مرتکب گناه شده است.

* وسایل جامانده در مغازه

۲۸۷. اگر کسی وسیله‌ای در محیط کار گم کند و بعد از مدتی مشابه آن را همان جا بیابد و احتمال دهد که شخصی اشتباهاً مال خود را جا گذاشته و مال او را برده، آیا می‌تواند آن را بردارد؟

ج: اگر بداند وسیله‌ای که مانده مال کسی است که وسیله‌ی او را برده، در صورتی که از پیدا شدن صاحبش مأیوس و یا برایش مشقت داشته باشد می‌تواند به جای وسیله‌ی خودش بردارد ولی اگر قیمت آن از وسیله خودش بیشتر باشد باید هر وقت صاحب آن پیدا شد زیادی قیمت را به او بدهد و چنانچه از پیدا شدن صاحب آن نا امید شود، زیادی قیمت را از طرف صاحبش صدقه بدهد.

و اگر احتمال دهد وسیله‌ای که مانده، مال کسی نیست که وسیله‌ی او

را برده، باید از صاحبش تفحص کند و چنانچه از پیدا کردن او مأیوس شود از طرف او به فقیر صدقه بدهد.

* موسیقی

۲۸۸. پخش موسیقی در محیط کار یا مغازه اشکال شرعی دارد یا نه؟

ج: هر موسیقی که به نظر عرف لهوی مُضِل عن سبیل الله باشد، (یعنی به سبب ویژگی‌هایی که دارد انسان را از خداوند متعال و معنویات و فضائل اخلاقی دور نموده و به سمت بی بند و باری، بیهودگی و گناه سوق دهد) حرام محسوب می‌شود، و تشخیص موضوع موکول به نظر عرفی مکلف است و اگر در این زمینه مقررات وجود دارد، باید مراعات شود.

